CENSORINI LIBER DE DIE NATALI. HENRICUS LINDENBROGIUS RECENSUIT, &...

Censorinus, Heinrich Lindenbrog

CENSORINI
LIBER
DE DIE NATALI.

HENRICVS LINDENBROGIVS recensuit,
& NOTIS illustravit.

HAMBVRGI,
In Bibliopolio HERINGIANO.

∞ IↃC XIIII.

ILLVSTRISSIMO, CELSISSIMOQ.
PRINCIPI AC DOMINO,

DN. IOHANNI ADOLPHO,

HEREDI NORWEGIÆ, DVCI SLESWIGÆ, HOLSATIÆ, STORMARIÆ, ET DITHMARSIÆ: COMITI IN OLDENBVRG ET DELMENHORST, &c.

ILLVSTRISSIME PRINCEPS,
DOMINE CLEMENTISSIME,

NATALEM Cel. V. quadragesimum, III. Kal. Mart. nuper religiosissime celebravi, non gentili ritu, thure meroquè Genio supplicans: sed actis

Deo inmortali gratiis, quod Cel. V. bono publico natam, ad id ætatis ſoſpitem incolumemque perduxerit; ac piis votis, ut quantumcunque ſupereſt temporis (ô utinam ſit longiſsimum!) id eidem in ſtatu reipubl. feliciſsimo, ac proſpera valetudine traducere liceat. At cum antiquis ſolemne eſſet, Natalem munere quopiam honorare: igitur ego quoque illorum exemplum ſequutus, munuſculum Celſ. V. tunc deſtinatum, nunc devotiſ-

ſime

ſime offero. Libellus id eſt Cenſorini de die natali elegantiſsimus, multis à me locis & correctus & emendatus, Notiſque illuſtratus. Munuſculum quidem exiguum,& plurimis illis atque præclaris à Cel. V. in me collatis beneficiis nequaquam comparandum: indicium tamen animi grati,& maius, ſi quando copia erit, dare geſtientis. Quare ſubmiſſe rogo, ut Celſ. V. ſuſceptionis benignitate, oblationis exilitatem augere, meque

ſolita clementia ac favore proſequi velit. Divinum numen Celſ. V. diutiſsime ſervet.

Data in arce Gottorp. Kal. April. An. ∞ IↃCXIV.

Celſ. V.

deditiſsimus

HENRICVS LINDENBROGIVS.

LECTORI.

Vt, quid in hac nova Censorini editione, à nobis præstitum sit, candide Lector scias, sic habe. Sequuti sumus Ludovici Carrionis viri doctissimi, & acerrimi iudicii, exemplar Lutetianum. Nam id nobis concinnius visum fuit. Multa tamen loca depravata atque mendosa, partim ratione ipsa duce, partim beneficio Germanicæ & Manuccianæ editionis, quarum hæc Venetiis, illa Rostochii prodiit, restituimus atque correximus. Notas insuper nostras adiecimus, maiore quidem labore, quam ingenii acumine constantes: quæ tamen indicis vice fungi, & penè Commentarii instar esse poterunt, si loca auctorum passim à nobis indicata, ipse inspicere operæ pretium esse duxeris. Quod si nostro labore tuum levatum esse senseris, bene se res habet; sin minus, conatui saltim nostro fave. Vale.

SCRIPTO-

SCRIPTORVM VETERVM
DE CENSORINO TESTIMONIA:
EIVSQ. FRAGMENTA.

Sidonius Apollinaris Epistol. ad Polemium.

QVOD si aliquis secus atque assero, rem se habere censuerit, do quidem absens obtrectatoribus manus. sed noverint discrepantia sentientes, sententiam meam sine M. Varrone, sine Sereno, non Septimio sed Sammonico, sine Censorino, qui de die natali illustre volumen confecit, non posse damnari.

Magnus Cassiodorus, in principio de arte Grammatica.

Sed quamvis auctores temporum superiorum de arte grammatica, ordine diverso tractaverint, suisque sæculis habuerint, ut Palæmon, Phocas, Probus, & Censorinus, nobis tamen placet in medium Donatum deducere.

Idem Cassiodorus in lib. de Musica.

Invenimus etiam Censorinum, qui ad Q Cærellium scripsit de natali die: ubi quoniam de musica disciplina, vel de alia parte mathesis, non negligenda disseruit, non inutiliter legitur, ut res ipsæ penetrabilius animo frequenti moderatione condantur.

Idem ibidem.

Censorinus quoque de accentibus voci nostræ adnecess-

necessariis subtiliter *. disputavit, pertinere dicens ad musicam: quem vobis inter cæteros trāſcriptum reliqui.

*non in lib. de die natali, sed in libro de accentibus.

Priscianus lib. primo.

Auctoritas quoque tam Varronis, quam Macri, teste Censorino, nec k nec q neque h in numero adhibet literarum.

Idem ibidem.

Quamvis & Censorino doctissimo artis grammaticæ idem placuit.

Idem lib. quarto decimo.

Censorinus vero de his docet planissime in libro quem de accentibus scripsit.

Idem ibidem.

Quod Censorinus quoque de accentibus approbat, sic dicens: Super, præpositio est, apud Virgilium primo Æneidos:

Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa. Sallustius vero historiarum libro primo adverbium hoc protulit, *Vbi multa nefanda casu super ausi atque passi.* Sed mihi videtur Sallustius quoque loco præpositionis hoc præpostere protulisse. sed Virgilius in quinto Æneidos dixit ——— *satis una superq; Vidimus excidia.* Adverbium sine dubio hoc in loco accipitur. Idem Censorinus hæc eadem subiungit.

Post, est præpositio apud Virgilium in tertio Georgic.

Post montem oppositum.

Idem primo Æneidos adverbium,

Post mihi non simili pœna commissa luetis.

Ante, præpositio est. Virgilius in primo Georgic.

Ante Iovem nulli subigebant arva coloni.

at in tertio Æneidos adverbium,

Ante & Trinacria lentandus remus in unda.

Supra, præpositio. Virgilius in quinto Aeneidos,

Olli cæruleus supra caput adstitit imber. Adverbium, Terentius in Andria,

Prope abest cum alieno more vivendum est mihi.

Vltra, præpositio apud Sallustium * in Iugurthino, *Maurique vanum genus, ut alia Africa, contendebant, Antipodas ultra Aethiopiam cultu Persarum iustos & egregios agere.* Adverbium, *Lego assiduè, nihil ultra faciens.* Hæc Censorinus, ut supra dixi, de accentibus tractans.

Cassiodorus Libro de Geometria.

Censorinus in libro, quem scripsit ad Q. Cærellium, spatia ipsa cœli, terræq; ambitum, per numerum stadiorum distincta curiositate descripsit. quem si quis recensere voluerit, multa philosophorum mysteria, ubi legerit agnoscet.

SVMMA CAPITVM IN CENSORINO.

FINIS.

CENSO-

CENSORINI
LIBER
DE DIE NATALI
AD Q. CÆRELLIUM.

CAPUT I.

MUNERA ex auro vel quæ ex argento nitent cœlato, opere quam materia cariora, ceteraque hoc genus blandimenta Fortunæ inhiat is, qui vul-
5 go dives vocatur. Te autem, Q. Cærelli, virtutis non minùs, quam pecuniarum divitem, id eſt verè divitem, iſta non capiunt. Non quòd earum poſſeſsionem, vel etiam uſum à te omnino abieceris, ſed quod ſapientium diſciplina
10 formatus, ſatis liquido comperiſti, huiuſmodi ſita in lubrico, bona maláve per ſe non eſſe, ſed τῶν μέσων, hoc eſt bonorum malorumque media cenſeri. Hæc, ut comicus ait:

—perinde ſunt, ut illius eſt animus, qui ea poſſidet:
15 *Qui uti ſcit, ei bona; illi, qui non utitur rectè, mala.*

Igitur quoniam quiſque, non quanto plura poſ-

ſidet, ſed quanto pauciora optat, tanto eſt locupletior: opes tibi in animo maximæ, & eæ, quæ non modo bona generis humani præcedant, ſed quæ ad deorum immortalium æternitatem penitùs accedant. quod enim Xenophon Socraticus dicit: *Nihil egere, eſt deorum: quam minime autem, proximum à dis.* Quare, cùm dona pretioſa neque tibi per animi virtutem deſint, neque mihi per rei tenuitatem ſuperſint, quodcumque hoc libri eſt, meis opibus comparatum, *Natalicii* titulo tibi miſi. In quo non, ut pleriſque mos eſt, aut ex ethica parte philoſophiæ, præcepta ad beate vivendum, quæ tibi ſcriberem, mutuatus ſum: aut ex artibus rhetorum locos laudibus tuis celebrandis perſecutus, (ad id enim virtutum omnium faſtigium aſcendiſti, ut cuncta, quæ vel ſapienter monentur, vel facunde prædicantur, vita moribuſque ſuperaveris) ſed ex philologis commentariis quaſdam quæſtiunculas delegi, quæ congeſtæ poſſint aliquantum volumen efficere. Idque à me vel docendi ſtudio, vel oſtentandi voto non fieri, prædico: ne in me, ut vetus adagium eſt, iure dicatur, *Sus Minervam.* Cùm verò tuo collatu ſcirem me plura didiciſſe, ne beneficiis tuis viderer ingratus, noſtrorū veterum ſanctiſſimorum hominum exempla ſum ſecutus. Illi enim, quod alimenta, patriam, lucem, ſe denique ipſos deorum dono habebant,

bebant, ex omnibus aliquid dîs ſacrabant; magis adeò ut ſe gratos approbarent, quam quod deos iis arbitrarentur indigere. Itaque, cum perceperant fruges, antequam veſcerentur, dîs libare in-
5 ſtituerunt: &, cum agros atq; urbes deorum munere poſſiderent, partem quandam templis, ſacelliſque, ubi eos colerent, dicaverunt: quidam etiam pro cetera bona corporis valetudine crinem deo ſacrum paſcebant. Ita ego, à quo plura in lit-
10 teris percepi, tibi hæc exigua reddo libamina.

NOTÆ IN CAPVT I.

MVnera ex auro vel quæ ex arg.] Vitiosè hæc in prioribus editionibus erant diſtincta: *τὸ cœlato* enim non cum *opere* coniungendum eſt, ſed cum *auro* & *argento*.

Opere quam materia cariora] In quibus plus eſt in manus pretio, quam in re: ut Vlpianus loquitur, L. *mulieris appellatione*. 13. §. *res abeſſe*. D. *de verb. ſignif.* Nam cœlatura argento pretium addit. L. *ex argento*. 13. D. *de condict. furt.* Cicer. lib. I. ad Herenn. & in Paradoxis.

Earum poſſeſsionem] Vt nonnulli Philoſophorum, Democritus nimirum, teſte Seneca lib. Cur bonis viris mala fiant. cap. VI. Crates, Diogen. Laert. lib. VI. in Cratete. Origen. lib. 2. contra Celſ. pag. 86. & alii.

Sed τῶν μέσων] Quæ Græci μέσα, Latini *media* vocant. Seneca epiſt. LXXXII. Dicuntur & ἀδιάφορα. Gell. lib. II. cap. VII. Suid. in Οὐδέν. Zeno apud Athen. lib. VI. Dipnoſoph. pag. 233.

Vt Comicus ait] Terent. Heautont. Act. I. Scen. II. Cui conſentit Apul. lib. III. de philoſophia, pag. 41. de iiſdem bonis,

cum inquit: *Sapientibus, & cum ratione ac modo viventibus, sunt sane bona; stolidis, & eorum usum ignorantibus, oportet esse mala.*

Non quanto plura] Dionysius Halicarnasseus lib.v. antiquit. Roman. pag.315. eandem sententiam his verbis expressit: Ὅτι πλέσιος ἐχ᾽ ὁ πολλὰ κεκτημένος ἐστιν, ἀλλ᾽ ὁ μικρῶν δεόμενος. Et Valer. Maxim. lib.iv. cap. iii. Fabricium Luscinium laudans, *Locupletem* (inquit) *illum faciebat, non multa possidere, sed modica desiderare.* Cui geminum illud Apuleii Apolog. pag. 347. *Is plurimum habebit, qui minimum desiderabit; habebit enim quantum volet, qui volet minimum.* Quod effictum ex illo versu apud Senec. epist.108. *Quod vult habet, qui velle quod satis est, potest.*

Xenophon] Xenophontis verba sunt lib. i. ἀπομνημ. pag. 577. ἐγὼ δὲ νομίζω, τὸ μὲν μηδενὸς δέεσθαι θεῖον εἶναι, τὸ δ᾽ ὡς ἐλαχίστων, ἐγγυτάτω τοῦ θείου. Vid. etiam Suid. in κυνισμός.

Natalitii titulo] Eodem titulo Lucianus suum περὶ μακροβίων libellum Quintillo, & Dionys. Halicarn. itidem suum περὶ συνθέσεως ὀνομάτων filio suo dedit. Mos verò antiquissimus, ut amici invicem & clientes patronis die natali munera mitterent. Exempla passim obvia. Plaut. Pseudolo, Act.i. Scen. *Exite*, Terent. Phorm. Act.i. Sc.i. Symmach. lib.i. epist. v. & lib.vi. epist. xlix. lxxx. & lxxxi. Petron. Arbiter: *Vestimenta mea cubitoria perdidit, quæ mihi natali meo donaverat cliens quidam.* Plin. lib.iv. epist.ix. Martial. lib.vi. Epig. 64. in Clytum. Iuvenal. Sat.ix. L. *sed si vir.* 31. §. *si vir uxori.* D. *de donat. inter vir. & uxor.* L. *inter donum.* 194. D. *de verb. signif.*

Sus Minervam] *Sus Minervam, in proverbio est, ubi quis id docet alterū, cuius ipse inscius est.* Festus lib. xviii. Vtitur eodem Cicero lib. ix. Epist. famil. xviii. *Veni igitur si vir es, & disce iam* προλεγομένας, *quas quæris, etsi sus Minervam.* Idem lib. i. Acad. quæst.

Itaq; cum perceperant fruges] Plin. lib. xviii. cap. ii. *Ac ne degustabant quidem* (prisci Romani) *novas fruges, antequam sacerdotes primitias libassent.* Adi Fest. in *Calpar* & *Sacrima.* Suid. in θαργήλια. Porphyr. Lib. ii. περὶ ἀποχ. ἐμψ. pag. 30. Et Iudæis quidem mandatum fuit, primitias frugum offerre, Exod. 23.19. & 34. 26.

34.26. Christiani vero usu id retinuisse videntur. Canon. Apost. 4. ubi Ioh. Quintinus ὀπώρας male interpretatur *Decimas*: rectius & meliore fide *Poma*, vetus versio in Corp. Canonum & Isidori collectione.

Partem quandam templis] Aggen. Vrbic. de limitibus agror. pag.73. & sequent. Apuleius itaque Aemiliani impietatem & ingratitudinem merito accusat Apolog. pag.377. his verbis: *Iste verò nec diis rurationis, qui eum pascunt ac vestiunt, segetis* (sic enim legendum, non *segetes*) *ullas, aut vitis aut gregis primitias impartit, nullum in villa eius delubrum situm, nullus locus aut lucus consecratus.* Horatius religiosior Lib. III. Ode XXII. Dianæ in villa sua pinum consecrat.

Imminens villæ tua pinus esto,
Quam per exactos ego lætus annos
Verris, obliquum meditantis ictum,
Sanguine donem.

Græci locum in agris diis sacrum ὀργάδα appellant. Pollux lib. I.

Crinem Deo sacrum pascebant] Videtur huius moris origo fluxisse à Nazaræis Iudæorum, de quibus agitur Numer. VI. Pascebatur autem crinis, vel præsectus consecrabatur, aut Diis, aut fluminibus. Vid. Pollucem lib. II. DIIS, ut Apollini, qui inde Κερατρόφος dictus. Eustath. in Ϛ. Iliad. pag.124. & Iliad. ψ pag.1403. Plutarch. in Theseo pag.5. Varro apud Nonium Marcell. in *Cirros. Itaque* (inquit) *Ambraciæ primum capillum puerilem demptum, item cirros ad Apollinem ponere solent.* Theophr. in Charact. eth. tit. περὶ μικροφιλοτιμίας. Huc pertinet locus Theodoreti Quæst.28. in Levitic. εἰώθασιν ἕλληνες μὴ ἀποκείρειν τῶν παίδων τὰς κορυφὰς, ἀλλὰ μᾶλλον ἐᾶν τοὺς μαλλοὺς, καὶ τούτους μετὰ χρόνον ἀνατιθέναι τοῖς δαίμοσιν. Adde Tertull. de anima cap. 39. BACCHO; unde Virgil. lib. VII. Aeneid.

Te lustrare choros, sacrum tibi pascere crinem.

Et Arrian. in Indicis pag.173. narrat, Liberum patrem Indos docuisse κομᾶν τῷ θεῷ. ÆSCVLAPIO. Martial. lib. IX. Epig. 17. & 18. HYGIÆ, Pausan. in Corinth. pag. 54. DIANÆ, Suid. in πλόκον.

MINERVÆ. Stat. lib. II. Thebaid.

—— hic more parentum
Iasides, thalamis ubi casta adolesceret atas,
Virgineas libare comas, primosq́; solebant
Excusare thoros. Vid. Lactant. ibid.

Aut alii cuipiam Deorum denique. Dion Chrysost. Orat. in Celæn. Phryg. πολλοὶ γὰρ ἤδη διὰ θεόν τινα κομῶσιν ἄνθρωποι. Diphilus Comicus apud Athen. lib. VI. pag. 225.

ἐνταῦθα γοῦν ἐστιν τις ὑπερηκοντικῶς
κόμην τρέφων μὲν πρῶτον ἱερὰν τοῦ θεοῦ
ὥς φησιν, οὐ διὰ τοῦτο γ' ἀλλ' ἐστιγμένος
περὶ τοῦ μετώπου παραπέτασμ' αὐτὴν ἔχει.

FLVMINIBVS, ut Achilles Sperchio apud Homer. Iliad. 23. & Philostr. lib. IV. de vita Apollonii cap. V. Aiax Ilisso apud eund. in Heroicis in Aiace. Vide omnino de hoc ritu Pausaniam in Attic. & Eusthath. in Homerum, locis supra citatis.

CAPVT II.

NVNC, quoniam de die Natali liber inscribitur, à votis auspicia sumantur. Itaq; hunc diem, quod ait Persius,

—— numera meliore lapillo.

idq́; quàm sæpissime facias exopto: & quod idem 5 subiungit,

Funde merum Genio.

Hic forsitan quis quærat quid causæ sit, ut merum fundendum Genio, non hostiam faciundum, putaverit? quod scilicet, ut Varro testatur in eo libro, 10 cui titulus est ATTICVS, & est de numeris, id moris institutiq́ue maiores nostri tenuerunt, ut, cum die natali

natali munus annale Genio ſolverent, manum à cæde ac ſanguine abſtinerent, ne die, qua ipſi lucem accepiſſent, aliis demerent. Denique Deli, ad Apollinis genitoris aram, ut Timæus auctor eſt,
5 nemo hoſtiam cædit. Illud etiam in hoc die obſervandum, quod Genio factum neminem oportet ante guſtare, quam eum, qui fecerit. Sed & hoc à quibuſdam ſæpe quæſitum, ſolvendum videtur, quid ſit Genius, curvé eum potiſſimum ſuo
10 quiſque natali veneremur.

IN CAPVT II.

DE die natali liber inſcribitur] *Natalis* interdum abſolutè ponitur, interdum adiicitur vocula *dies*, ut notat Servius ad Virg. Eclog. 3. Eſt autem dies natalis, quo quiſque natus eſt. Tribuitur non hominibus ſolum, ſed Diis quoque, ut apud Arnob. lib. VII. *Telluris natalis eſt; Dii enim ex uteris prodeunt, & habent dies lætos, quibus eis aſſcriptum eſt, auram uſurpare vitalem.* Idem eod. lib. *Dies nobis natalitii ſunt, & potentias cœlites, dies autumant habere natales.* Et VRBIBVS. L. *omnes dies.* 2. C. Th. de fer. & L. 7. C. Iuſt. eod. tit. Plin. lib. XVIII. cap. 26. Plutarch. Romul. pag. 42. Sozomen. lib. V. hiſt. eccleſiaſt. cap. XVII. Et COLONIIS. Cic. lib. IV. ad Attic. Epiſt. I. Imo quo die vel dignitas aliqua collata, vel quid læti fauſtique evenerat, eum Natalem antiqui vocabant. Sic *Natalis imperii,* d. l. 2. C. Th. de fer. *Adoptionis.* Spartian. in Adriano. *Reditus.* Cic. lib. III. ad Attic. Epiſt. XX. & in ea pro P. Sext. *Navigationis.* Veget. lib. IV. de re milit. cap. 39. quo mare πλώϊμον eſt, ut Theophraſtus inquit in Charact. eth. tit. περὶ ἀδολεσχίας. *Sacrorum.* Apul. lib. II. pag. 292. *Ex hinc* (inquit) *feſtiviſſimum celebravi natalem ſacrorum, & ſuaves epulæ, & faceta convivia.* Qui locus merito notandus, quod ritus Chriſtiani Epiſcopi idem ſint imitati, quotannis diem Ordinationis ſuæ celebrantes: teſtis Hilarius

rius Papa in Epiſtola ad Tarraconenſes Epiſcopos, quæ extat in Iſidori Collect. concil. part. I. D. Auguſtin. ſerm. XXXII. de verbis Domini in fin. Sidon. Apollin. carm. XVII. Nam de die natali Ordinationis illud carmen accipiendum, non de die nativitatis, de quo eſt carmen XX. *Martyrum* vero *natales* cum legimus, intelligendi ſunt, non qui lucis auſpicia, ſed qui martyrii coronas protulerunt, ut Pet. Chryſolog. loquitur ſerm. 129. Vid. Gloſſar. in Cod. LL. Antiquar.

Quod Perſius ait] Perſ. Satyr. 2.

Meliore lapillo] Id eſt candido, more Thraciæ gentis. Non quod illa diem natalem celebret, (deplorat enim Herodot. lib. V. pag. 330. Solin. cap. XVI. Valer. Maxim. lib. II. cap. VI. Archias poëta inter Epig. Græc. lib. I. cap. XIII.) ſed quod calculorum colore, dies felices ab infelicibus diſtinguat. Plin. lib. VII. cap. XL. Zenob. in adagio, τὰς ἐν τῇ φαρέτρᾳ ψηφίδας. Suid. in λευκὴ ἡμέρα.

Idque quam ſæpiſsime facias exopto] Solenne votum. Dionyſ. Halicar. τέχνῃ. tit. μεθοδ. γενεθλ. ἐν τούτῳ ἢ γενόμενοι, οὐκ ἀπὸ τρόπου ἂν ποιοῖμεν, καὶ εὐχόμενοι τοῖς τε ἄλλοις, καὶ τοῖς γενεθλίοις, περὶ τοῦ μέλλοντος βίου, καὶ τοῦ ἀμείνω τοῦ παρεληλυθότος γενέσθαι τοῦτον, καὶ πολλὰς περιόδους χρόνων πλέσαντα εἰς λιπαρὸν καὶ εὔδαιμον γῆρας παρελθεῖν. Tibull. lib. I. Eleg. 7.

At tu natalis multos celebrande per annos
Candidior ſemper, candidiorq́ veni.

Adde Symmach. lib. VI. epiſt. 80. 81. 82. Ovid. lib. III. Triſt. Eleg. 13. & lib. V. Triſt. Eleg. VI. Propert. lib. III. Eleg. X.

Funde] Propriè loquutus eſt. *Fundere* enim eſt ſupina manu libare, quod fit in ſacris ſupernis. *Vergere* autem eſt converſa in ſiniſtram partem manu ita fundere, ut patera convertatur, quod in infernis ſacris fit. Serv. lib. VI. Aeneid. Fundebatur autem merum non in aram ſolum, ſed & in ipſum caput Genii. Tibull. lib. I. Eleg. VII. & lib. II. Eleg. II.

Merum] Mero addebatur thus ſocium; itemque corollæ. Ovid. lib. III. Triſt. Eleg. 13. & lib. V. Triſt. Eleg. VI. Genio ſacrificans, inquit:

Da mihi

Da mihi thura puer pingues facientia flammas,
Quodq; pio fusum stridat in igne merum.

Tibull. lib.I. Eleg. VII. — *Geniumq; choreis*
Concelebra, & multo timpora funde mero.
Illius è nitido stillent unguenta capillo,
Et capite & collo mollia serta gerat.

Idem lib.II. Elegia II. Horatius lib. II. Epist. I. Lactant.lib. II. Instit. div. cap.XV. Pertinet huc quoque L.*Nullus*. 12.C. Th. de pag. sacrif. quam corruptam ita interpungo legoque: *Nullus omnino ex quolibet genere, ordine, hominum, dignitatum, vel in potestate positus, vel honore perfunctus, sive potens sorte nascendi, seu humilis genere, conditione, fortuna, in nullo penitus loco, in nulla urbe, sensu carentibus simulacris, vel insontem victimam cædat, vel secretiore piaculo Larem igne, mero Genium, Penates odore veneratus, accendat lumina, imponat thura, serta suspendat.*

Genio solverent] Mares quidem Genio, fæminæ verò Iunoni. Tibul. lib. IV.Eleg.6.

Natalis Iuno sanctos cape thuris honores,
Quos tibi dat tenera docta puella manu.

Vid. Senec. Epist. 110.

Ne die qua ipsi lucem accepissent, aliis demerent] Atque ideo Parilibus, quibus Roma condita, hostia non cædebatur. Plutarch. in Romulo pag. 42. Solin. cap. II. Et prima dies Quinquatruum, quod ea die nata Minerva erat, sanguine vacabat. Ovid. lib.III.Fast.

Vna dies media est, & fiunt sacra Minervæ:
Nominaq; à iunctis quinque diebus habent.
Sanguine prima vacat, nec fas concurrere ferro;
Causa, quod est illa nata Minerva die.

Vescebantur autem in natalitiis pulte fitilla. Plin. lib. XVIII. cap.VIII. *Et hodie* (inquit) *sacra prisca atque natalium pulte fitilla conficiuntur.* Et libis; de quibus amicis absentibus mittebant. Ovid. lib.I. Amor.Eleg. VIII.

Cum tibi deficient poscendi munera causa
Natalem libo testificare tuum.

Idem lib. I. de arte amandi:

Quid quasi natali cum poscit munera libo?
Et quoties opus est, nascitur illa sibi.

Tibull. lib. I. Eleg. VII. & lib. 2. Eleg. 2. Sed ut Varroni, cuius testimonium auctor noster profert, facile concedo, priscos illos die natali suo à cæde & sanguine temperasse: ita posterioribus temporibus haut usquequaquam id observatū fuisse, multis exemplis docere possum. Nam Horatius lib. IV. Ode XI. Phylliden ad natalem Mæcenatis celebrandum invitans, ait;

Ridet argento domus: ara, castis
Vincta verbenis, avet immolato
Spargier agno.

Et Lamprid. in Alexand. Severo inquit: *Cum natalem diem commendaret, hostia cruenta effugit: & ut se civiliter gerebat, ac permixtus populo erat, albam eius vestem, cum qua constiterat, cruentavit.* Spartian. in Ant. Geta. *Nam* (inquit) *cum infantis Getæ natalem Severus commendare vellet, hostiam popa nomine Antoninus percussit.* Sic Pharao die natali pistorum præfectum suspendi, Gen. 40. & Herodes Iohannem Baptistam Christi metatorem decollari iussit. Marc. 6. 27.

Deli ad Apollinis] Cloatius Verus apud Macrob. lib. III. Saturnal. cap. VI. *Deli ara est Apollinis γενήτορος, in qua nullum animal sacrificatur: quam Pythagoram velut inviolatam adoravisse produnt.* Vid. Diogen. Laërt. lib. VIII. in vita Pythag. Iamblich. de vita Pythag. lib. I. cap. V. & VII. Clem. Alexand. Stromat. VII. pag. 304. Porphyr. lib. II. περὶ ἀποχ. ἐμψύχ. pag. 28. Θεωρεῖται δ' ἐστιν ἐκ τοῦ περὶ Δῆλον ἔτι νῦν σωζομένου βωμοῦ: περὶ ὃν οὐθενὸς προσαγομένου πυρ' αὐτοῖς, οὐδὲ θυομένου ἐπ' αὐτοῦ ζώου, εὐσεβῶν κέκληται βωμός.

CAPUT III.

GENIUS est Deus, cuius in tutela, ut quisque natus est, vivit. Hic sive, quod ut genamur, curat, sive quod una genitur nobiscum; sive

ſive etiam, quòd nos genitos ſuſcipit ac tuetur: certè à genendo Genius appellatur. Eundem eſſe Genium & Larem, multi veteres memoriæ prodiderunt: in queîs etiam Granius Flaccus in libro,
5 quem ad Cæſarem de Indigitamentis ſcriptum reliquit. Hunc in nos maximã, quin immo omnem habere poteſtatem, creditum eſt. Nonnulli binos Genios in iis duntaxat domibus, quæ eſſent maritæ, colendos putaverunt. Euclides autem So-
10 craticus duplicem omnibus omnino nobis Genium dicit appoſitum: quam rem apud Lucilium in libro Satirarum nono licet cognoſcere. Genio igitur potiſsimum, per omnem ætatem quotannis ſacrificamus. Quanquam non ſolum hic, ſed & alii
15 ſunt præterea dii complures, hominum vitam, pro ſua quiſque portione, adminiculantes: quos volentem cognoſcere, Indigitamentorum libri ſatis edocebunt. Sed omnes hi ſemel in unoquoque homine numinum ſuorum effectum repræ-
20 ſentant: quocirca non per omne vitæ ſpatium novis religionibus arceſſuntur. Genius autem ita nobis aſsiduus obſervator appoſitus eſt, ut ne puncto quidem temporis longius abſcedat; ſed ab utero matris exceptos, ad extremum vitæ diem
25 comitetur. Sed cum ſinguli homines ſuos tantummodo proprios colant natales; ego tamen duplici quotannis officio huiuſce religionis ad-

ſtringor. Nam, cum ex te tuaque amicitia honorem, dignitatem, decus, atque præſidium, cuncta denique vitæ præmia recipiam; nefas arbitror, ſi diem tuum, qui te mihi in hanc lucem edidit, meo illo proprio negligentius celebravero: ille enim mihi vitam, hic fructum vitæ atque ornamentum peperit. 5

IN CAPVT III.

GENIVS] De Geniis non una fuit veterum opinio. Pleriq; enim Philoſophorum & Theologorum eos inter Deos ſive dæmonas recenſuerunt. Plutarch. lib. I. de placit. phil. cap. VIII. & lib. de Iſide & Oſirid. p. 643. Tertull. Apolog. cap. XXXII. & lib. de anima cap. XXXIX. Lactant. lib. II. cap. XV. Et Varro quidem (teſte D. Auguſtino lib. VII. de civit. Dei. cap. II.) inter Deos ſelectos eos numerat; Seneca autem Epiſt. CX. & Martian. Capell. lib. II. Philol. inter Medioximos, ſive de plebe Deos. Alii animum cuiuſque ſuum, ſive τὸ κρατοῦν ἑκάστου, Genium dixere. Pappus Alexandrin. ex Triſmegiſti Panareto. ὁ δαίμων ψυχῆς, καὶ τρόπου, καὶ φρονήσεως, καὶ δυναστείας πάσης κύριος τυγχάνει. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ τὸν περὶ πράξεως λόγον συνεργεῖ. Vid. Dion. Chryſoſt. orat. IV. περὶ βασιλ. & orat. περὶ τοῦ δαίμ. Apul. de Deo Socrat. Prudent. contra Symmach. D. Auguſt. lib. VII. de civit. Dei cap. XIII. Suid. in εὐδαιμονία. Alii τὴν ἑκάστου τύχην, ut Flavius Soſipater Chariſius lib. I. Inſtitut. Grammat. pag. 26. Alii Elementa; alii duodecim ſigna cœleſtia. Feſt. in *Geniales*. Videatur Lil. Gregor. Girald. Syntag. 15. hiſt. Deor. Lipſius lib. I. phyſiol. Stoic. cap. XIX. Philip. Camer. cent. 2. cap. XIV. Aſſignabatur autem Genius cum Diis, (unde in veteri quadam inſcriptione *Genius Plutonis*. & apud Petron. Arbitr. *Genius Priapi* legitur) tum hominibus; iiſque non ſingulis tantum, ſed etiam regionibus & populis integris. Symmach. lib. X. Epiſt. 54. *Vt anima naſcentibus, ita populis*

pulis natales Genii dividuntur. Quod firmare videntur ſacræ literæ Exod.XIV.19. Daniel.x.13. Actor.XII.16. D. Hilarius in Pſalm.129. Inde in veteribus nummis & inſcriptionibus. GEN. P. R. id eſt, Genio populi Romani. Servius in fragmentis. GENIVS POP. ROM. SIVE MAS SIVE FAEMINA. Et Vrbibus. Arnob. lib. I. *Et illi cati, ſapientes, prudentiſſimi vobis videntur, nec reprehenſionis ullius, qui Faunos, qui Fatuas, civitatumq; Genios, qui Pauſos reverentur atque Bellonas.* Item Coloniis, Municipiis, Pagis, Decuriis, Exercitibus, Cohortibus, Fontibus, Horreis, imò quibuſvis locis, ut inſcriptiones antiquæ paſſim indicant, & Tertullian. lib. de Idolat. cap.XXII. docet. Item Prudent. contra Symmach. his verbis:

Quanquam cur Genium Roma mihi fingitis unum,
Cum portis, domibus, thermis, ſtabulis, ſoleatis
Aſſignare ſuos Genios? perq; omnia membra
Vrbis, perq; locos, Geniorum millia multa
Fingere, ne propria vacet angulus ullus ab umbra?

Quin etiam paraſiti reges ſuos Genios vocitabant. Plaut. Captiv. Sc. *Quanto in pectore.* Summa, Genius cuique rei tribuitur, eſtque id, quo illa maxime valet, polletque. Sic *Genius libri.* Martial. lib.VI. Epig.60.

Victurus Genium debet habere liber.

Et *Genius famæ.* Idem lib.VII. Epig. XI.

Ludimus innocuis verbis, hoc iuro potentis
Per Genium famæ, Caſtalidumq; gregem.

Genius ſegetis. Iul. Firm. lib.I. cap.I. in fin. *Genius Mathematici.* Iuvenal. Sat.VI.

Nemo mathematicus Genium indemnatus habebit.

Sic *Genius corporis.* Ennod. Panegyr. Theodorico dicto. Et *Genius vigoris eccleſiaſtici.* Gregor. Magn. lib.VII. Epiſt.LXXXI.

Vt genamur curet] Notanda etymi triplex ratio. Prima. Genius dicitur, quod ut gignamur, curet. Hinc Laberius apud Nonium Marcell. *Genius generis noſtri parens.* Et Aufuſtius citante Feſto, *Genius eſt* (inquit) *deorum filius, & parens hominum, ex quo homines gignuntur, & propterea Genius meus nominatur, quia me genuit.* Auguſtin. quoque lib.VII. de civit. Dei cap. XIII. *Quid eſt Genius? Deus eſt, qui præpoſitus eſt, ac vim habet, omnium rerum gignendarum.*

darum. Atque inde *Genialis lectus*, qui sternebatur in nuptiis, in honorem Genii. Fest. & Virgil. lib.VI. Æneid.

—— *lucent genialibus altis*
Aurea fulcra toris.

Quo loco Servius: *Geniales propriè sunt, qui sternuntur puellis nubentibus, dicti à generandis liberis.*

Vna genitur nobiscum] Altera etymi ratio, de qua vide Apul. de Deo Socrat.

Genitos suscipit] Tertium etymon, de quo paulò inferius.

Eundem esse Genium & Larem] Idem affirmat Apul. lib.III. de philosoph. his verbis: *Dæmonas verò, quos Genios & Lares possumus nuncupare, ministros Deorum arbitratur, custodesq; hominum, & interpretes si quid à Diis velint.*

De Indigitamentis] *Indigitamenta* ἱερατικὰ βιβλία. Glofs.

Quæ essent maritæ] Sic Livius quoque lib.XXVII. *maritas domos* dixit. *Vagabatur enim* (Philippus Macedonum rex) *cum uno aut altero comite per maritas domos dies noctesq;.*

Euclides autem Socraticus duplicem] Idem sensit Empedocles apud Plutarch. περὶ εὐθυμίας pag. 842. & Menander, cuius versus extant apud Clement. Alexand. Strom.V. pag. 260. Stob. in Eclog. phys. lib. I. cap. IX. Ammian. Marcellin. lib. XXI. Scholiast. Theocrit. Eidyl. 2.

Ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαρίσταται
Εὐθὺς γενομένῳ, μυσταγωγὸς τοῦ βίου,
Ἀγαθός· κακὸν γὰρ οὐ νομιστέον
Εἶναι, βίον βλάπτοντα χρηστόν.

Vide in hanc rem Act. Apost. cap. XII. 15. Tertull. de anima cap. XXXIX. Iustin. Mart. ἀποκρισ. πρὸς ὀρθοδ. quæst. 30. Origen. sup. Numer. homil. XX. Hieronym. in Matth. cap. XVIII. Hilar. in Psalm. CXXXIII. Basil. in Psalm. XLVIII. Augustin. Soliloq. cap. 27. Lactant lib. II. cap. XV. Iohan. Cassian. collat. VIII. cap. XVII. Servium in illud Virgilii lib. VI. *Quisq; suos patimur Manes.* Quem autem Menander μυσταγωγὸν, hunc Plato, teste Clemente Alex. Strom.V. pag. 253. φύλακα, uti & Hesiodus Oper. & die.

Τοὶ μὲν

Τοὶ μὲν δαίμονές εἰσι Διὸς μεγάλου διὰ βουλὰς
Ἐσθλοὶ, ἐπιχθόνιοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων.

Et Apul.lib.III.de philoſ.Arian.lib.I.diſſert.cap.XIV.*ἐπίτροπον*. Seneca Epiſt.CX. *Pædagogum*. Cenſorinus paulò inferius, *Aſsiduũ obſervatorem*. Martianus deniq; Capella lib. II. philol. *Præſtitem, & Tutelatorem, fidiſsimumq́ germanum* appellat.

Sed & alii ſunt præterea Dii] De quibus videndus D. Auguſtin. lib.VII. de civit.Dei cap. II. & III.

Duplici quotannis officio] Sic Horatius quoque lib. IV. Ode XI. Mæcenatis natalem celebrat. Et Auguſtus Imp. ſibi perſuaſum habebat, natalem ſuũ à Caio nepote ſuo celebratum fuiſſe. Gell. lib. XV. cap. VII. Nec vivis tantummodo hoc officii genus ab amicis exhibebatur, ſed etiam defunctis: idque interdum ſponte, ut de Silio Italico poëta ſummo, Virgilii natalem religioſius quam ſuum celebrante, apud Plin. lib. III.Epiſt. VII. legimus. Interdum ex voluntate defuncti, conſtitutis in eam rem annuis redditibus, ut ex teſtamento Epicuri liquet, apud Diog. Laert. lib. X. in vita Epicuri. Cicer. lib. II. de finib. Marciano IC. L. *cum quidam*. 23. D. de ann. leg. & antiquis inſcriptionibus; quarum vel unam ex multis retuliſſe ſuffecerit, ex libro Inſcript. pag. 414.

T. FVNDILIO GEMINO VI. VIR. AVG. MAG. IVV. AVGVSTALES PATRONO ET QVINQ. PERPETVO OPTIME MERITO. HIC ARCÆ AVGVSTALIVM SE VIVO H-S. XX. DEDIT, VT EX REDDITV EIVS SVMMÆ DIE NATALI SVO IIII. K. FEBR. PRÆSENTES VESCERENTVR. ET OB DEDICATIONEM STATVÆ DECVRIONIBVS ET SEVIRIS, ET IVVENIBVS SPORTVLAS, ET POPVLO EPVLVM ET OLEVM EADEM DIE DEDIT.

CAPVT

CAPVT IV.

AT, quoniam ætas à die natali initium ſumit, ſuntque ante hunc diem multa, quæ ad hominum pertinent originem: non alienum videtur de his dicere prius, quæ ſunt natura priora. Igitur, quæ veteribus de origine humana fuerint opiniones, ex his quædam breviter exponam. Prima & generalis quæſtio, inter antiquos ſapientiæ ſtudioſos verſata eſt; quod, cum conſtet, homines ſingulos ex parentum ſeminibus procreatos, ſucceſſione prolis multa ſæcula propagare; alii, ſemper homines fuiſſe, nec unquam niſi ex hominibus natos, atque eorum generi caput exordiumque nullum exſtitiſſe arbitrati ſunt: alii vero fuiſſe tempus, cum homines non eſſent, & his ortum aliquando principiumq; natura tributũ. Sed prior illa ſententia, qua ſemper humanum genus fuiſſe creditur, auctores habet, Pythagoram Samium, & Ocellum Lucanum, & Archytam Tarentinum, omneſq; adeo Pythagoricos. Sed & Plato Athenienſis, & Xenocrates, & Dicæarchus Meſſenius, itemque antiquæ academiæ philoſophi non aliud videntur opinati. Ariſtoteles quoque Stagirites, & Theophraſtus, multique præterea non ignobiles Peripatetici, idem ſcripſerunt eiuſque rei exempla dicunt, quod negent omnino poſſe reperiri,

avéſne

avésne ante, an ova generata sint; cum & ovum sine ave, & avis sine ovo gigni non possit. Itaque & omnium, quæ in sempiterno isto mundo semper fuerunt, futuraque sunt, aiunt principium fuisse
5 nullum; sed orbem esse quemdam generantium, nascentiumque, in quo uniuscuiusque geniti initium simul & finis esse videatur. Qui autem homines aliquos primigenios divinitus, naturave factos crederent, multi fuerunt, sed aliter atque ali-
10 ter in hac æstimatione versati. Nam ut omittam, quod fabulares poëtarum historiæ ferunt, homines primos aut Promethei molli luto esse formatos, aut Deucalionis Pyrrhæque duris lapidibus esse natos; quidam ex ipsis sapientiæ professoribus,
15 nescio an magis monstrosas, certe non minus incredibiles rationum suarum proferunt opiniones. Anaximander Milesius videri sibi ex aqua terraque calefactis exortos esse, sive pisces, sive piscibus simillima animalia: in his homines concrevis-
20 se, fetusque ad pubertatem intus retentos, tum demum, ruptis illis, viros, mulieresque, qui se iam alere possent, processisse. Empedocles autem egregio suo carmine, quod eiusmodi esse prædicat Lucretius,

25 *Vt vix humana videatur stirpe creatus,*

tale quiddam confirmat. Primò membra singula exterra quasi prægnante passim edita, deinde coi-

CAPVT IV.

AT, quoniam ætas à die natali initium ſumit, ſuntque ante hunc diem multa, quæ ad hominum pertinent originem: non alienum videtur de his dicere prius, quæ ſunt natura priora. Igitur, quæ veteribus de origine humana fuerint opiniones, ex his quædam breviter exponam. Prima & generalis quæſtio, inter antiquos ſapientiæ ſtudioſos verſata eſt; quod, cum conſtet, homines ſingulos ex parentum ſeminibus procreatos, ſucceſſione prolis multa ſæcula propagare; alii, ſemper homines fuiſſe, nec unquam niſi ex hominibus natos, atque eorum generi caput exordiumque nullum exſtitiſſe arbitrati ſunt: alii vero fuiſſe tempus, cum homines non eſſent, & his ortum aliquando principiumq; natura tributũ. Sed prior illa ſententia, qua ſemper humanum genus fuiſſe creditur, auctores habet, Pythagoram Samium, & Ocellum Lucanum, & Archytam Tarentinum, omneſq; adeo Pythagoricos. Sed & Plato Athenienſis, & Xenocrates, & Dicæarchus Meſſenius, itemque antiquæ academiæ philoſophi non aliud videntur opinati. Ariſtoteles quoque Stagirites, & Theophraſtus, multique præterea non ignobiles Peripatetici, idem ſcripſerunt eiuſque rei exempla dicunt, quod negent omnino poſſe reperiri,

avéſne

avéſne ante, an ova generata ſint; cum & ovum ſine ave, & avis ſine ovo gigni non poſſit. Itaque & omnium, quæ in ſempiterno iſto mundo ſemper fuerunt, futuraque ſunt, aiunt principium fuiſſe
5 nullum; ſed orbem eſſe quemdam generantium, naſcentiumque, in quo uniuſcuiuſque geniti initium ſimul & finis eſſe videatur. Qui autem homines aliquos primigenios divinitus, naturave factos crederent, multi fuerunt, ſed aliter atque ali-
10 ter in hac æſtimatione verſati. Nam ut omittam, quod fabulares poëtarum hiſtoriæ ferunt, homines primos aut Promethei molli luto eſſe formatos, aut Deucalionis Pyrrhæque duris lapidibus eſſe natos; quidam ex ipſis ſapientiæ profeſſoribus,
15 neſcio an magis monſtroſas, certe non minus incredibiles rationum ſuarum proferunt opiniones. Anaximander Mileſius videri ſibi ex aqua terraque calefactis exortos eſſe, ſive piſces, ſive piſcibus ſimillima animalia: in his homines concreviſ-
20 ſe, fetuſque ad pubertatem intus retentos, tum demum, ruptis illis, viros, mulieresque, qui ſe iam alere poſſent, proceſſiſſe. Empedocles autem egregio ſuo carmine, quod eiuſmodi eſſe prædicat Lucretius,
25 *Vt vix humana videatur ſtirpe creatus*,
tale quiddam confirmat. Primò membra ſingula ex terra quaſi prægnante paſſim edita, deinde coi-

isse, & effecisse solidi hominis materiam, igni simul & humori permixtam. Cætera quid necesse est persequi? quæ non capiant similitudinem veritatis. Hæc eadem opinio etiam in Parmenide vel in Ste * fuit, pauculis exceptis ab Empedocle dissensis. Democrito vero Abderitæ ex aqua limoq; primum visum est homines procreatos. nec longe secus Epicurus. is enim credidit, limo calefacto uteros nescio quos radicibus terræ cohærentes primum increvisse, & infantibus ex se editis ingenitum lactis humorem natura ministrante præbuisse, quos ita educatos & adultos, genus hominum propagasse. Zenon Cittieus, Stoicæ sectæ cōditor, principium humano generi ex novo mundo constitutum putavit, primosque homines ex solo adminiculo divini ignis, id est Dei providentia, genitos. Denique etiam vulgo creditum est, ut plerique genealogiæ auctores sunt, quarundam gentium, quæ ex adventicia stirpe non sint, principes terrigenas esse, ut in Attica, & Arcadia, Thessaliaque, eosque αὐτόχθονας vocitari: ut in Italia poëta cecinit Nymphas, indigenasque Faunos nemora quædam tenuisse, non difficile rudis antiquorum credulitas recepit. Nunc vero eo licentiæ poëticæ processit lubido, ut vix auditu ferenda confingant. Post hominum memoriam, progeneratis iam gentibus, & urbibus conditis, homines è terra

diversis

diversis modis editos,ut in Attica fertur regione Erichthonius ex Volcani semine humo exortus: & in Colchide, vel in Bœotia consitis anguis dentibus armati partus: è quibus, mutua cæde inter se
5 necatis, pauci superasse traduntur, qui in conditu Thebarum Cadmo fuerint adiumento. Necnon in agro Tarquiniensi puer dicitur divinitus exaratus, nomine Tages, qui disciplinam cecinerit extispicii: quam Lucumones, tum Etruriæ potentes, ex-
10 scripserunt.

IN CAPVT IV.

DE origine humana] Videndus Diodor. Sicul. lib. 1. pag. 6. & seq. Theodoret. Græcar. affect. serm. 5. pag. 71. Pausan. in Arcad. pag. 261. Origen. lib. 1. cont. Cels. pag. 29. Cicero lib. 1. de legib. Cœl. Rhodog. lib. 2. antiquar. lect. cap. XI.

Alii semper homines] Vid. Augustin. lib. 12. de civit. cap. X.

Pythagoram Samium] Testatur Varro lib. II. de re rustic. cap. 1. his verbis: *Igitur, inquam, & homines, & pecua, cum semper fuisse sit necesse, natura. Sive enim aliquod fuit principium generandi animalium, ut putavit Thales Milesius & Zeno Citieus, sive contra principium horum extitit nullum, ut credidit Pythagoras Samius, & Aristoteles Stagirites, necesse est humana vita à summa memoria gradatim descendisse ad hanc ætatem, ut scribit Dicæarchus.*

Ocellum Lucanum] Fortasse respexit ad locum, qui est cap. III. Ἐπεὶ οὖν καθ' ἑκάστην ἀποτομὴν ὑπερέχον τι γένος ἐντέτακται τῶν ἄλλων, ἐν μὲν οὐρανῷ τὸ τῶν θεῶν, ἐν δὲ γῇ ἄνθρωπος, ἐν δὲ μεταρσίῳ τόπῳ δαίμονες. ἀνάγκη τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀΐδιον εἶναι, εἴπερ ἀληθῶς ὁ λόγος συμβιβάζει, μὴ μόνον τὰ μέρη συνυπάρχειν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ τὰ περιεχόμενα τοῖς μέρεσι.

Plato] Plato lib. VII. de legib. ὡς γὰρ δὴ τόγε τοσοῦτον χρὴ πάντ' ἄνδρα ξυννοεῖν, ὡς ἡ τῶν ἀνθρώπων γένεσις, ἢ τὸ παράπαν ἀρχὴν οὐδεμίαν εἴληχεν, οὐδ' ἕξει ποτέ γε τελευτήν, ἀλλ' ἦν τε ἀεὶ καὶ ἔσται πάντως, ἢ μῆκός τι τῆς ἀρχῆς ἀφ' οὗ γέγονεν, ἀμήχανον ἂν χρόνον ὅσον γεγονὸς ἂν εἴη.

Antiquæ academiæ philosophi] Antiquam academiam instituit Plato, teste Diogene Laërtio in proœm. Novam sive tertiam Carneades. Censorin. inf. cap. XV. Lucian. περὶ μακροβ. Euseb. lib 14. de præpar. Euang. cap. II. Diog. Laërt. dict. loco. Mediæ auctor fuit Arcesilaus. Diogen. ibidem.

Aristoteles quoque] Lactant. lib. II. Instit. cap. XI. *Nam Stoici animantium fabricam divinæ solertiæ tribuunt. Aristoteles autem labore se ac molestia liberavit, dicens semper mundum fuisse: itaque & humanum genus, & cætera quæ in eo sunt, initium non habere, sed fuisse semper ac fore.* Quod congruit cum Varronis loco paulo ante adducto.

Eiusque rei exempla] Eadem quæstio agitatur apud Plutarch. Sympos. problem. lib. II. quæst. III. Macrob. lib. VII. Saturnal. cap. XVI.

Promethei molli luto] Fabula vulgata. Vid. Lactant. lib. II. Instit. cap. XI. Apollod. Biblioth. lib. I. pag. 18. Pausan. in Phocic. pag. 319. Steph. in Ἰκόνιον. Ioh. Tzetz. Chil. VII. cap. 134.

Deucalionis Pyrrhæque] Ovid. lib. I. Metamorph. Servius ad Eclog. VI. Virgil. Arnob. lib. V. Tzetzes chil. VII. cap. 137. Ab hac lapidum iactatione Apollod. lib. I. de orig. Deor. pag. 20. existimat λαοὺς, id est, populos dictos, ἀπὸ τοῦ λᾶας, quod lapidem significat. Pertinet huc illud Homeri Odyss. VII.

οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης.

Vid. Eustath. Iliad. α. pag. 18.

Anaximander Milesius] Vid. Plutarch. lib. V. de placit. philos. cap. XIX. & Symp. lib. VIII. quæst. VIII. circ. fin. Sunt etiam ex recentioribus philosophis, qui hominem ex putredine, ut alia minuta animalia, nasci posse opinantur: Picus nimirum Mirandulanus in 900. conclus. Conclusione secundum Avicennam.

cennam v. Cardan. lib. IX. de ſubtilit. quem reprehendit Iulius Cæſ. Scalig. de ſubtil. exercit. 193. Vid. Averroem in lib. VIII. phyſ. Ariſt. & Ioh. Philopon. in Comment. in lib. III. Ariſt. de gener. animal. 79. b. Andream Cæſalpin. lib. v. quæſt. pepriat. cap. I.

Empedocles] Plutarch. lib. v. de placit. phil. cap. 9. Varro apud Non. in *Blitum. Empedocles natos homines ex terra ait, ut blitum.*

Lucretius] Lucret. lib. I.

In Parmenide] At Parmenides, ut refert Diogenes Laërt. lib. IX. putabat γένεσιν ἀνθρώπων ἐξ ἡλίου πρῶτον γενέσθαι.

Vel in Ste..*.. fuit] Locus mutilus, nec facilis emendatu abſque ope MS. Cod. In aliis exemplaribus eſt *inſerta fuit.* Iuſt. Lipſ. lib. III. Phyſiol. Stoic. cap. IV. legendum putat: *in Zenone, vel in Parmenide, & Veliate Zenone.*

Democrito vero Abderitæ] Lactant. lib. VII. Inſtit. divin. cap. VII. *Erravit Democritus, qui vermiculorum modo putavit effuſos* (homines) *eſſe de terra nullo auctore, nullaque ratione.*

Nec longe ſecus Epicurus] Epicuri ſententiam refert Lucretius his elegantiſſimis verſibus:

> *Tum tibi terra dedit primum mortalia ſacla.*
> *Multus enim calor, atque humor ſuperabat in arvis:*
> *Hinc ubi quaque loci regio opportuna dabatur,*
> *Creſcebant uteri terræ radicibus apti:*
> *Quos ubi tempore maturo patefecerat ætas*
> *Infantum; fugiens humorem, auraſque petiſſens,*
> *Convertebat ibi natura foramina terræ,*
> *Et ſuccum venis cogebat fundere apertis*
> *Conſimilem lactis* &c.

Adi Philon. Iudæum περὶ ἀφθαρσ. κόσμου. pag. 647. Lactant. lib. II. cap. XII.

Zenon Cittieus Stoicæ ſectæ cond.] Strabo lib. XIV. Κίτιον, ἔχει λιμένα κλειστόν. ἐντεῦθέν ἐστι Ζήνων ὁ τῆς στωϊκῆς αἱρέσεως ἀρχηγέτης. Seneca epiſt. 83. *Zeno vir maximus, huius ſectæ fortiſſimæ ac ſanctiſſimæ conditor.* Lucian. περὶ μακροβ. Theodoret. Græcar. affect. ſerm. v. Suid.

Adminiculo divini ignis, id eſt, Dei provid.] Lactant.

lib.II. cap. XI. *Stoici animantium fabricam divinæ solertiæ tribuunt.* Ovid. lib.I. Metamorph. fab.2. ἀμφοτερίζει.

Natus homo est, sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo,
Sive recens tellus.

Genealogiæ auctores] Genealogias scripserunt Pherecides Atheniensis, teste Dionys. Halicarn. lib.I. antiquit. Rom. pag. 10. Hecatæus; Athen. lib. IV. pag. 148. Andron; citatus à Scholiaste Apollonii Rhodii lib.I. Argon. pag.3. & alii.

Vt in Attica] De Atheniensibus tradit Herodot. lib. VII. pag. 497. ἀρχαιότατον μὲν ἔθνος παρεχόμενοι, μοῦνοι δὲ ἐόντες, οὐ μετανάσται Ἑλλήνων. Plato in Menexeno pag. 404. Pausan. in Corinth. pag. 57. Euripid. apud Plutarch. περὶ φυγῆς. pag. 1073. Strabo lib. VIII. Lucian. in Philopseud. Aristides in Panathen. Aen. Gazæus pag. 40. Iustin. lib. II. Harpocration in αὐτόχθονες. Suid. in τεττιγοφόροι. Georg. Gemist. Orat. I. de reb. Pelopon.

Arcadia] Theodoret. serm. V. Græc. affect. οἱ δὲ ἐν τῇ Αττικῇ πρῶτον φῦναι ἀνθρώπους. ἄλλοι δὲ, ἐν Αρκαδίᾳ τοῦτο γενέσθαι πρῶτον, ἕτεροι δ' αὖ πάλιν ἐν Αἰγύπτῳ. Vid. Suid. in αὐτόχθονες. Marc. Heracleot. περιηγ. pag. 22.

αὐτόχθονας] Dicuntur & ἰθαγενεῖς. Fest. in *Natio.*

Poëta cecinit] Virgil. lib. VIII. Aeneid.

Erichthonius] Pausan. Attic. pag. 3. πατέρα δὲ Εριχθονίῳ λέγουσιν, ἀνθρώπων μὲν οὐδένα εἶναι, γονέας δὲ Ηφαιστον καὶ Γῆν. Homer. in Catalog. Apollod. lib. III. de deor. orig. Lucian. in Philopseud. Origenes cont. Cels. lib. VIII. pag. 434. Augustin. lib. XVIII. de civit. Dei, cap. XII. D. Hieron. contra Iovinian. cap. IV. Lactant. lib. I. cap. XVII. Tertull. de spectac.

Exortus] Sic legendum potius ex Germanica & Manutii editione, itemque schedis Fr. Modii, quam *exaratus*, ut Carrio edidit.

Armati partus] Carrionis editio habet *Spartoe*, Theodoret. serm. V. Græc. affect. ἐκεῖνοι γὰρ (poëtas intellige) οὐ μόνον γηγενεῖς

γηγενεῖς, ἀλλὰ καὶ σπαρτοὺς ἀνθρώπους γεγενῆσθαι φασὶν, ἐκ δρακοντείων ἀναφυῆναι ὀδόντων. Lucian. lib. IV. Palæphat. περὶ μυθ. pag. 86. Hygin. fab. 178. Lucian. loco supra citato. Scholiast. Apollon. Rhod. lib. IV. Argonaut. pag. 166. Eunap. in Eclog. legat. pag. 12. οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ μῦθοι λέγουσι, περὶ τὴν Βοιωτίαν καὶ τὴν Κολχίδα δρακοντίων ὀδόντων καταπαρέντων ἐν ὅπλοις ἅμα τῷ σπόρῳ τοὺς ἄνδρας ἀναπαλῆναι. Senec. Hercule furente Act. 2. Sc. *O magne.* Lucian. lib. IV. D. Ambros. lib. de fide resurrect. cap. XV.

Tages] Videndus Cicero lib. II. de divinat. pag. 390. Fest. in *Tages.* Ovid. lib. XV. Metamorph. fab. 2. Ammian. Marcellin. lib. XXI. pag. 139. Arnob. lib. II. pag. 108. Martian. Capell. lib. VI. pag. 236. Serv. lib. II. Aeneid. *Thusci autem à frequentia sacrificii dicti sunt, hoc est,* ἀπὸ τοῦ θύειν. *Constat namque illic à Tage aruspicinam repertam, ut Lucanus memini,*

—— Sed conditor artis
Finxerit ista Tages.

CAPUT V.

HACTENUS de prima hominum origine. Cæterum, quæ ad præsentes nostros pertinent natales, eorumque initia, quam potero compendiò dicam. Igitur, semen unde exeat, 5 inter sapientiæ professores non constat. Parmenides enim tum ex dextris, tum è lævis partibus dirivari putavit. Hipponi vero Metapontino, sive, ut Aristoxenus auctor est, Samio, ex medullis profluere semen videtur; idque eo probari, quod post 10 admissionem pecudũ, si quis, qui mares sunt, perimat, medullas utpote exhaustas non reperiat. Sed hanc

hanc opinionem nonnulli refellunt, ut Anaxagoras, Democritus, & Alcmæon Crotoniates. Hi enim post gregum contentionem non medullis modo, verum & adipe, multaque carne mares exhauriri respondent. Illud quoque ambiguam facit 5
inter auctores opinionem, utrumne ex patris tantummodo semine partus nascatur, ut Diogenes, & Hippon, Stoicique scripserunt, an etiam ex matris, quod Anaxagoræ, & Alcmæoni, nec non Parmenidi, Empedoclique, & Epicuro visum est. Quæ 10
differens non definite se scire, Alcmæon confessus est, ratus neminem posse perspicere.

IN CAPVT V.

IGITVR semen] Semen quid sit, & unde fluat, inter Philosophos medicosque cum veteres, tum recentiores controvertitur. Pythagoras quidem dixit, τὸ σπέρμα εἶναι σταγόνα ἐγκεφάλου, περιέχουσαν ἐν αὐτῇ θερμὸν ἀτμόν. Diogen. Laert. lib. VIII. in vita Pythag. A quo non multum discedit Timæus Locrus lib. de anima mundi, pag. 18. qui fluxum id dicit esse medullæ per dorsi vertebras, cuius origo & radix sit cerebrum. Verba eius hæc sunt: τῶ δὲ σώματος ἀρχὰν μὲν καὶ ῥίζαν μυελῶ εἶμεν ἐγκέφαλον, ἐν ᾧ ἁ ἁγεμονία, ἀπὸ δὲ τούτω ἀπόχυμα ῥεῖ διὰ τῶν νοτίων σπονδύλων τὸ λοιπὸν, ἐξ ᾧ εἰς σπέρμα καὶ λόγον μερίζεσθαι. Adde Hippocratem lib. de genitura, non longe à pr. Zeno & reliqui Stoici, semen animæ particulam esse volunt, exq. omnibus corporis partibus defluere. Diogen. Laërt. lib. VII. in vita Zenonis Cittiei, & Theodoret. serm. V. Græc. affect. pag. 73. Alii spumam sanguinis esse censent: atque inde τὰ ἀφροδίσια dicta, Apolloniates Diogenes existimat, teste Clem.

Clem. Alexand. lib. I. Pædag. cap. VI. Aristoteles autem libro I. de generat. animal. cap.XIX. opinatur, τῆς αἱματικῆς περίττωμα τροφῆς τὸ σπέρμα. Alias aliorum opiniones si scire aves, vide sis Plutarch. lib. V. de placit. Phil. cap. III. Lactant. de Opif. Dei cap. XII. Iohan. Argenter. Comment. secundo in Galen. art. med. pag. 175. & seqq. Franc. Valesf. lib. II. controversf. med. & Philosf. cap. VIII. Ludov. Septalium Comment. V. in lib. Hippocrat. de aëre, aq. & loc. pag. 407. And. Laurent. in hist. anatom. lib. XIII. quæst. 3. & 4.

Illud quoque ambiguam] Vid. Plutarch. lib. V. de placit. philosoph. cap. V.

Stoicique scripserunt] Zeno Citticus & Sphærus: quorum opinionem Diogenes Laert. lib. VII. in vita Zenonis, his verbis recitat: τὸ δὲ τῆς θηλείας (σπέρμα) ἄγονον ἀποφαίνονται, ἄτονον εἶναι καὶ ὀλίγον, καὶ ὑδατῶδες. In eadem opinione fuit Aristoteles lib. I. de gener. animal. cap. XIX. & XX. quamvis sibi non satis constet. Nam lib. IV. de generat. animal. cap. I. etiam fœminis semen tribuit, his verbis: διαφέρει δὲ τὸ τοῦ ἄρρενος σπέρμα, ὅτι ἔχει ἀρχὴν ἐν αὐτῷ τοιαύτην, οἵαν κινεῖν καὶ ἐν τῷ ζώῳ, καὶ διαπέττειν τὴν ἐσχάτην τροφήν. τὸ δὲ τοῦ θήλεος, ὕλην μόνον. Quo fortasse respexit Lactant. de Opif. Dei cap. XII. *Conceptum igitur Varro & Aristoteles sic fieri arbitrantur: Aiunt enim non tantum maribus inesse semen, verum etiam fœminis, & inde plerumque matribus similes procreari.*

An etiam ex matris] Mulierem semen quoque emittere tradit Hippocrat. in lib. de genitura. Vid. And. Laurent. lib. VIII. hist. anat. quæst. V.

CAPUT VI.

EMPEDOCLES, quem in hoc Aristoteles secutus est, ante omnia cor iudicavit increscere, quod hominis vitam maximè contineat. Hippon vero, caput, in quo est animi principale.

pale. Democritus alvum cum capite, quæ plurimum habent ex inani, Anaxagoras cerebrum, unde omnes ſunt ſenſus. Diogenes Apolloniates, ex humore primum carnem fieri exiſtimavit, tum ex carne oſſa, nervoſque, & cæteras partes enaſci. At Stoici una totum infantem figurari dixerunt, ut una naſcitur, aliturque. ſunt, qui id opinentur fieri ipſa natura, ut Ariſtoteles, atq; Epicurus. ſunt, qui potentia ſpiritus ſemen comitantis, ut Stoici ferme univerſi. ſunt, qui ætherium calorem ineſſe arbitrentur, qui membra diſponat, Anaxagoran ſecuti. Vtcunque tamen formatus infans, quemadmodum in matris utero alatur, duplex opinio eſt. Anaxagoræ enim, cæteriſq; compluribus, per umbilicum cibus adminiſtrari videtur. at Diogenes & Hippon exiſtimarunt, eſſe in alvo prominens quiddam, quod infans ore apprehendat; ex eoque alimentum ita trahat, ut, cùm editus eſt, ex matris uberibus. Cæterum, ut mares, feminæve naſcantur, quid cauſſæ eſſet, variè ab iiſdem philoſophis proditum eſt. Nam, ex quo parente ſeminis amplius fuit, eius ſexum repræſentari dixit Alcmæon; ex ſeminibus autem tenuioribus feminas, ex denſioribus mares fieri, Hippon affirmat. Vtrius verò parentis principium ſedem prius occupaverit, eius reddi naturam Democritus retulit. At, inter ſe certare feminas, & mares, &, penes utrum victoria

5 10 15 20 25

ſit,

sit, eius habitum referri, auctor est Parmenides. Et è dextris partibus profuso semine mares gigni, at è laevis feminas, Anaxagoras, Empedoclesque consentiunt. quorum opiniones ut de hac specie
5 congruae, ita de similitudine liberorum sunt dispariles. Super qua re Empedoclis disputata ratio talis profertur. Si par calor in parentum seminibus fuerit, patri similem marem procreari; si frigus, feminam matri similem. Quod si patris calidum erit,
10 & frigidum matris, puerum fore, qui matris vultum repraesentet; at si calidum matris, patris autem fuerit frigidum, puellam futuram, quae patris reddat similitudinem. Anaxagoras autem eius parentis faciē referre liberos iudicavit, qui seminis am-
15 plius contulisset Caeterum, Parmenidis sententia est, cum dexterae partes semina dederint, tunc filios esse patri consimiles; cum laevae, tunc matri. Sequitur verò de geminis, qui ut aliquando nascantur, modo seminis fieri Hippon ratus est. Id enim,
20 cum amplius est, quam uni satis fuerit, bifariam diduci. Id ipsum fermè Empedocles videtur sensisse. nam, causas quidem cur divideretur, non posuit: tantummodo ait, si utrumque sedes aeque calidas occupaverit, utrumque marem nasci: si frigidas
25 aeque, utramque feminam. si verò alterum calidiorem, alterum frigidiorem, dispari sexu partum futurum.

IN CAVPT VI.

Ariſtoteles ſecutus] Ariſtotel. lib. III. de partibus anim. cap. IV. Ceterum cor primum naſcentibus formari, præter Ariſtotelem aſſerunt Plin. lib. x. cap. LIII. & lib. XI. cap. XXXVII. Solin. cap. IV. Simplic. in lib. v. Ariſtot. τῆς φυσικ. ἀκροάσ. pag. 205. Baſil. Magn. in Pſalm. I. in pr. Lactant. de Opif. Dei cap. XII. Quæ opinio tamen à Galeno rejicitur, de fœt. form. cap. IV. ſtatuente iecur primum fœtus fundamentum eſſe.

Hippon vero caput] Et Alcmæon; teſte Plutarcho lib. v. de placit. Philoſ. cap. XVII. Varro autem, citante Gellio lib. III. cap. x. caput & ſpinam, quæ eſt in dorſo. Hippocrates lib. I. περὶ διαίτης, omnia membra ſimul exiſtere putavit: in qua opinione fuerunt etiam Stoici, ut Cenſorinus hoc capite tradit.

Sunt qui id opinentur] De cauſa fœtuum formatrice inter philoſophos diſſenſio eſt. Galenus ingenuè fatetur ſe illam ignorare, lib. de fœt. form. cap. VI.

Quemadmodum in matris utero alatur] Videndus Plutarchus lib. v. de placit. philoſ. cap. XVI.

Per umbilicum] Ariſtot. lib. VII. de hiſt. anim. cap. VIII. & lib. II. de gener. animal. cap. v. Hippocrat. de nat. pueri, pag. 16. κατὰ δὲ μέσον τῆς σαρκὸς ὁ ὀμφαλὸς ἀπέχει, δι' οὗ πνέει καὶ τὴν αὔξησιν ἴσχει. Suid. ὀμφαλὸς οἷον τις ῥίζα τοῦ βρέφους ἐστι. δι' ἐκείνου γὰρ αὔξεται καὶ τρέφεται.

Prominens quiddam] Idem ſenſit Hippocrates de carnib. τὸ δὲ παιδίον, inquit, ἐν τῇ γαστρὶ συνέχον τὰ χείλεα μύζει ἐκ τῶν μητρέων τῆς μητρός, καὶ ἕλκει τήν τε τροφὴν, καὶ τὸ πνεῦμα τῇ καρδίῃ εἴσω. Qui locus adverſatur illi, quem modo adduximus ex libro de nat. pueri. Sed viri docti hunc locum in libro de carnib. Hippocrati falsò affictum eſſe opinantur. Vid. And. Laurent. lib. VIII. hiſt. anatom. cap. VI. quæſt. 23.

Ceterum ut mares] De diverſitate ſexus, quinque profert Philoſophorum diſpariles rationes. Quibus adde quæ à Plutarcho lib. v. de placit. philoſ. cap. VII. Lactant. de Opif. Dei cap.

XII. &

XII. & Anaxagora apud Diogenem Laertium pag. 94. variè disputantur.

Similitudine liberorum] Quid de prolis similitudine philosophi senserint, sigillatim referre, longum foret; indicabimus saltem aliquot auctorum loca. Videndus itaque Aristoteles lib. IV. de gener. animal. cap. III. & lib. VII. de hist. anim. cap. VI. Plutarch. de placit. philos. lib. V. cap. XI. & XII. Stob. in Eclog. phys. pag. 87. Galen. lib. II. de semine. Plin. lib. VII. cap. XII. Solin. cap. V. Dionys. Halicarn. περὶ τῆς τῶν λογ. ἐξετ. pag. 68. Strabo lib. XV. pag. 479. D. Augustin. lib. V. cont. Iulian. cap. 9. Lactant. de Opif. cap. XII.

Sequitur vero de geminis] Hæc verba, ut sequentium commodus sensus esset, ex editione Germanica & Aldina inseruimus; in editione enim Carrionis omissa erant.

Hippon ratus est] Et Aristotel. lib. IV. de gener. animal. cap. IV. Vid. Plutarch. lib. V. de placit. phil. cap. X.

CAPVT VII.

SVPEREST dicere de temporibus, quibus partus soleant esse ad nascendum maturi, qui locus eo mihi cura maiore tractandus est, quod quædam necesse est de astrologia, musi-
5 ca, & arithmetica attingere. Iam primum, quoto post conceptionem mense infantes edi soleant, frequenter inter veteres agitatum, nondum convenit. Hippon Metapontinus à septimo ad decimum mensem nasci posse existimavit. nam septi-
10 mo partum iam esse maturum, eo quod in omnibus numerus septenarius plurimum possit. siquidem septem formemur mensibus, additisque alte-

 ris

ris recti consistere incipiamus, & post septem menses dentes nobis innascantur, iidemque post septimum cadant annum. quartodecimo autem pubescere soleamus. Sed hanc à septem mensibus incipientem maturitatem, usque ad decimum perductam. ideo, quod in aliis omnibus hæc eadem natura est, ut septem mensibus, annisve, tres aut menses, aut anni ad confirmationem accedant. Nam dentes septem mensium infanti nasci, & maximè decimo perfici mense: septimo anno primos eorum excidere, decimo ultimos. post decimum quartum annum non nullos, sed omnes intra septimumdecimum annum pubescere. Huic opinioni in parte aliqua repugnant alii, alii in parte consentiunt. Nam septimo mense parere mulierem posse, plurimi affirmant, ut Theano Pythagorica, Aristoteles Peripateticus, Diocles, Euenor, Straton, Empedocles, Epigenes, multique præterea, quorum omnium consensus Euthyphronem Cnidium non deterret, id ipsum intrepide pernegantem. contra eum fermè omnes, Epicharmum secuti, octavo mense nasci negaverunt. Diocles tamen Carystius, & Aristoteles Stagirites aliter senseruut. Nono autem, & decimo mense tum Chaldæi plurimi, & idem mihi supra nominatus Aristoteles, edi posse partum putaverunt. neque Epigenes Byzantius nono posse fieri contendit.

nec

5

10

15

20

25

nec Hippocrates Cous decimo. Cæterum undecimum mensem Aristoteles solus recipit, cæteri universi improbarunt.

IN CAPVT VII.

NVmerus septenarius] De huius numeri mysteriis multa Varro apud Gell. lib. III. cap. x. Macrob. lib. I. in Somn. Scipion. cap. v. Alexand. Aphrod. lib. II. probl. 47. Philo. Iudæus de opific. mundi. Clem. Alexand. Strom. VI. pag. 291. Iustin. Martyr Respons. ad orthod. 69. Basil. Magn. in Psalm. CXIV. Chalcid. in Timæum Platon. pag. 41. & sequent.

Recti consistere] Macrob. lib. I. in Somn. Scip. cap. v. *Post bis septem sedet sine casus timore*. Et. *Post quater septem non solum stat firmiter, sed & incedit.*

Post septem menses dentes nobis] Hippocrat. de septimest. partu: τοῖσι δὲ παιδίοις ἑπταμήνοισιν ἐοῦσι, καὶ ἄλλα διαφέροντα γίνονται, ἐν τοῖς σώμασι, καὶ οἱ ὀδόντες φαίνεσθαι ἄρχονται ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ. Vid. eund. περὶ σαρκ. in fin. Aristot. lib. VII. de hist. anim. cap. x. τὰ δὲ παιδία ἑβδόμῳ μηνὶ ἄρχονται ὀδοντοφυεῖν. Alexand. Aphrod. lib. II. problem. 47. Plin. lib. VII. cap. XVI. *Ceterum editis, primores septimo mense gigni dentes, prinsquam in supera fere parte, haud dubium est: septimo eosdem decidere anno, aliosq. suffici.* adde Macrob. lib. I. in somn. Scip. cap. v.

Pubescere soleamus] Aur. Macrob. loco dicto. *Post annos autem bis septem ipsa ætatis necessitate pubescit. Tunc enim moveri incipit vis generationis in masculis, & purgatio fœminarum. Ideo & tutela puerili quasi virile iam robur absolvitur, de qua tamen fœminæ propter votorum festinationem, maturius biennio legibus liberantur.* Vid. Tertullian. de anima cap. XXXVIII. & lib. de veland. virg. cap. II. Instit. tit. *Quib. mod. tutel. fin.* Vlpian. in frag. tit. *de Tutel.* §. ult. Alex. Aphrod. lib. II. probl. 47. δὶς ἑπτὰ δὲ, ἡβάσκει, τρὶς ἑπτὰ δὲ, ἀνδροῦται.

Intra

Intra ſeptimum decimum] Iuriſconſulti annum unum adjiciunt,plenamq; pubertatem annis decem & octo definiunt. §. *minorem*. Inſtit. *de adopt*. L. *adrogato*. 40.§. *non tantum*. D.eod. tit. L.*Mela*.14. §. *certe*.D. *de alim.legat*.

Septimo menſe parere] Videndus Hippocrates περὶ σαρκῶν. non procul à fine, & toto libro de ſeptimeſtri partu, citatus à Paulo IC. L. *ſeptimo menſe*. 12.D. *de ſtat. hom*. & Vlpiano L. *Inteſtato*. 3. §. fin. D. *de ſuis & legit*. Alibi tamen Paulus in hanc rem numeros Pythagoreos allegat lib.4.ſent.tit.9.Adi Galen. de fœt. format. cap.1. Alexand. Aphrod. lib. II. problem. 47. Cicer. lib. x. ad Attic. Epiſt.ult. D. Ambroſ. lib.6. epiſt.39. Schol. Græcum in Homer. Ιλ. τ. pag. 327.

Ariſtoteles Peripateticus] Ariſtotel. lib. VII. hiſt. animal. cap. IV. ὅσα μὲν οὖν γίνεται πρότερα τῶν ἑπτὰ μηνῶν, οὐδὲν οὐδαμῇ δύναται ζῆν. τὰ δὲ ἑπτάμηνα γόνιμα γίνεται πρῶτον, ἀσθενῆ δὲ τὰ πολλά. διὸ καὶ σπαργανοῦσιν ἐρίοις αὐτά. Vid.Plutarch. lib. v. de placit. philoſ. cap. XVIII.

Diocles] Huius & Empedoclis de hac re ſententiam refert Plutarch.modò dicto loco.

Octavo menſe] Hippocrat. lib. de octim. part. negat, octimeſtrem partum eſſe vitalem,& libro περὶ σαρκῶν diſertè inquit, ὀκτάμηνον δὲ γινόμενον, οὐδὲν βιοῖ πώποτε. Citatur in eandem rem à Gellio lib. III. cap. XVI. eiuſdem ex lib. περὶ τροφῆς locus: ἔστι δὲ καὶ οὐκ ἔστιν ὀκτάμηνος γένεσις. quæ verba ibidem ſic explicat Sabinus medic. ἔστι μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἔκτρωσιν, οὐκ ἔστι δὲ, ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα, καὶ ἔστιν οὖν φαντασίᾳ μὲν παραυτίκα ὄντα: δυνάμει δὲ οὐκ ἔστι. Sed Hippocratis locus hodie aliter in impreſſis libris habetur. Quid verò de Octimeſtri partu ſentiendum ſit,vide quæ doctiſſime , accuratiſſimeque commentatus eſt Federicus Bonaventura Vrbinas.

Diocles tamen Caryſtius] Vid. Plutarch. lib. v. de placit. philoſ. cap. XVIII.

Et Ariſtoteles] Ariſtoteles lib. VII. hiſt. animal. cap. IV. & lib. IV. de generat. animal. cap. IV. Item Problem. 40. ſect.10. Octi-

Octimestrem partum recipit. Item Cæcilius Comicus apud Gell. lib.III. cap. XVI. Varro apud eundem ibid. & Plin. lib. VII. cap.V. ex Aristotelis lib.VII.Hist.animal.cap.IV.refert, *Translatitium in Ægypto esse, octavo gigni, & in Italia iam tales partus esse vitales, contra priscorum opiniones.* De Naxiis mulieribus beneficio Iunonis ὀκτάμηνα parientibus, testantur Stephan.de Vrbib.& Suidas.

Nono autem & decimo mense] Hinc illa Parcarum nomina *Nona* & *Decima*. Gellius lib. III. cap. XVI. Sept. Tertullian. de anima cap. XXXVII. *Hæc æstimando etiam superstitio Romana finxit Alemonam, alendi in utero fœtus. Et Nonam & Decimam à sollicitatoribus mensibus.* Decimum mensem agnoscit Varro apud Nonium in *Spissum. Nascimur enim*, inquit, *spissius quam emorimur. Vix duo homines decem mensibus edolatum unum reddunt puerum: contra una pestilentia, hostica acies, puncto temporis immaneis acervos facit.* Et Salomon, sive quis alius auctor, Sapientiæ cap.VII.ver.2. ἐν κοιλίᾳ μητρὸς ἐγλύφθην σὰρξ δεκαμηνιαίῳ χρόνῳ. Vid. Formulam Galli Aquilii IC. in L. *Gallus*.29. in pr.D. *de lib. & post. hæred. inst.* & L. *quidam*. 4. D. *de post. hæred. instit.* Terent. Adelph. Act. 3. Scen. 4. *Virgo ex eo compressu gravida facta est, mensis hic decimus est.*

Hippocrates Cous] Hippocrates de natura pueri. ὅτι δὲ οὐκ ἐστὶ χρονιώτερον δέκα μηνῶν ἐν γαστρὶ ἔχειν ἐγὼ φράσω.

Vndecimum mensem Aristoteles] Aristoteles lib.VII. de Histor.animal.cap.IV. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ζῶα, μοναχῶς ποιεῖται τὴν τοῦ τόκου τελείωσιν (εἷς γὰρ ὥρισται τοῦ τόκου χρόνος πᾶσιν) ἀνθρώπῳ δὲ πολλοὶ μόνῳ τῶν ζώων. καὶ γὰρ ἑπτάμηνα, καὶ ὀκτάμηνα, καὶ ἐννεάμηνα γίνονται, καὶ δεκάμηνα τὸ πλεῖστον. ἔνιαι δ' ἐπιλαμβάνουσι καὶ τοῦ ἑνδεκάτου μηνός. Vndecimum mensem etiam admisit D. Hadrianus apud Gell. lib.III.cap.XVI. Vid.Feder.Bonavent.lib.IX.de Octimestri partu cap.I.I.& seq. De duodecimestri partu est apud Charisium Grammaticum lib. I. pag.78. qui Gracchi nomen derivat à gerendo, eo quod mater eius duodecim mensibus eum gestaverit. Decimi tertii mensis exemplum refertur à Plinio lib. VII. cap.V.& deinde Gellio lib. III. cap. XVI.

CAPVT VIII.

SED nunc Chaldæorum ratio breviter tractanda eſt, explicandumque, cur ſeptimo menſe, & nono, & decimo, tantummodo poſſe naſci homines arbitrentur. Ante omnia igitur dicunt actum, vitamque noſtram ſtellis tam vagis, quam ſtatis eſſe ſubiectam, earumque vario, multiplicique curſu genus humanum gubernari, ſed ipſarum motus, ſchemataque, & effectus à Sole crebro immutari. nam ut aliæ occaſum, nonnullæ ſtationem faciant, noſque omnes diſparili ſua temperatura afficiant, Solis fieri potentia. Itaque eum qui ſtellas ipſas, quibus movemur, permovet, animam nobis dare, qua regamur; potentiſſimumque in nos eſſe, moderarique, quando poſt conceptionem veniamus in lucem. ſed hoc per tres facere conſpectus. Quid autem ſit conſpectus, & quot eius genera, ut liquido perſpici poſſit, pauca prædicam. Circulus eſt, ut ferunt, ſignifer, quem Græci vocant ζωδιακὸν; in quo Sol, & Luna, cæteræque ſtellæ vagæ feruntur. hic in duodecim partes, totidem ſignis redditas, æquabiliter diviſus eſt. eum ſol annuo ſpatio metitur: ita in unoquoque ſigno ferme unum menſem moratur. ſed ſignum quodlibet cum cæteris ſingulis habet mutuum conſpectum, non tamen uniformem cum omnibus

omnibus. nam validiores alii, infirmiores alii habentur. Igitur, quo tempore partus concipitur, Sol in aliquo ſigno ſit neceſſe; & in aliqua, eius particula, quem locum conceptionis propriè appel-
5 lant. Sunt autem hæ particulæ in unoquoque ſigno tricenæ, totius vero zodiaci numero CCCLX. has Græci μοῖρας cognominarunt: eo videlicet, quod deas Fatales nuncupant μοῖρας. Et eæ particulæ nobis veluti fata ſunt. nam, qua potiſſimum oriente
10 naſcantur, plurimum refert. Sol ergo, cum in proximum ſignum tranſcendit, locum illum conceptionis aut imbecillo videt conſpectu, aut etiam nec conſpicit. nam plures proximantia ſibimet zodia, invicem ſe videre omnino negaverunt. at, cum
15 in tertio eſt ſigno, hoc eſt uno medio interpoſito, tunc primum illum locum, unde profectus eſt, videre dicitur, ſed valde obliquo & invalido lumine; qui conſpectus vocatur καθ' ἑξάγωνον, qui ſextam partem circuli ſubtendit. nam ſi, ut à primo zodio
20 ad tertium, ſic à tertio ad quintum, inde porro ad ſeptimum, ac deinde alternæ lineæ emittantur, hexagoni æquilateralis forma in eodem circulo ſcriberetur. Hunc quidam conſpectũ non uſque-
25 quaque receperunt, quod minimum ad maturitatem partus videatur conferre. cum vero in quartum ſignum pervenit, & media duo ſunt, videt

pale. Democritus alvum cum capite, quæ plurimum habent ex inani, Anaxagoras cerebrum, unde omnes sunt sensus. Diogenes Apolloniates, ex humore primum carnem fieri existimavit, tum ex carne ossa, nervosque, & cæteras partes enasci. At 5
Stoici una totum infantem figurari dixerunt, ut una nascitur, aliturque. sunt, qui id opinentur fieri ipsa natura, ut Aristoteles, atq; Epicurus. sunt, qui potentia spiritus semen comitantis, ut Stoici ferme universi. sunt, qui ætherium calorem inesse arbi- 10
trentur, qui membra disponat, Anaxagoran secuti. Vtcunque tamen formatus infans, quemadmodum in matris utero alatur, duplex opinio est. Anaxagoræ enim, cæterisq; compluribus, per umbilicum cibus administrari videtur. at Diogenes & 15
Hippon existimarunt, esse in alvo prominens quiddam, quod infans ore apprehendat; ex eoque alimentum ita trahat, ut, cùm editus est, ex matris uberibus. Cæterum, ut mares, feminæve nascantur, quid caussæ esset, variè ab iisdem philosophis 20
proditum est. Nam, ex quo parente seminis amplius fuit, eius sexum repræsentari dixit Alcmæon; ex seminibus autem tenuioribus feminas, ex densioribus mares fieri, Hippon affirmat. Vtrius verò parentis principium sedem prius occupaverit, eius 25
reddi naturam Democritus retulit. At, inter se certare feminas, & mares, &, penes utrum victoria

fit,

ſit, eius habitum referri, auctor eſt Parmenides. Et è dextris partibus profuſo ſemine mares gigni, at è lævis feminas, Anaxagoras, Empedocleſque conſentiunt. quorum opiniones ut de hac ſpecie
5 congruæ, ita de ſimilitudine liberorum ſunt diſpariles. Super qua re Empedoclis diſputata ratio talis profertur. Si par calor in parentum ſeminibus fuerit, patri ſimilem marem procreari; ſi frigus, feminam matri ſimilem. Quod ſi patris calidum erit,
10 & frigidum matris, puerum fore, qui matris vultum repræſentet; at ſi calidum matris, patris autem fuerit frigidum, puellam futuram, quæ patris reddat ſimilitudinem. Anaxagoras autem eius parentis faciē referre liberos iudicavit, qui ſeminis am-
15 plius contuliſſet. Cæterum, Parmenidis ſententia eſt, cum dexteræ partes ſemina dederint, tunc filios eſſe patri conſimiles; cum lævæ, tunc matri. Sequitur verò de geminis, qui ut aliquando naſcantur, modo ſeminis fieri Hippon ratus eſt. Id enim,
20 cum amplius eſt, quam uni ſatis fuerit, bifariam diduci. Id ipſum fermè Empedocles videtur ſenſiſſe. nam, cauſas quidem cur divideretur, non poſuit: tantummodo ait, ſi utrumque ſedes æque calidas occupaverit, utrumque marem naſci: ſi frigidas
25 æque, utramque feminam. ſi verò alterum calidiorem, alterum frigidiorem, diſpari ſexu partum futurum.

IN CAVPT VI.

ARistoteles secutus] Aristotel. lib. III. de partibus anim. cap. IV. Ceterum cor primum nascentibus formari, præter Aristotelem asserunt Plin. lib. x. cap. LIII. & lib. XI. cap. XXXVII. Solin. cap. IV. Simplic. in lib. V. Aristot. τῆς φυσικ. ἀκροάσ. pag. 205. Basil. Magn. in Psalm. I. in pr. Lactant. de Opif. Dei cap. XII. Quæ opinio tamen à Galeno rejicitur, de fœt. form. cap. IV. statuente iecur primum fœtus fundamentum esse.

Hippon vero caput] Et Alcmæon; teste Plutarcho lib. V. de placit. Philos. cap. XVII. Varro autem, citante Gellio lib. III. cap. X. caput & spinam, quæ est in dorso. Hippocrates lib. I. περὶ διαίτης, omnia membra simul existere putavit: in qua opinione fuerunt etiam Stoici, ut Censorinus hoc capite tradit.

Sunt qui id opinentur] De causa fœtuum formatrice inter philosophos dissensio est. Galenus ingenuè fatetur se illam ignorare, lib. de fœt. form. cap. VI.

Quemadmodum in matris utero alatur] Videndus Plutarchus lib. V. de placit. philos. cap. XVI.

Per umbilicum] Aristot. lib. VII. de hist. anim. cap. VIII. & lib. II. de gener. animal. cap. V. Hippocrat. de nat. pueri, pag. 16. κατὰ δὲ μέσον τῆς σαρκὸς ὁ ὀμφαλὸς ἀπέχει, δι' οὗ πνέει καὶ τὴν αὔξησιν ἴσχει. Suid. ὀμφαλὸς οἷον τις ῥίζα τοῦ βρέφους ἐστι. δι' ἐκείνου γὰρ αὔξεται καὶ τρέφεται.

Prominens quiddam] Idem sensit Hippocrates de carnib. τὸ δὲ παιδίον, inquit, ἐν τῇ γαστρὶ συνέχον τὰ χείλεα μύζει ἐκ τῶν μητρέων τῆς μητρὸς, καὶ ἕλκει τήν τε τροφὴν, καὶ τὸ πνεῦμα τῇ καρδίῃ εἴσω. Qui locus adversatur illi, quem modo adduximus ex libro de nat. pueri. Sed viri docti hunc locum in libro de carnib. Hippocrati falsò affictum esse opinantur. Vid. And. Laurent. lib. VIII. hist. anatom. cap. VI. quæst. 23.

Ceterum ut mares] De diversitate sexus, quinque profert Philosophorum dispariles rationes. Quibus adde quæ à Plutarcho lib. V. de placit. philos. cap. VII. Lactant. de Opif. Dei cap. XII. &

XII. & Anaxagora apud Diogenem Laertium pag. 94. variè disputantur.

Similitudine liberorum] Quid de prolis similitudine philosophi senserint, sigillatim referre, longum foret; indicabimus saltem aliquot auctorum loca. Videndus itaque Aristoteles lib. IV. de gener. animal. cap. III. & lib. VII. de hist. anim. cap. VI. Plutarch. de placit. philos. lib. V. cap. XI. & XII. Stob. in Eclog. phys. pag. 87. Galen. lib. II. de semine. Plin. lib. VII. cap. XII. Solin. cap. V. Dionys. Halicarn. περὶ τῆς τῶν λογ. ἐξετ. pag. 68. Strabo lib. XV. pag. 479. D. Augustin. lib. V. cont. Iulian. cap. 9. Lactant. de Opif. cap. XII.

Sequitur vero de geminis] Hæc verba, ut sequentium commodus sensus esset, ex editione Germanica & Aldina inseruimus; in editione enim Carrionis omissa erant.

Hippon ratus est] Et Aristotel. lib. IV. de gener. animal. cap. IV. Vid. Plutarch. lib. V. de placit. phil. cap. X.

CAPUT VII.

SUPEREST dicere de temporibus, quibus partus soleant esse ad nascendum maturi, qui locus eo mihi cura maiore tractandus est, quod quædam necesse est de astrologia, musi-
5 ca, & arithmetica attingere. Iam primum, quoto post conceptionem mense infantes edi soleant, frequenter inter veteres agitatum, nondum convenit. Hippon Metapontinus à septimo ad decimum mensem nasci posse existimavit. nam septi-
10 mo partum iam esse maturum, eo quod in omnibus numerus septenarius plurimum possit. siquidem septem formemur mensibus, additisque alte-

 ris

ris recti consistere incipiamus, & post septem menses dentes nobis innascantur, iidemque post septimum cadant annum. quartodecimo autem pubescere soleamus. Sed hanc à septem mensibus incipientem maturitatem, usque ad decimum perductam. ideo, quod in aliis omnibus hæc eadem natura est, ut septem mensibus, annisve, tres aut menses, aut anni ad confirmationem accedant. Nam dentes septem mensium infanti nasci, & maximè decimo perfici mense: septimo anno primos eorum excidere, decimo ultimos. post decimum quartum annum non nullos, sed omnes intra septimumdecimum annum pubescere. Huic opinioni in parte aliqua repugnant alii, alii in parte consentiunt. Nam septimo mense parere mulierem posse, plurimi affirmant, ut Theano Pythagorica, Aristoteles Peripateticus, Diocles, Euenor, Straton, Empedocles, Epigenes, multique præterea, quorum omnium consensus Euthyphronem Cnidium non deterret, id ipsum intrepide pernegantem. contra eum fermè omnes, Epicharmum secuti, octavo mense nasci negaverunt. Diocles tamen Carystius, & Aristoteles Stagirites aliter senseruut. Nono autem, & decimo mense tum Chaldæi plurimi, & idem mihi supra nominatus Aristoteles, edi posse partum putaverunt. neque Epigenes Byzantius nono posse fieri contendit.

nec

nec Hippocrates Cous decimo. Cæterum undecimum mensem Aristoteles solus recipit, cæteri universi improbarunt.

IN CAPVT VII.

NVmerus septenarius] De huius numeri mysteriis multa Varro apud Gell. lib. III. cap. X. Macrob. lib. I. in Somn. Scipion. cap. V. Alexand. Aphrod. lib. II. probl. 47. Philo. Iudæus de opific. mundi. Clem. Alexand. Strom. VI. pag. 291. Iustin. Martyr Respons. ad orthod. 69. Basil. Magn. in Psalm. CXIV. Chalcid. in Timæum Platon. pag. 41. & sequent.

Recti consistere] Macrob. lib. I. in Somn. Scip. cap. V. *Post bis septem sedet sine casus timore*. Et. *Post quater septem non solum stat firmiter, sed & incedit.*

Post septem menses dentes nobis] Hippocrat. de septimest. partu: *Τοῖσι δὲ παιδίοις ἑπταμήνοισιν ἔουσι, καὶ ἄλλα διαφέροντα γίνονται ἐν τοῖς σώμασι, καὶ οἱ ὀδόντες φαίνεσθαι ἄρχονται ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ.* Vid. eund. περὶ σαρκ. in fin. Aristot. lib. VII. de hist. anim. cap. X. *τὰ δὲ παιδία ἑβδόμῳ μηνὶ ἄρχονται ὀδοντοφυεῖν.* Alexand. Aphrod. lib. II. problem. 47. Plin. lib. VII. cap. XVI. *Ceterum editis, primores septimo mense gigni dentes, priusquam in supera fere parte, haud dubium est: septimo eosdem decidere anno, aliosque suffici.* adde Macrob. lib. I. in somn. Scip. cap. V.

Pubescere soleamus] Aur. Macrob. loco dicto. *Post annos autem bis septem ipsa ætatis necessitate pubescit. Tunc enim moveri incipit vis generationis in masculis, & purgatio fœminarum. Ideo & tutela puerili quasi virile iam robur absolvitur, de qua tamen fœminæ propter votorum festinationem, maturius biennio legibus liberantur.* Vid. Tertullian. de anima cap. XXXVIII. & lib. de veland. virg. cap. II. Instit. tit. *Quib. mod. tutel. fin.* Vlpian. in frag. tit. *de Tutel.* §. ult. Alex. Aphrod. lib. II. probl. 47. *δὶς ἑπτὰ δὲ, ἡβάσκει, τρὶς ἑπτὰ δὲ, ἀνδροῦται.*

Intra

Intra septimum decimum] Iurisconsulti annum unum adjiciunt, plenamq; pubertatem annis decem & octo definiunt. §. *minorem*. Instit. *de adopt*. L. *adrogato*. 40. §. *non tantum*. D. eod. tit. L. *Mela*. 14. §. *certe*. D. *de alim. legat*.

Septimo mense parere] Videndus Hippocrates *περὶ σαρκῶν*. non procul à fine, & toto libro de septimestri partu, citatus à Paulo IC. L. *septimo mense*. 12. D. *de stat. hom*. & Vlpiano L. *Intestato*. 3. §. fin. D. *de suis & legit*. Alibi tamen Paulus in hanc rem numeros Pythagoreos allegat lib. 4. sent. tit. 9. Adi Galen. de fœt. format. cap. I. Alexand. Aphrod. lib. II. problem. 47. Cicer. lib. X. ad Attic. Epist. ult. D. Ambros. lib. 6. epist. 39. Schol. Græcum in Homer. Ιλ. τ. pag. 327.

Aristoteles Peripateticus] Aristotel. lib. VII. hist. animal. cap. IV. ὅσα μὲν ἂν γίνεται πρότερα τῶν ἑπτὰ μηνῶν, οὐδὲν οὐδαμῆ δύναται ζῆν. τὰ δὲ ἑπτάμηνα γόνιμα γίνεται πρῶτον, ἀσθενῆ δὲ τὰ πολλά. διὸ καὶ σπαργανοῦσιν ἐρίοις αὐτά. Vid. Plutarch. lib. V. de placit. philos. cap. XVIII.

Diocles] Huius & Empedoclis de hac re sententiam refert Plutarch. modò dicto loco.

Octavo mense] Hippocrat. lib. de octim. part. negat, octimestrem partum esse vitalem, & libro περὶ σαρκῶν disertè inquit, ὀκτάμηνον δὲ γενόμενον, οὐδὲν βιοῖ πώποτε. Citatur in eandem rem à Gellio lib. III. cap. XVI. eiusdem ex lib. περὶ τροφῆς locus: ἔστι δὲ καὶ οὐκ ἔστιν ὀκτάμηνος γένεσις. quæ verba ibidem sic explicat Sabinus medic. ἐστὶ μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἔκτρωσιν, οὐκ ἔστι δὲ, ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα, καὶ ἐστὶν οὖν φαντασία μὲν παραυτίκα ὄντα: δυνάμει δὲ οὐκ ἔστι. Sed Hippocratis locus hodie aliter in impressis libris habetur. Quid verò de Octimestri partu sentiendum sit, vide quæ doctissime, accuratissimeque commentatus est Federicus Bonaventura Vrbinas.

Diocles tamen Carystius] Vid. Plutarch. lib. V. de placit. philos. cap. XVIII.

Et Aristoteles] Aristoteles lib. VII. hist. animal. cap. IV. & lib. IV. de generat. animal. cap. IV. Item Problem. 40. sect. 10.

Octi-

Octimestrem partum recipit. Item Cæcilius Comicus apud Gell. lib. III. cap. XVI. Varro apud eundem ibid. & Plin. lib. VII. cap. V. ex Aristotelis lib. VII. Hist. animal. cap. IV. refert, *Translatitium in Ægypto esse, octavo gigni, & in Italia iam tales partus esse vitales, contra priscorum opiniones.* De Naxiis mulieribus beneficio Iunonis ὀκτάμηνα parientibus, testantur Stephan. de Vrbib. & Suidas.

Nono autem & decimo mense] Hinc illa Parcarum nomina *Nona* & *Decima*. Gellius lib. III. cap. XVI. Sept. Tertullian. de anima cap. XXXVII. *Hæc æstimando etiam superstitio Romana finxit Alemonam, alendi in utero fœtus. Et Nonam & Decimam à sollicitatoribus mensibus.* Decimum mensem agnoscit Varro apud Nonium in *Spissum. Nascimur enim*, inquit, *spissius quam emorimur. Vix duo homines decem mensibus edolatum unum reddunt puerum: contra una pestilentia, hostica acies, puncto temporis immaneis acervos facit.* Et Salomon, sive quis alius auctor, Sapientiæ cap. VII. ver. 2. ἐν κοιλίᾳ μητρὸς ἐγλύφην σὰρξ δεκαμηνιαίῳ χρόνῳ. Vid. Formulam Galli Aquilii IC. in L. *Gallus*. 29. in pr. D. *de lib. & post. hæred. inst.* & L. *quidam*. 4. D. *de post. hæred. instit.* Terent. Adelph. Act. 3. Scen. 4. *Virgo ex eo compressu gravida facta est, mensis hic decimus est.*

Hippocrates Cous] Hippocrates de natura pueri. ὅτι δὲ οὐκ ἔστι χρονιώτερον δέκα μηνῶν ἐν γαστρὶ ἔχειν ἐγὼ φράσω.

Vndecimum mensem Aristoteles] Aristoteles lib. VII. de Histor. animal. cap. IV. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ζῶα, μοναχῶς ποιεῖται τὴν τοῦ τόκου τελείωσιν (εἷς γὰρ ὥρισται τοῦ τόκου χρόνος πᾶσιν) ἀνθρώπῳ δὲ πολλοὶ μόνῳ τῶν ζώων. καὶ γὰρ ἑπτάμηνα, καὶ ὀκτάμηνα, καὶ ἐννεάμηνα γίνονται, καὶ δεκάμηνα τὸ πλεῖστον. ἔνιαι δ᾽ ἐπιλαμβάνουσι καὶ τοῦ ἑνδεκάτου μηνός. Vndecimum mensem etiam admisit D. Hadrianus apud Gell. lib. III. cap. XVI. Vid. Feder. Bonavent. lib. IX. de Octimestri partu cap. I. & seq. De duodecimestri partu est apud Charisium Grammaticum lib. I. pag. 78. qui Gracchi nomen derivat à gerendo, eo quod mater eius duodecim mensibus eum gestaverit. Decimi tertii mensis exemplum refertur à Plinio lib. VII. cap. V. & deinde Gellio lib. III. cap. XVI.

CAPVT VIII.

SED nunc Chaldæorum ratio breviter tractanda eſt, explicandumque, cur ſeptimo menſe, & nono, & decimo, tantummodo poſſe naſci homines arbitrentur. Ante omnia igitur dicunt actum, vitamque noſtram ſtellis tam vagis, quam ſtatis eſſe ſubiectam, earumque vario, multiplicique curſu genus humanum gubernari, ſed ipſarum motus, ſchemataque, & effectus à Sole crebro immutari. nam ut aliæ occaſum, nonnullæ ſtationem faciant, noſque omnes diſparili ſua temperatura afficiant, Solis fieri potentia. Itaque eum qui ſtellas ipſas, quibus movemur, permovet, animam nobis dare, qua regamur; potentiſſimumque in nos eſſe, moderarique, quando poſt conceptionem veniamus in lucem. ſed hoc per tres facere conſpectus. Quid autem ſit conſpectus, & quot eius genera, ut liquido perſpici poſſit, pauca prædicam. Circulus eſt, ut ferunt, ſignifer, quem Græci vocant ζωδιακὸν; in quo Sol, & Luna, cæteræque ſtellæ vagæ feruntur. hic in duodecim partes, totidem ſignis redditas, æquabiliter diviſus eſt, eum ſol annuo ſpatio metitur: ita in unoquoque ſigno ferme unum menſem moratur. ſed ſignum quodlibet cum cæteris ſingulis habet mutuum conſpectum, non tamen uniformem cum

omnibus

omnibus. nam validiores alii, infirmiores alii habentur. Igitur, quo tempore partus concipitur, Sol in aliquo ſigno ſit neceſſe; & in aliqua, eius particula, quem locum conceptionis propriè appellant. Sunt autem hæ particulæ in unoquoque ſigno tricenæ, totius vero zodiaci numero CCCLX. has Græci μοῖρας cognominarunt: eo videlicet, quod deas Fatales nuncupant μοῖρας. Et eæ particulæ nobis veluti fata ſunt. nam, qua potiſſimum oriente naſcantur, plurimum refert. Sol ergo, cum in proximum ſignum tranſcendit, locum illum conceptionis aut imbecillo videt conſpectu, aut etiam nec conſpicit. nam plures proximantia ſibimet zodia, invicem ſe videre omnino negaverunt. at, cum in tertio eſt ſigno, hoc eſt uno medio interpoſito, tunc primum illum locum, unde profectus eſt, videre dicitur, ſed valde obliquo & invalido lumine; qui conſpectus vocatur καθ' ἑξάγωνον, qui ſextam partem circuli ſubtendit. nam ſi, ut à primo zodio ad tertium, ſic à tertio ad quintum, inde porro ad ſeptimum, ac deinde alternæ lineæ emittantur, hexagoni æquilateralis forma in eodem circulo ſcriberetur. Hunc quidam conſpectũ non uſquequaque receperunt, quod minimum ad maturitatem partus videatur conferre. cum vero in quartum ſignum pervenit, & media duo ſunt, videt

κατὰ τετράγωνον. quoniam illa linea, qua visus pertendit, quartam partem orbis abscidit. cum autem in quinto est, tribus interiacentibus mediis, κατὰ τρίγωνον adspicit. Nam tertiam signiferi partem visus ille metitur. quæ duæ visiones τετράγωνοι τρίγωνοι 5 perquam efficaces, incrementum partus multum adminiculant. Cæterum à loco sexto conspectus omni caret efficientia. eius enim linea nullius polygoni efficit latus. at à septimo zodio, quod est contrarium, plenissimus potentissimusque conspe- 10 ctus, quosdam iam maturos infantes educit, qui septemmestres appellantur, quia septimo mense nascuntur. at, si intra hoc spatium maturescere uterus non potuerit; octavo mense non editur. (ab octavo enim signo, ut à sexto, inefficax visus) sed 15 vel nono mense, vel decimo. Sol enim à nono zodio particulam conceptionis rursus conspicit κατὰ τρίγωνον, & à decimo κατὰ τετράγωνον. qui conspectus, ut supra iam dictum est, perquam efficaces sunt. Cæterum undecimo non putant nasci, quia 20 languido iam radio infirmum lumen καθ' ἑξάγωνον mittatur. multo minus duodecimo, unde conspectus pro nullo habetur. itaque secundum rationem hanc ἑπτάμηνοι nascuntur κατὰ διάμετρον, ἐννεάμηνοι autem κατὰ τρίγωνον, δεκάμηνοι vero κατὰ τετράγωνον. 25

CAPVT

IN CAPVT VIII.

CHaldæorum] *Chaldæi*, inquit Cicero lib. I. de divin. *non ex artis, sed ex gentis vocabulo nominati, diuturna observatione siderum, scientiam putantur effecisse, ut prædici posset, quid cuique eventurum, & quo quisque fato natus esset.* Vide Diodor. Sicul. lib. XVII. Vitruviũ lib. IX. cap. VII. Gell. lib. XIV. cap. I. Hi *Babylonii* quoque dicuntur. Iul. Firm. lib. II. cap. III. unde *numeri Babylonii* apud Horat. lib. I. Ode II. — *nec Babylonios Tentaris numeros.* Et *Genethliaci*. Gell. lib. XIV. cap. I. Censorin. cap. XIV. *Planetarii.* Augustin. lib. IV. Confession. *Mathematici*, Tit. C. Theod. & Iustin. *De malef. & mathemat.* Augustin. lib. II. de doctrin. Christ. cap. XXI. Isidor. lib. VIII. Orig. cap. IX. D. Hieronym. in cap. II. Daniel. Gell. lib. I. cap. IX.

Dicunt actum vitamque nostram] Vid. infr. cap. XIII. Clem. Alexand. Strom. VI. pag. 291. ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων τοὺς πλανήτας εἶναι φασιν ἀστέρας, τὴν περίγειον διοίκησιν ἐπιτελοῦντες, ὑφ᾽ ὧν καὶ συμπάθειαν οἱ Χαλδαῖοι πάντα γίνεσθαι νομίζουσι, τὰ περὶ τὸν θνητὸν βίον. Vid. Cic. lib. II. de divin. Sext. Empir. adversf. Mathemat. cap. XXI. Pertinet huc Ausonii Eclogarium de ratione puerperii.

Stationem faciant] Chalcid. in Timæum Platon. pag. 61. *Statio* (inquit est) *visum & imaginatio stellæ, diu manentis in eodem loco, iuxta aliam fixam stellam, nec errantem.* Græci στηριγμὸν vocant. Pappus Alexand. εἰσαγωγ. εἰς τὴν ἀπο τελέσμ. Et στάσιν, Gemin. pag. 10. Iulius Pollux lib. IV. cap. XX. Isidorus lib. III. Orig. cap. LXIX.

Quid autem sit conspectus] *Adspiciendi* verbo in hac re usus est Horatius lib. II. Od. XVII.

> *Seu Libra, seu me Scorpius adspicit*
> *Formidolosus.*

Vid. Sext. Empir. adversf. Mathem. cap. XXI.

Signifer, quem Græci vocant ζωδιακὸν] Ἀπὸ τῶν ζωδίων, quod duodecim animalium effigies descriptas contineat. Plinius lib. II. cap. IV. Aur. Macrob. in Somn. Scipion. cap. XXI. Huius inventum alii Pythagoræ, alii Oenopidæ Chio. Plutarch. lib. II. d. Placit. philos. cap. XII. alii Anaximandro Milesio tribuunt. Plin. lib. II. cap. VIII.

Hic in duodecim partes] Videndus Geminus de apparent. cœlest. in pr. Auson. Edyll. XIII.

Signifer inde subest, bis sex & sidera complent.
Hic Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
Libra, Scorpius, Arcitenens, Capricornus, & Urnam
Qui tenet, & Pisces.

Locum conceptionis] Quem in genethliologiæ ratione sequutus dicitur Achinapolus, teste Vitruvio lib. IX. cap. VII.

Sunt autem hæ particulæ in unoquoq; signo tricenæ] Geminus de apparent. cœlest. pag. 3. πάλιν δὲ ἕκαστον τῶν δωδεκατημορίων διαιρεῖται εἰς μέρη λ. καὶ καλεῖται τὸ ἓν τμῆμα μοῖρα. ὥστε τὸν κύκλον τῶν ζωδίων περιέχειν ζώδια μὲν ιϐ. μοίρας δὲ τξ. Idem testatur Sext. Empir. advers. Mathem. cap. XXI. Iul. Firm. lib. II. cap. IV. Suid. in ἐποχὴ.

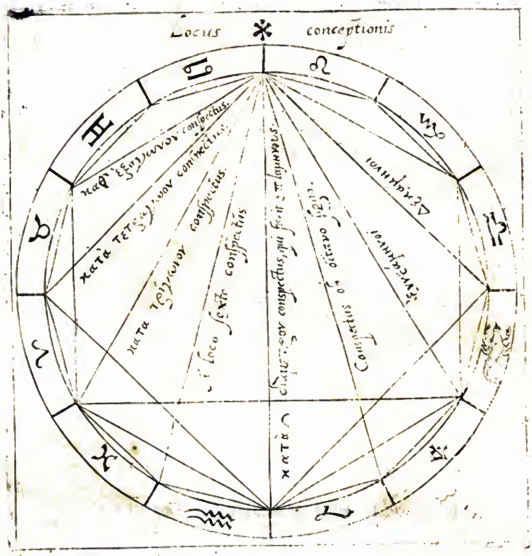
Deas Fatales nuncupant μοίρας] Hinc Glossario veteri μοῖρα *Fatum* est, & μοῖραι *Parca*: uti etiam Suidæ & auctori Etymologici μοῖρα est εἱμαρμένη. Vid. Gell. lib. III. cap. XVI. Euripides in Elect. vers. 1247.

—— τἀντεῦθεν δὲ χρὴ
Πράσσειν, ἃ μοῖρα, Ζεύς τ' ἔκρανε σοῦ πέρι.

Hasce μοίρας Iul. Firmic. lib. II. cap. IV. ait *esse infinitæ potestatis, & licentiæ, & quæ fata hominum potestatis suæ auctoritate designent.* Vid. Ioh. Tzetz. ad vers. Hesiod. lib. I. Ζεὺς ὑψιβρεμέτης. &c.

Sol

Sol ergo]. Vid. subiectum schema.

Vel decimo] Sic Aldus & editio Germanica, quod & ratio ipsa suadet. Carrio malè *Vndecimo.*

CAPVT IX.

HAC Chaldæorum sententia explicata, transeo ad opinionem Pythagoricam, Varroni tractatam in libro, qui vocatur Tubero, & intus

intus inſcribitur, De origine humana. quæ quidem
ratio præcipuè recipienda ad veritatem proximè
videtur accedere. alii enim plerique, cum omnes
partus non uno tempore fiant maturi, una tamen
eademque tempora omnibus conformandis de- 5
derunt: ut Diogenes Apolloniates, qui maſculis
ait corpus quatuor menſibus formari, & feminis
quinque. vel Hippon, qui diebus ſexaginta infan-
tem ſcribit formari; & quarto menſe carnem fie-
ri concretam, quinto ungues, capillumque naſci; 10
ſeptimo iam hominem eſſe perfectum. Pythago-
ras autem, (quod erat credibilius) dixit partus eſſe
genera duo, alterum ſeptem menſum, alterum
decem: ſed priorem aliis dierum numeris confor-
mari, aliis poſteriorem. eos vero numeros, qui in 15
unoquoque partu aliquid afferunt mutationis,
dum aut ſemen in ſanguinem, aut ſanguis in car-
nem, aut caro in hominis figuram convertitur, in-
ter ſe collatos rationem habere eam, quam voces
habent, quæ in muſica σύμφωνοι vocantur.

IN CAPVT IX.

VNa tamen eademque] Imo diverſa. Nam Diogenes A-
polloniates aliter ſentit, aliter Hippon; Pythagoras item ali-
ter, & Empedocles, Aſclepiadeſque, quorum opiniones extant
apud Plutarch. lib. v. de Placit. Philoſop. cap. XXI. Hippocrates
ſanè maſculi conformationem diebus triginta, fœminæ quadra-
ginta duobus fieri exiſtimavit. Verba eius in libro de natura
pueri hæc ſunt: καὶ γέγονεν ἤδη παιδίον, καὶ εἰς τοῦτο ἀφικνέεται, τὸ
μὲν

μὲν θῆλυ τὴν πρώτην πῆξιν, ἐν τεσσεράκοντα ἡμέρῃσι καὶ δύο τὸ μακρότατον. τὸ δὲ ἄρσεν ἐν τριήκοντα ἡμέρῃσι τὸ μακρότατον. ὡς γὰρ ἐπιπολὺ ξυμβαίνει ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἢ ὀλίγῳ μείονι, ἢ ὀλίγῳ πλείονι ταῦτα διαρθροῦσθαι. Hippocratem ſequutus eſt Lactant. de Opif. Dei cap. XII. Vid. Cenſorin. inf. cap. XI. At Ariſtoteles lib. VII. de hiſt. animal. cap. III. longius tempus ſtatuit, nimirum in maſculis quadraginta dies, in fœminis tres menſes.

Partus eſſe genera duo] Diogenes Laertius ex Pythagoræ ſententia tria genera memorat. κατὰ δὲ τοὺς τῆς ἁρμονίας λόγους, ἐν ἑπτὰ, ἢ ἐννέα, ἢ δέκα τὸ πλεῖστον μησὶ τελεωθὲν, ἀποκυΐσκεσθαι τὸ βρέφος.

Caput X.

Sed hæc quo ſint intellectu apertiora, prius aliqua de muſicæ regulis huic loco neceſſaria dicentur: eo quidem magis, quod ea dicam, quæ ipſis muſicis ignota ſunt. nam ſonos
5 ſcienter tractavere, & congruenti ordine reddidere illos: ipſis autem ſonis motuum modum, menſuramque invenere geometræ magis, quam muſici. Igitur muſica eſt ſcientia benè modulandi. hæc autem eſt in voce. ſed vox aliàs gravior mit-
10 titur, aliàs acutior. ſingulæ tamen voces ſimplices, & utcunque miſſæ, φθόγγοι vocantur. diſcrimen vero, quo alter φθόγγος acutior eſt, alter gravior, appellatur διάστημα. Inter infimam, ſummamque vocem, multa eſſe poſſunt in ordine poſita diaſtema-
15 ta: quæ alia aliis maiora, minoráve. ut eſt illud,

F quod

quod τόνον appellant, vel hoc minus ἡμιτόνιον, vel duorum, triúmve, ac deinceps aliquot tonorum intervallum, sed non promiscè voces omnes cum aliis ut libet iunctæ, concordabiles in cantu reddunt effectus. Vt litteræ nostræ, si inter se passim iungantur, & non congruenter, sæpe nec verbis, nec syllabis copulandis concordabunt: sic in musica certa quædam sunt intervalla, quæ symphonias possint efficere. Est autem symphonia duarum vocum disparium inter se iunctarum dulcis concentus. Symphoniæ simplices ac primæ, sunt tres, quibus reliquæ constant: una duorum tonorum & hemitonii habens διάστημα, quæ vocatur διὰ τεσσάρων: altera trium & hemitonii, quam vocant διὰ πέντε: tertia est διὰ πασῶν: cuius διάστημα continet duas priores. Est enim vel sex tonorum, ut Aristoxenus, musicique asseverant; vel quinque, & duorum hemitoniorum, ut Pythagoras, Geometræque: qui demonstrant duo hemitonia tonum complere non posse. quare etiam huiusmodi intervallum Platoni abusivè ἡμιτόνιον, propriè autem δίεσις vel λεῖμμα appellatur. Nunc vero, ut aliquid appareat, quemadmodum voces, nec sub oculos, nec sub tactum cadentes, habere possint mensuras: admirabile Pythagoræ referam commentum: qui, secreta naturæ scrutando, reperit phthongos musicorum convenire ad rationem

numero-

numerorum. nam chordas æquè craſſas, pariq́ue
longitudine diverſis ponderibus tetendit: quibus
ſæpe pulſis, neç phthongis ad ullam ſymphoniam
concordantibus, pondera mutabat, & id identi-
5 dem frequenter expertus, poſtremo deprehendit,
tunc duas chordas concinere id, quod eſt διὰ τεσσά-
ρων, cum earum pondera inter ſe collata rationem
haberent, quam tria ad quatuor. quem phthon-
gum arithmetici Græci ἐπίτριτον vocant, Latini Su-
10 pertertium. At eam ſymphoniam, quæ διὰ πέντε
dicitur, ibi invenit, ubi ponderum diſcrimen in
ſeſquitertia eſt proportione, quam duo faciunt ad
tria collata, quod ἡμιόλιον appellant. cum autem
altera chorda, duplo maiore pondere, quam altera,
15 tenderetur, & eſſet διπλασίῳ locus, διὰ πασῶν ſona-
bat. Hoc & in tibiis ſi conveniret, tentavit: nec
aliud invenit. nam quatuor tibias pari cavo para-
vit, impares longitudine. Primam (verbi cauſſa)
longam digitos ſex: ſecundam, tertia parte addi-
20 ta, id eſt, digitorum octo: tertiam, digitorum no-
vem, ſeſcuplo longiorem, quam primam: quar-
tam vero duodecim digitorum, quæ primam lon-
gitudine duplicaret. His itaque inflatis, & bina-
rum facta collatione, omnium muſicorum auri-
25 bus approbavit, primã & ſecundam reddere eam
convenientiam, quam reddit διὰ τεσσάρων ſympho-
nia, ibiq́ue eſſe proportionem ſupertertiam. Inter

primam vero, ac tertiam tibiam, ubi sesquipla proportio est, resonare διὰ πέντε. Primæ autem, quartæque intervallum, quod habet duplam proportionem, διάστημα facere διὰ πασῶν. sed inter tibiarum, chordarumque naturam, hoc interest, quod tibiæ incremento longitudinis fiunt graviores, chordæ autem, augmento additi ponderis acutiores. utrobique tamen est eadem proportio.

IN CAPVT X.

NAm sonos scienter tractavere & congruenti ordine reddidere illos] Hæc est lectio Aldinæ & German. editionis, quæ sane tolerari potest: aut si illa displicet, ex editione Carrionis expungendum *τὸ illorum*, aut pro *tractavere*, & *reddidere*, legendum *tractare* & *reddere*.

Musica est scientia] Eadē est Cassiodori definitio. Bacchius autem ita definit: μουσική ἐστι εἴδησις μέλους, καὶ τῶν περὶ μέλους συμβαινόντων. Ptolemæus initio lib. περὶ μουσικῆς. Μουσική ἐστι ῥυθμοῦ, καὶ μέλους, καὶ πάσης ὀργανικῆς θεωρίας ἐπιστήμη. Alius vetus Musicus anonymus MS. Μουσική ἐστιν ἐπιστήμη περὶ μέλος τέλειον, θεωρητική τε τῶν ἐν αὐτῇ καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτῆς. Vel, ἕξις θεωρητική τε, καὶ πρακτική, καὶ ποιητικὴ τῶν περὶ τὸ τέλειον μέλος.

Φθόγγοι vocantur] φθόγγους Vitruvius lib. v. cap. iv. *Sonitus* interpretatur. Boetius autem lib. i. Music. cap. viii. & Chalcid. in Comment. in Timæum Platonis pag. 47. *Sonos*. Est autem φθόγγος Bacchio, φωνῆς ἐμμελοῦς πτῶσις ἐπὶ μίαν τάσιν. quam definitionem sequutus est Boetius dicto loco his verbis: *Sonus est vocis casus emmeles, id est, aptus melo, in unam intensionem.* Ptolemæus lib. i. Harmonicor. cap. iv. sic definit: φθογγὸς sonus est, unum eundemque sustinens tonum. Psellus autem sic: φθόγγος ἐστὶ φωνῆς ἀδιαστάτου ἐναρμόνιος τάσις.

Appella-

Appellatur διάστημα] Διάστημα, id est, intervallum. Vitruv. lib. v. cap. iv. Bacchio est διαφορὰ δύο φθόγγων ἀνομοίων ὀξύτητι καὶ βαρύτητι. Boët. lib. I. Music. cap. VIII. *Soni acuti gravisque distantia.* Martiano Capellæ lib. IX. *vocis spatium, quo acuta & gravior includitur.* Psello φθόγγων ἡ πρὸς ἀλλήλους ποιὰ σχέσις. Vid. Isidor. lib. III. Orig. cap. XIX.

Τόνον appellant] *Tonus* est, definitore Martiano Capella lib. IV. spatium cum legitima quantitate, quod ex duobus sonis diversis inter se invicem continetur. Vid. Isidorus dicto loco.

Vt litteræ nostræ] Hæc ab Aristoxeno mutuatus est lib. II. Harmonicor. pag. XXV. cuius verba, ut ea latinè reddidit Antonius Gogavinus, hæc sunt: *Est autem huiuscemodi quædam in canoro & cantui inidoneo series, qualis est literarum quoque inter disserendum compositio: non enim temere ex iisdem elementis composita syllaba emergit, sed certo modo.*

Symphonia duarum vocum] Symphonia Vitruvio est *concentus*, lib. v. cap. IV. Bacchius autem sic definit: συμφωνία ἐστὶ κρᾶσις δύο φθόγγων ἀνομοίων ὀξύτητι καὶ βαρύτητι λαμβανομένων. ἐν ᾗ οὐδὲν τι μᾶλλον τὸ μέλος φαίνεται τοῦ βαρυτέρου φθόγγου ἤπερ τοῦ ὀξυτέρου, οὐδὲ τοῦ ὀξυτέρου ἤπερ τοῦ βαρυτέρου. Brevius Boëtius lib. I. Music. cap. VIII. *Consonantia est acuti soni gravisque mixtura, suaviter uniformiterque auribus accidens.* Cassiodorus autem lib. de Musica. *Symphonia est temperamentum sonitus gravis ad acutum, vel acuti ad gravem modulamen efficiens: sive in voce, sive in percussione, sive in flatu.* Vid. Isidor. lib. III. cap. XIX.

Simplices ac primæ sunt tres] Vid. Martian. Capell. lib. IX. His autem totidem adduntur compositæ, διαπασῶν καὶ διατεσσάρων, διαπασῶν καὶ διαπέντε. δὶς διαπασῶν. Vid. Bacchium lib. de Musica. Vitruvium lib. v. cap. IV. Macrob. lib. II. in Somn. Scip. cap. I. Plutarch. in libello de εἰ apud Delphos pag. 693. Cassiodor.

Vel quinque & duorum hemitoniorum] Videndus Cl. Ptolemæus lib. I. Harmonic. cap. XI. Boët. lib. I. Music. cap. XIX.

Duo hemitonia] Sic Germanica editio; idque rectum

 esse,

esse constat ex præcedentibus hisce auctoris verbis, *vel quinque & duorum hemitoniorum*.

Δίεσις vel λεῖμμα] Quid δίεσις, quid λεῖμμα, docet Vitruvius lib. v. cap. iv. Macrob. lib. ii. in Somn. Scipion. cap. i. Boet. lib. ii. Music. cap. xxvii. Chalcid. in Tim. Plat. pag. 47. & seq. Bacchius, Psellus, Martianus Capella, Hesych. & Suid.

Admirabile Pythagoræ referam commentum] Qua ratione Pythagoras sonituum intervalla invenerit, tradunt Iamblich. lib. i. de vita Pythag. cap. xxvi. Boet. lib. i. Music. cap. x. & xi. Macrob. lib. ii. in Somn. Scipion. cap. i.

διπλασίῳ locus] An hoc rectum? an potius legendum διπλάσιος λόγος?

CAPVT XI.

HIS expositis, forsitan obscure, sed quam potui lucidissime, redeo ad propositum: ut doceam, quid Pythagoras de numero dierum ad partus pertinentium senserit. Primum, ut supra memoravi, generaliter duos esse partus dixit: alterum minorem, quem vocant septemmestrem, qui decimo & ducentesimo die post conceptionem exeat ab utero; alterum maiorem decemmestrem, qui edatur die CCLXXIV. quorum prior ac minor senario maxime continetur numero. Nam quod ex semine conceptū est, sex, ut ait, primis diebus humor est lacteus: deinde proximis octo, sanguineus: qui octo, cum ad primos sex accesserunt, faciunt primam symphonian διὰ τεσσάρων; tertio gradu novem dies accedunt, iam carnem facien-

facientes: hi cum ſex illis primis collati, ſeſculpam faciunt rationem, & ſecundam ſymphoniam διὰ πέντε. tum deinceps ſequentibus duodecim diebus, fit corpus iam formatum. horum quoque ad eoſ-
5 dem ſex collatio, tertiam διὰ πασῶν reddit ſymphoniam, duplici ratione ſubiectam. Hi quatuor numeri, VI. VIII. IX. XII. coniuncti, faciunt dies XXXV. nec immerito ſenarius fundamentum gignendi eſt. nam eum τέλειον Græci, nos autem perfectum
10 vocamus: quod eius partes tres, ſexta, & tertia, & dimidia, id eſt, unus, & duo, & tres, eundem ipſum perficiunt. Sed, ut initia ſeminis, & lacteum illud conceptionis fundamentum primitus hoc numero abſolvitur: ſic hoc initium formati hominis, &
15 velut alterum matureſcendi fundamentum, quod eſt quinque & triginta dierum, ſexies ductũ, cum ad diem CCX. pervenit, maturum procreatur. Alter autem ille partus, qui maior eſt, maiori numero continetur, ſeptenario ſcilicet, quo tota vita hu-
20 mana finitur; ut & Solon ſcribit, & Iudæi in dierum omnium numeris ſequuntur, & Etruſcorum libri Rituales videntur indicare. Hippocrates quoque, aliique medici, in corporum valetudinibus non aliud oſtendunt. namque ſeptimum quemq;
25 diem κρίσιμον obſervant. Itaque, ut alterius partus origo in ſex eſt diebus, poſt quos ſemen in ſanguinem vertitur: ita huius in ſeptem: &, ut ibi quinque

que & triginta diebus infans membratur, ita hîc pro portione diebus fere quadraginta. Quare in Græcia dies habent quadragesimos insignes. Namq; prægnans, ante diem quadragesimum non prodit in fanum. & post partum quadraginta die- 5 bus pleræque fetæ graviores sunt, nec sanguinem interdum continent. & parvuli fermè per hos dies morbidi, sine risu, nec sine periculo sunt. ob quam causam, cum is dies præterit, diem festum solent agitare. quod tempus appellant τεσσαρακοστόν. 10 Hi igitur dies XL. per septem illos initiales multiplicati, fiunt dies CCXXC. id est hebdomades quadraginta. Sed, quoniam ultimæ illius hebdomadis primo die editur partus, sex dies decedunt: & CCLXXIIII. observatur. qui numerus dierum ad 15 tetragonum illum Chaldæorum conspectum subtiliter congruit. Nam cum signiferum orbem diebus CCCLXV. & aliquot horis Sol circumeat, quarta necesse est parte demta, id est, diebus XC. & uno, aliquotque horis, tres quadras, reliquis diebus du- 20 centis septuaginta quinque non plenis, percurrat, usque dum perveniat ad id loci, unde conceptionis initium quadratus adspiciat. Vnde autem mens humana dies istos commutationis speculari, & arcana naturæ rimari potuerit, nemo miretur. hæc 25 enim frequens medicorum experientia pervidit: qui, cum multas animadverterent semen non retinere

tinere conceptum, compertũ habuerunt; id, quod intra ſex dies, ſeptémve ejiciebatur, eſſe lacteum, & vocaverunt ἔκρυσιν; quod poſtea autem, ſanguineum, idq́; ἐκτρωσμὸς appellatur. Quod vero ambo partus videntur paribus dierum numeris con-
5 tineri, Pythagoras imparem laudet, tamen à ſecta non diſcrepat. duos enim impares CCIX. & CCLXXIX. dicit expleri; ad quorum conſummationem aliquid ex ſequentibus accedere, quod ta-
10 men diem ſolidum non afferat. Cuius exemplum videmus tam in anni, quam menſis ſpatio ſervaſſe naturam. cum & anni imparem dierum CCCLXV. numerum aliquanto cumulaverit; & menſi lunari ad dies undetriginta aliquid addiderit.

IN CAPVT XI.

VT ſupra memoravi] Cap. IX.

Sex, ut ait, primis diebus] Vide Macrobium lib. I. Somn. Scip. cap. V. D. Auguſtin. in octoginta tribus quæſtionibus, quæſtion. 56.

Τέλειον Græci] Clemens Alexand. Strom. VI. pag. 290. ὅτι Πυθαγόρειοι ἐντεῦθεν οἶμαι, ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου κατὰ τὴν προφήτην γενέσεως, τὸν ἓξ ἀριθμὸν τέλειον νομίζουσι, καὶ μεσευθὴν καλοῦσι τοῦτον καὶ γάμον, διὰ τὸ μέσον αὐτὸν εἶναι τοῦ εὐθέος, τουτέστι τοῦ δέκα καὶ τοῦ δύο. Adde Vitruu. lib. III. cap. I. Nicomachum Geraſenſ. lib. II. Theolog. arithm. pag. 22. Auguſtin. de civit. Dei cap. XXX. Caſſiodor. lib. I. Variar. Epiſt. X. Item in lib. de Arithmetica, & lib. de amicit. Martian. Capell. lib. VII.

Vnus, & duo, & tres] Colloca figuras hac serie.

1. Sexta ⎫
2. Tertia ⎬ pars.
3. Dimidia ⎭

6

Ad diem ducentesimum decimum] Hippocrates lib. de Septimest. part. in prin. & Polybus apud Clement. Alexand. Strom. VI. pag. 290. Vlpianus in L. *Intestato*. 3. §. fin. D. *De suis & legit.* brevius tempus recipiunt, videlicet dies centum octoginta duos.

Septenario scilicet] Vid. Gell. lib. III. cap. x. & Macrob. lib. I. in Somn. Scipion. cap. v. Hanc vero numerorum virtutem ridet & explodit Galen. lib. III. de dieb. decret. cap. VIII.

Vita humana finitur] Verbum *finitur*, quod in editione Carrionis omissum erat, ex Germana & Aldina adiecimus.

Solon scribit] Vid. inf. cap. XIV.

Iudæi] Vid. Basil. Magn. in hexame. homil. II. Gregor. Nazianzen. εἰς τὴν ἁγίαν πεντηκοστήν.

Libri Rituales] Citantur iidem inf. cap. XVII. & à Festo in *Rituales*, & Ammiano Marcell. lib. XVII. pag. 106. lib. XXIII. p. 264.

Hippocrates quoq;] Hippocrates lib. de Septimest. partu. αἱ μὲν οὖν ἡμέραι ἐπισημόταται εἰσὶν ἐν τοῖς πλείστοις αὗται πρῶται καὶ ἑβδομιαῖαι. πολλαὶ μὲν περὶ νούσων, πολλαὶ δὲ καὶ τοῖς ἐμβρύοις &c. Vid. Alexand. Aphrod. lib. II. problem. 47. Gell. lib. III. cap. x.

Membratur] διαρθροῦται. quo verbo usus est Hippocrates lib. de natura pueri.

Post partum quadraginta diebus] Lege Moysis, si mulier masculum peperisset, triginta tribus diebus manebat in sanguine; sin vero fœminam, sexaginta sex. Levit. XII. Hippocrates brevius tempus statuit. Censet enim, mulieribus à partu, si fœminam susceperint, purgationem fieri duobus & quadraginta diebus; sin marem, triginta. lib. I. de morb. mulier. item, de natura pueri. Aristotel. lib. VII. histor. animal. cap. III. contra sentire videtur, modo locus ille non sit corruptus: αἱ δὲ καθάρσεις, φοιτῶσι

φοιτῶσι τῆς πλείστης ἐπί τινα χρόνον συνειληφυίαις, ἐπὶ μὲν τῶν θηλειῶν, τριακονθ' ἡμέρας μάλιστα. περὶ τετταράκοντα δὲ ἐπὶ τῶν ἀρρένων. καὶ μετὰ τοὺς τόκους δὲ αἱ καθάρσεις βούλονται τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ἀποδιδόναι τούτων.

Per hos dies morbidi] Hippocrat. de Septimest. part. & Aphor. XXVIII. Plin. lib. VII. cap. V. Celsus lib. II. cap. I. *Maxime, omnis pueritia primum circa quadragesimum diem periclitatur.*

Sine risu] Aristotel. lib. VII. de hist. animal. cap. X. τὰ δὲ παιδία ὅταν γένωνται πρὸ τετταράκοντα ἡμερῶν, ἐγρηγορότα μὲν οὔτε γελᾷ οὔτε δακρύει, νύκτωρ δ' ἐνίοτε ἄμφω. Idem narrat Antigon. pag. 140. τὰ δὲ παιδία ἄχρι γένηται τετταράκοντα ἡμερῶν, ἐγρηγορότα μὲν οὐ γελᾶν, οὐδὲ δακρύειν. ὑπνοῦντα δὲ ἀμφότερα. Solin. cap. IV. *Nascentium vox prima vagitus est, lætitiæ enim sensus differtur in quadragesimum diem.* Plinius in prooemio lib. VII. *At Hercule risus præcox ille & celerrimus ante quadragesimum diem nulli datur.* Quod tamen negat Hippocrates de Septimestri partu. ἔστι γὰρ, inquit, τοῖς ὕπνοισιν ἐοῦσιν εὐθέως ἐπὴν γένωνται, γελῶντα φαίνεται τὰ παιδία καὶ κλαίοντα. ἐγρηγορότα τε αὐτόματα, εὐθέως γελᾷ τε καὶ κλαίει, πρόσθεν ἢ τεσσεράκοντα ἡμέραι γενοίατο. Zoroaster certe eodem die, quo genitus est, risisse fertur. Plinius lib. VII. cap. XVI. Solin. cap. IV.

Diebus nonaginta] Sic legendum esse, uti & paulo post *septuaginta quinque*, ratio & calculus ipse indicat. Nam si $365\frac{1}{4}$ dies, quibus annus constare putatur, quadripartito dividas, resultant inde dies 91. & $7\frac{1}{2}$ horæ. quibus demtis, remanent dies 275. minus sesquihora.

Vnde autem mens humana] Vide historiam de fidicina genituram sex dierum eiiciente, relatam ab Hippocrate lib. de nat. pueri. Lege eiusdem librum de carnib.

Et vocarunt ἔκρυσιν] Ita legendum, non ἐκκρισιν, vel ἤκρυον, ut vulgo. Et statim ἐκτρωσμὸς, non ἄτρωμος aut ἐκτρομὸς, docet Aristoteles lib. VII. de hist. animal. cap. III. καλοῦνται δὲ ἐκρύσεις μὲν αἱ μέχρι τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν διαφθοραί. ἐκτρωσμοὶ δὲ αἱ μέχρι τῶν τετταράκοντα. Hippocrat. lib. de Septim.

tim. part. *αἱ μὲν ἡμέραι ἐπισημόταταί εἰσιν ἐν τοῖς πλείστοις, αἵ τε πεμπταῖαι καὶ ἑβδομαῖαι. πολλαὶ μὲν περὶ νόσων, πολλαὶ δὲ καὶ τοῖς ἐμβρύοις. τρωσμοί τε γὰρ γίνονται καὶ οἱ πλεῖστοι ταύταις ταῖς ἡμέραις. ὀνομάζεται δὲ τὰ τηλικαῦτα ἐκρύσεις, ἀλλ' οὐ τρωσμοί.*

Anni imp. dier. trec. ſexaginta quinque] Perperam legebatur in editione Carrionis, *trecentorum quadraginta quinque.*

CAPVT XII.

NEc vero incredibile eſt, ad noſtros natales muſicam pertinere, hæc enim, ſive in voce tantummodo eſt, ut Socrates ait; ſive, ut Ariſtoxenus, in voce & corporis motu; ſive in his, & præterea in animi motu, ut putat Theophraſtus: certe multum obtinet divinitatis, & animis permovendis plurimum valet. Nam, niſi grata eſſet immortalibus diis, qui conſtant ex anima divina: profecto ludi ſcenici, placandorum deorum cauſa inſtituti non eſſent: nec tibicen omnibus ſupplicationibus, in ſacris ædibus adhiberetur: non cum tibicine triumphus ageretur: non Apollini cithara, non Muſis tibiæ, cæteraque id genus eſſent attributa; non tibicinibus, per quos numina placantur, eſſet permiſſum, aut ludos publice facere, ac veſci in Capitolio, aut Quinquatribus minuſculis, id eſt Idibus Iuniis, urbem veſtitu quo vellent, perſonatis, temulentiſque pervagari. Hominum quoque mentes, & ipſæ (quamvis Epicuro reclamante

mante) divinæ, suam naturam per cantus agnoscunt. denique, quo facilius sufferant laborem, vel in navis metu à vectore symphonia adhibetur. legionibus quoque in acie dimicantibus, etiam
5 metus mortis classico depellitur. Quamobrem Pythagoras, ut animum sua semper divinitate imbueret, prius quam se somno daret, & cum esset expergitus, cithara, ut ferunt, cantare consueverat. & Asclepiades medicus phreneticorum men-
10 tes, morbo turbatas, sæpe per symphoniam suæ naturæ reddidit. Erophilus autem, artis eiusdem professor, venarum pulsus rhythmis musicis ait moveri. Itaque, si & in corporis, & animi motu est harmonia: proculdubio à natalibus nostris musica non est aliena.

In Capvt XII.

Et animis permovendis] Vid. Cicer. lib. II. de Legibus. Macrob. lib. II. in Somn. Scip. cap. III. Dionys. Longin. περὶ ὕψους pag. 59. Isidor. lib. III. Orig. cap. XVI.

Ludi scenici] Vid. Valer. Maxim. lib. II. cap. IV.

Tibicen omnibus supplicationibus] Tibicines sacrificiis adhibitos fuisse, omnibus constat ex Livio, Horat. Virgil. Isidor. lib. III. Orig. cap. XX. Ovid. VI. Fast.

Cantabat fanis, cantabat tibia ludis.

Macrob. lib. II. Somn. Scip. cap. III. *Ideo canere cœlum etiam Theologi comprobantes, sonos musicos sacrificiis adhibuerunt, qui apud alios lyra vel cithara, apud nonnullos tibiis, aliisve musicis instrumentis fieri solebant.* Dion. Chrysost. Orat. ad Alexandrinos: θεοῖς μετὰ μέλους

 θύομεν.

θυομένου. Hinc *Præcentoriæ tibiæ*, quarum locus est ad pulvinaria præcinendi, teste Solino cap. XI. Et *templorum tibicines*, apud Iul. Firmic. lib. IV. cap. VII. & *sacrorum*, apud Gell. lib. I. cap. XII.

Cum tibicine triumphus] Flor. lib. II. cap. II. *Duillius Imperator non contentus unius diei triumpho, per vitam omnem, ubi à cœna rediret, prælucere funalia, præcinere sibi tibias iussit, quasi quotidie triumpharet.* Plutarchus tamen triumpho tubam assignat, ovationi tibiam: cuius verba in Marcello sunt hæc: εὖαι Ἕλληνες, ὄβαν δὲ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν. πέμπει δ' αὐτὸν οὐκ ἐπὶ τοῦ τεθρίππου βεβηκὼς, οὐδὲ δάφνης ἔχων στέφανον, οὐδὲ περισαλπιζόμενος, ἀλλὰ πεζὸς ἐν βλαύταις, ὑπ' αὐλητῶν μάλα πολλῶν, καὶ μυρρίνης στέφανον ἐπικείμενος.

Non Apollini cithara] Apollinem cum cithara veteres nummi passim repræsentant. Suid. Ἀπόλλων· ἄγαλμα κιθάραν ἐπὶ χειρῶν ἔχων πλάττουσι. Observandum tamen, non Apollini tantum & Musis, instrumenta musica attributa fuisse ab antiquis, sed etiam reliquis Diis. Causam eius rei exponit Plutarch. περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογ. circa fin. οἵ τε πάλαι θεόλογοι πρεσβύτατοι φιλοσόφων ὄντες, ὄργανα μουσικὰ θεῶν ἐνεχείριζον ἀγάλμασιν. οὐχ ὡς λύραν που καὶ αὐλὸν, ἀλλ' οὐδὲν ἔργον οἰόμενοι θεῶν οἷον ἁρμονίαν εἶναι καὶ συμφωνίαν. Vid. eundem περὶ μουσικῆς pag. 2081.

Ludos publice facere, ac vesci in Capitolio] Vid. Liv. lib. IX. Valer. Max. lib. II. cap. V. Plin. Secund. de vir. illust. in Appio Claudio.

Quinquatribus minusculis] Varro lib. IV. de ling. Lat. *Quinquatrus minuscula dicta Iuniæ Eidus, ab similitudine maiorum, quod tibicines tum feriati per urbem vagantur, & conveniunt ad ædem Minervæ.* Vid. Fest. in *Minusculæ quinquatrus*. Ovid. lib. VI. Fast. Plutarch. Quæst. Rom. 55. sed ibi perperam legitur *Idibus Ianuariis*, pro *Iuniis*.

Epicuro reclamante] Vide Ciceron. lib. I. Tuscul. quæst.

In navis metu] An *motu* legendum? an ut alii volunt *meatu*, vel *metatu*? dispicias. Cæterum de symphonia nautica Ascon.

Pædian.

Pædian. in Orat. Cicer. in Verrem. *Cani remigibus celeuma per symphoniacos solebat, & per assam vocem, id est, ore prolatam, &c, ut in Argo navi, per citharam.* Quintil. lib. I. cap. XIV. *Siquidem remiges cantus hortatur.* Isidor. Orig. lib. III. cap. XVI.

Legionibus quoque] In præliis alii tuba, alii tibia, alii cithara, alii aliis denique instrumentis utebantur. Testantur Polyb. lib. IV. pag. 289. & seq. Plutarch. lib. de Musica pag. 2088. Athen. lib. XIV. pag. 626. & seq. Dion Chrysost. Orat. ad Alexandrinos. Polyæn. lib. I. in *Procles.* Seneca lib. III. de ira, cap. 9. Gell. lib. I. cap. XI. Martian. Capell. lib. 9. Boët. lib. IV. de Musica cap. I. Pollux lib. IV. cap. XI. Isidor. lib. III. Orig. cap. XVI.

Quamobrem Pythagoras] Quintilian. lib. IX. Instit. Orat. cap. IV. *Pythagoreis certe moris fuit, & cum evigilassent, animos ad lyram excitare, quo essent ad agendum erectiores: & cum somnum peterent, ad eandem prius lenire mentes, ut si quid fuisset turbidiorum cogitationum, componerent.* Idem narrat Iamblich. lib. I. de vita Pythagoræ cap. XXV. circa fin. Plutarch. de Iside & Osir. non longe à fin. Aelian. lib. XIV. var. hist. cap. XXIII. Athen. lib. XIV. pag. 624. D. Ambros. lib. III. de Virginib. Boët. de Musica, lib. I. cap. I.

Expergitus] Al. *experrectus.* sed *expergitus* antique. Lucret. lib. 3. pag. 102.

> *—— nec quisquam expergitus exstat,*
> *Frigida quem semel est vitai pausa secuta.*

Et Asclepiades medicus] Martian. Capella lib. IX. *Perturbationibus animorum corporeisq; morbis medicabile crebrius carmen insonui. Nam phreneticos symphonia resanavi. Quod Asclepiades quoque medicus imitatus, cum consulentibus urbium patribus, plebis incondita vulgus infremeret, seditiones accensas crebrior cantus inhibuit.* Vid. Apollon. de mirabilib. histor. sect. 48.

Erophilus] Martian. dicto loco. Plin. lib. XXIX. cap. I. Vitruv. lib. I. cap. I. Gell. lib. III. cap. X. Achil. Stat. in prolegom. in Arat. pag. 89.

CAPVT

CAPVT XIII.

AD hæc accedit, quod Pythagoras prodidit, hunc totum mundum musica factum ratione: septemque stellas inter cœlum, & terram vagas, quæ mortalium geneses moderantur, motum habere ἔυρυθμον, & intervalla musicis diastematis congrua; sonitusque varios reddere, pro sua quamque altitudine, ita concordes, ut dulcissimam quidem concinant melodiam, sed nobis inaudibilem, propter vocis magnitudinem, quam capere aurium nostrarum angustiæ non possunt. Nam, ut Eratosthenes geometrica ratione collegit, maximum terræ circuitum esse stadiorum CCLII. millium: ita Pythagoras, quot stadia inter terram, & singulas stellas essent, indicavit. Stadium autem in hac mundi mensura id potissimum intelligendum est, quod Italicum vocant, pedum DCXXV. nam sunt præterea & alia, longitudine discrepantia, ut Olympicum, quod est pedum DC. item Pythicum, pedum CIↃ. Igitur ab terra ad Lunam Pythagoras putavit esse stadiorum circiter CXXVI. millia, idque esse toni intervallum: à Luna autem usque ad Mercurii stellam, quæ στίλβων vocatur, dimidiũ eius, velut ἡμιτόνιον: hinc ad φώσφορον, quæ est Veneris stella, fere tantundem, hoc est, aliud ἡμιτόνιον. inde porro ad Solem ter tantum, quasi

tonum

tonum & dimidium. Itaque Solis astrum abesse à terra tonos tres,& dimidium,quod vocatur διὰ πέντε; à Luna autem duos & dimidium, quod est διὰ τεσσάρων: à Sole vero ad stellam Martis, cui no-
5 men est πυρόεις, tantumdem intervalli esse, quantum à terra ad Lunam, idque facere τόνον: hinc ad Iovis stellam,quæ φαέθων appellatur,dimidiũ eius, quod faciat ἡμιτόνιον: tantumdem à Iove ad Saturni stellam, cui φαίνων nomen est, id est aliud ἡμιτόνιον:
10 inde ad summum cœlum,ubi signa sunt,perinde ἡμιτόνιον. Itaque à cœlo summo ad Solem diastema esse διὰ τεσσάρων, id est, duorum tonorum & dimidii: ad terræ autem summitatem ab eodem cœlo tonos esse sex, in quibus sit διὰ πασῶν symphonia.
15 Præterea multa,quæ musici tractant,ad alias retulit stellas, & hunc omnem mundum ἐνάρμονιον esse ostendit. Quare Dorylaus scripsit,esse hunc mundum organum Dei. alii addiderunt esse idem τὸ χορεῖον, quia septem sunt vagæ stellæ, quæ pluri-
20 mum moveantur. Sed his omnibus subtiliter tractandis hic locus non est: quæ si vellem in unum librum separatim congerere, tamen in angustiis versarer. quin potius (quoniam me longius dulcedo musica abduxit) ad propositum revertor.

IN CAPVT XIII.

Pythagoras prodidit] Athen. lib. XIV. Dipnosoph. pag. 632. καὶ γὰρ ὁ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος τηλικαύτα δόξαν ἔχων ἐπὶ φιλοσοφίᾳ καταφανὴς ἐστιν ἐκ πολλῶν, οὐ παρέργως ἀψάμενος μουσικῆς. ὅς γε καὶ τὴν τοῦ παντὸς οὐσίαν διὰ μουσικῆς ἀποφαίνει συγκειμένην. Vid. Boët. lib. I. de Music. cap. II. Chalcid. in Timæum Plat. pag. 61. & 72.

Vagas] *Vagæ* hæ stellæ dicuntur, quod inordinatum (ut Apuleius libro de mundo inquit) ordinem servent. Vid. Cicer. lib. II. de nat. deor. Macrob. lib. I. in Somn. Scip. cap. XIV. Isidor. lib. III Orig. cap. LXVI. Plato lib. VII. de legib. pag. 582.

Mortalium geneses] γένεσιν Vitruvius dixit *nascentiam* lib. IX. cap. VII. Spartianus in Anton. Geta. *genituram*.

Geneses moderantur] Id est, quod supra cap. VIII. ex opinione Chaldæorum dixit, actum vitamque nostram stellis tam vagis, quam statis esse subiectam. Auson.

Omnia quæ vario rerum metimur in actu,
Astrorum dominatus agit. terrenaque tantum
Membra homini; è superis fortuna, & spiritus auris.

Seneca Consol. ad Marc. cap. XVIII. *Videbis quinque sidera diversas agentia vias, & in contrarium præcipiti mundo nitentia: ex horum levissimis motibus fortuna populorum dependent, & maxima ac minima proinde formantur, prout æquum iniquumve sidus incessit.* Sed hanc Genethliacorum vanitatem damnat ridetque Cic. lib. II. de divin. Sext. Empir. advers. Mathem. cap. XXI. Gell. lib. XIV. cap. I. Simplic. in Epictet. cap. I. Bardesanes Syrus apud Euseb. lib. VI. de præpar. Euang. Origenes homil. III. in Ierem. Tertull. de Idolat. cap. IX. Basil. Magn. hom. VI. in hexamer. Theodoret. quæst. in Genes. 15. D. Ioh. Chrysost. Orat. 3. de fato. Concil. Bracarens. I. cap. IX. Isidor. lib. 3. Orig. circa fin. Ioh. Saresber. lib. II. Policr. cap. 19. & 24. Vid. Iul. Sirenen. lib. IX. de fato. Caspar Peucer. de divinat. gen.

Intervalla musicis diastem.] De hac cœlesti harmonia vid. Heraclid. Pontic. in allegoriis Homer. pag. 104. Chalcid. in Timæum Platon. pag. 72. Macrob. lib. II. in Somn. Scip. cap. IV.

Nicet.

Nicet. Choniat. lib. I. Thesaur. orthod. cap. VIII. Isidor. lib. III. Orig. cap. XVI. D. Anselm. lib. I. de imag. mundi, cap. XXIII. Exploditur autem ab Aristotel. lib. II. de cœlo, cap. IX. Basil. Magno homil. III. in hexamer. & D. Ambros. lib. II. hexame. cap. II. Adducitur quidem in hanc rem illud Iobi cap. XXXVIII. v. 37. *Quis enarrabit cœlorum rationem, & concentum cœli quis dormire faciet?* sed à doctissimis Theologis locus ille aliter exponitur.

Nam ut Eratosthenes] Citatur hic locus à Cassiodoro lib. de Geomet. Eratosthenem autem laudat Strabo lib. II. pag. 90. ὑποθεμένοις, ὥσπερ ἐκεῖνος εἶναι τὸ μέγεθος τῆς γῆς σταδίων εἴκοσι πέντε μυριάδων καὶ δισχιλίων. ὡς καὶ Ἐρατοσθένης ἀποδίδωσιν. Et Vitruvius lib. I. cap. VI. Plin lib. II. cap. 108. Eratostheni astipulatur Dionysiodorus apud Plin. lib. II. cap. ult. & Macrob. lib. II. in Somn. Scip. cap. XX. Cleomedes autem lib. I. Meteor. cap. I. Eratosthenis sententiam referens, de summa aliquantum detrahit. Ait enim ambitum terræ continere ducenta quinquaginta millia stadiorum. Martianus autem Capella lib. VIII. aliquid addit, cum CCCCVI. millia stadiorum, & decem stadia circulo terræ asscribit. A quo non longè discedit Aristoteles lib. II. de cœl. cap. ult. in fin. his verbis: καὶ τῶν μαθηματικῶν ὅσοι τὸ μέγεθος ἀναλογίζεσθαι πειρῶνται τῆς περιφερείας (terræ scilicet) εἰς τετταράκοντα λέγουσιν εἶναι μυριάδας σταδίων. Vide sis Gulielm. Philandri annotationes ad sup. citatum locum Vitruvii, & Robert. Huef. in tractatu de globis, part. III. cap. II.

Stadium autem] Tria facit stadiorum genera; Italicum, Olympicum, & Pythicum, unumquodque dispari mensura. Nam Italico tribuit pedes sexcentos viginti quinque, uti etiam Plin. lib. II. cap. XXIII. Columell. lib. V. de re rust. cap. I. Isidor. lib. XV. Orig. cap. XVI. Olympico pedes sexcentos. quot etiam Herodot. lib. II. pag. 167. Gell. lib. I. cap. I. Suid. in στάδιον, item μίλιον, & πλέθρον. Pythico pedes mille. Sed inter Italicum & Olympicum stadium nullam esse differentiam, acutissimè animadvertit Lucas Pætus lib. I. de mensur. & ponderib. pag. 3. & Robert. Huef. tractat. de glob. part. III. cap. II. Nam pes Græcus excedit pedem Romanum semuncia. Sexcentæ autem semunciæ constituunt

pedes illos viginti quinque, quibus pes Græcus Romano pede longior est. Porro notandum, octo stadia facere miliare Italicum. Polyb. lib. III. pag. 193. ταῦτα γὰρ νῦν βεβημάτισται καὶ σεσημείωται κατὰ σταδίους ὀκτὼ διὰ ῥωμαίων ἐπιμελῶς. Strabo lib. VII. pag. 223. λογιζομένῳ δ' ὡς μὲν οἱ πολλοὶ τὸ μίλιον ὀκταστάδιον. A quo non discrepat Plutarch. in Gracchis, pag. 1535. τὸ δὲ μίλιον ὀκτὼ σταδίων ὀλίγον ἀποδεῖ. Respexit enim ad pedem Græcum. Quod autem Suidas tradit ἑπτὰ στάδια ἥμισυ ποιοῦσι μίλιον, pertinet ad morem sui temporis; ut evidentissimè patet ex Iuliano Ascalonita, citato ab Harmenopulo lib. II. Prompt. tit. 4. §. 21.

Pythagoras putavit esse stad. cir. CXXVI. mil.] Eandem distantiam secundum Pythagoræ opinionem, refert Plinius lib. II. cap. XXI. Eratosthenes autem putavit Lunam à terra abesse septingenta & octoginta stadiorum millia. Plutarch. lib. II. de placit. philosoph. cap. XXXI.

Mercurii] Alii *Apollinis*. Plin. lib. II. cap. VIII. Achil. Stat. in prolegom. Arat. pag. 89.

Quæ Veneris] Alii Iunonis esse voluerunt. Timæus Locrus de anima mundi, pag. XII. Hygin. lib. II. Astron. non procul à fine. alii Isidis, alii Matris Deûm. Plin. lib. II. cap. VIII. Eadem stella, & Lucifer & Vesper dicitur. Plato in Epinom. Nam ὁπόταν ἐπικαταδύνηται τῷ ἡλίῳ, Ἕσπερος. ὁπόταν δὲ προφαίνηται αὐτοῦ, Ἑωσφόρος est, teste Cleomede lib. I. Meteor. cap. III. Et hanc eius naturam Pythagoram primum deprehendisse, Plinius auctor est. lib. II. cap. VIII. Diogenes vero Laërt. hoc Parmenidi asscribit lib. IX. in vita Parmenid.

Stellam Martis] Quam alii Herculis dixerunt. Hygin. & Plin. modo dictis locis. Achil. Statius in proleg. Arat. pag. 89. πυρόεις dicitur, quod πάντων ἐστὶν ἐρυθρότατον ἔχει χρῶμα, ut Plato testatur in Epinomide.

Iovis stellam quæ Phaëton] Aegyptiis *Osiridis stella* dicitur. Achil. Stat. loco dicto.

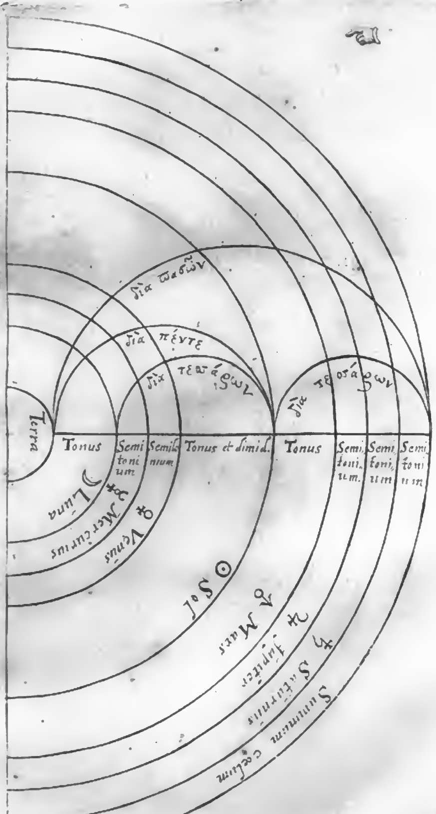
Satur-

Saturni ſtell. c. Phæ.] κατὰ τὸ εὔφημον ita dicitur, cum ſit obſcuriſſima. Aegyptiis eſt *ſtella Nemeſis*. Achil. Stat. loco ſup. notato. Illud hoc loco obiter obſervandum, magnam eſſe diſſenſiónem inter doctos, de ordine erraticarum, ſtellarum. Nam Pythagoræ ordinem, quem autor noſter approbavit, ſequuti ſunt. Cic. lib. I. de divinat. & in fragm. lib. VI. de republ. in Somn. Scipionis. Plin. lib. II. cap. XXIII. Manil. lib. I. Aſtron. pag. 25. Gemin. de apparentiis cœleſt. pag. II Cleomed. lib. I. Meteor. cap. III. Hygin. de limit. agror. pag. III. Chalcid. in Timæum Plat. pag. 60. Suid. in ἐποχή. D. Anshelm. lib. I. de imag. mundi, cap. XXIII. Nicet. Choniat. lib. I. theſ. orth. cap. VIII.

Timæus Locrus autem pag 12. & Eratoſthenes apud Chalcid. pag. 61 Macrob. lib. I. Somn. Scipion. cap. XIX. & XXI. ex ſententia Platonis, quæ refertur etiam à Plutarcho lib. II. de Placit. Philoſoph. cap. XV. & de procreatione anim. pag. 1891. Stob. in Eclog. Phyſ. pag. 54. Iul. Firmic. lib. II. cap. II. hoc ordine illas diſponunt: Luna, Sol, Mercurius, Venus, Mars, Iupiter, Saturnus. At Ariſtoteles lib. de Mundo pag. 376. Cic. lib. II. de nat. Deor. Apul. lib. I. de mundo. Achil. Stat. in prolegom. in Arat. ita: Luna, Sol, Venus, Mercurius, Mars, Iupiter, Saturnus.

Anaximander apud Stobæum in Eclog. phyſ. pag. 53. Solem omnium ſupremum eſſe voluit, deinde Lunam, tum denique fixas erranteſque ſtellas ſequi.

Tonos eſſe ſex] Ex figura quæ ſequitur, manifeſtius hæc cognoſces. ☞. Plinius autem lib. II. cap. XXIII. & D. Anſelm. lib. I. de imag. mund. cap. XXIII. à terra ad ſummũ cœlum tonos ſeptem eſſe aiunt. Nam à Saturni ſtella ad ſigniferum auctor noſter ſemitonium, illi ſeſquiplum eſſe volunt. Pertinet huc etiam locus Achil. Statii in Prolegom. Arati pag. 89. οἱ δὲ μουσικοὶ ὑποτίθενται τὸν ζωδιακὸν κύκλον, ὡς ἐν ἁρμονίᾳ τάξιν ἔχειν φθόγγου, τοῦ τῆς χρωματικῆς διεζευγμένου. τὸν δὲ τοῦ κρόνου ἐπέχειν λόγον τῆς ἐναρμονίου τὸν διεζευγμένον. ὁ δὲ τοῦ διὸς τάξιν ἔχειν ἐν μουσικῇ φθόγγου, τοῦ καλουμένου διατόνου διεζευγμένου. ὁ δὲ τοῦ ἄρεως τάξιν ἔχει φθόγγου τοῦ καλουμένου παραμέσου. ὁ δὲ τοῦ ἑρμοῦ τάξιν ἐπέχει φθόγγου, παρὰ μουσικοῖς τῆς μέσης. ὁ δὲ τῆς ἀφροδίτης

Terra
Tonus
Semitonium
Semitonium
Tonus et dimid.
Tonus
Semitonium.
Semitonium
Semitonium
δια πασῶν
δια πέντε
δια τεσσάρων
δια τεσσάρων
Luna
Mercurius
Venus
Sol
Mars
Jupiter
Saturnus
Summum coelum

τάξιν ἔχει φθόγγου λεγομένου μέσου διατόνου. ὁ δὲ ἥλιος, ἐὰν μὴ τέταρτος, ἀλλὰ ἕκτος δοθῇ, ἔσται τάξιν ἐπέχων μέσου λιχανοῦ. ἡ δὲ σελήνη, ἑβδόμη οὖσα, τάξιν ἐπέχει φθόγγου τοῦ λεγομένου ὑπάτης μέσης. τὸ δὲ ἀπὸ γῆς διάστημα μέχρι τῆς σελήνης, θέλουσιν εἶναί τινες ἀπὸ φθόγγου τοῦ παρὰ τοῖς μουσικοῖς ὑπάτων διατόνου. Sed hæc iucunda magis, quam necessaria subtilitate, ut Plinius ait, differuntur.

Τὸ χορεῖον] Atque inde Planetarum ἐναρμόνιον motum, χορεῖαν dixit Chalcidius in Tim. Plat. pag. 91. *Stellarum vero errantium opera, quæ propter modulatam & consonam celebrantur agitationem, quam iidem appellant χορεῖαν, in progressibus & amfractibus earundem stellarum perspicuè videntur.*

CAPVT XIV.

EGITVR, expositis iis, quæ ante diem natalem sunt: nunc, ut climacterici anni noscantur, quid de gradibus ætatis humanæ sensum sit, dicam. Varro quinque gradus ætatis æquabiliter putat esse divisos; unumquemque scilicet, præter extremum, in annos xv. Itaque primo gradu usq; ad annum xv. pueros dictos, quod sint puri, id est impubes. Secundo ad xxx. annum adolescentes, ab adolescendo sic nominatos. In tertio gradu qui erant, usque xlv. annos, iuvenes appellatos, eo quod rempub. in re militari possunt iuvare. In quarto autem adusque lx. annum, seniores esse vocitatos, quod tunc primum senescere corpus incipiat. Inde usque finem vitæ uniuscuius-

cuiusque, quintum gradum factum, in quo qui essent, senes appellatos, quod ea ætate corpus senio iam laboraret. Hippocrates Medicus in septem gradus ætates distribuit. finem primæ putavit VII. annum: secundæ XIV. tertiæ XXIIX. quartæ XXXV. quintæ XLII. sextæ LVI. septimæ novissimum annum vitæ humanæ. Solon autem partes fecit decem: & Hippocrates gradum tertium, & sextum, & septimum, singulos bifariam divisit, ut unaquæque ætas annos haberet septenos. Staseas Peripateticus ad has Solonis decem hebdomadas addidit duas, & spacium plenæ vitæ quatuor & octoginta annorum esse dixit. quem terminum si quis præterit, facere idem quod σταδιοδρόμοι ac quadrigæ faciunt, cum extra finem procurrunt. Etruscis quoque libris Fatalibus ætatem hominis duodecim hebdomadibus describi Varro commemorat. quæ duo ad decies septenos annos posset fatalia deprecando rebus divinis proferri: ab anno autem octuagesimo nec postulari debere, nec posse ab diis impetrari. Cæterum, post annos octogintaquatuor à mente sua homines abire, neque his fieri prodigia. Sed ex iis omnibus proxime videntur accessisse naturam, qui hebdomadibus humanam vitam emensi sunt. fere enim post septimum quemque annum articulos quosdam, & in his aliquid novi natura ostendit: ut & in elegia Solonis cognosce-

gnoſcere datur. ait enim, in prima hebdomade dentes homini cadere; in ſecunda, pubem apparere; in tertia, barbam naſci; in quarta, vires; in quinta, maturitatem ad ſtirpem relinquendam; in ſexta, cupiditatibus temperari; in ſeptima, prudentiam linguamque conſummari; in octava, eadem manere; in qua alii dixerunt oculos albeſcere; in nona, omnia fieri languidiora; in decima, hominem fieri morti maturum * tamen in ſecunda hebdomade, vel incipiente tertia, vocem craſſiorem, & inæquabilem fieri. quod Ariſtoteles appellat τραγίζειν, antiqui noſtri hirquitallire, & inde ipſos putant hirquitallos appellari, quod tum corpus hircum olere incipiat. De tertia autem ætate adoleſcentulorum tres gradus eſſe factos in Græcia, prius quam ad viros perveniatur, quod vocent annorum quatuordecim παῖδα: μελλέφηβον autem quindecim; dein ſedecim, ἔφηβον; tum ſeptemdecim, ἐξέφηβον. Præterea multa ſunt de his hebdomadibus, quæ medici, ac philoſophi libris mandaverunt. unde apparet, ut in morbis dies ſeptimi ſuſpecti ſunt, ac κρίσιμοι dicuntur; ita per omnem vitam, ſeptimum quemque annum periculoſum, & velut κρίσιμον eſſe, & κλιμακτηρικὸν vocari. Sed ex his Genethliaci alios aliis difficiliores eſſe dixerunt. & nonnulli, eos potiſsimum, quos ternæ hebdomades conficiunt, putant obſervandos, hoc eſt, unum & viceſimum, & quadrageſimum ſe-

cundum, dein tertium & ſexageſimum, poſtremum octogeſimum & quartum, in quo Staſeas terminum vitæ defixit. Alii autem non pauci unum omniũ difficillimum κλιμακτῆρα prodiderunt, annò ſcilicet undequinquageſimo, quem complent anni ſepties ſépteni: ad quam opinionem plurimorum conſenſus inclinat. nam quadrati numeri potentiſſimi ducuntur. Denique Plato ille (venia cæterorũ) philoſophus ſanctiſſimus, quadrato numero annorũ vitam humanam conſummari putavit, novenario, qui complet annos octuaginta & unum. Fuerunt etiam, qui utrumq; reciperent numerũ, undequinquageſimum & octogeſimum unum: & minorem nocturnis geneſibus, maiorem diurnis adſcriberent. Pleriq; aliter moti, duos iſtos numeros ſubtiliter diſcreverunt, dicentes, ſeptenarium ad corpus, novenarium ad animũ pertinere. hunc medicinæ corporis, & Appollini attributũ; illum Muſis; quia morbos animi, quos appellant πάθη, muſica lenire ac ſanare conſueverit. Itaque primum κλιμακτῆρα annum quadrageſimum & nonum eſſe prodiderunt; ultimum autem octògeſimum & unum; medium vero, ex utroque permixtum, anno tertio & ſexageſimo, quem vel hebdomades novem, vel ſeptem enneades conficiunt. Hunc licet quidam periculoſiſſimum dicant, quod & ad corpus, & ad animum

perti-

pertineat; ego tamen cæteris duco infirmiorem. Nam utrumq; quidem ſupradictum continet numerum, ſed neutrum quadratum: & ut eſt ab utroque non alienus, ita in neutro potens: nec multos 5 ſane, quos vetuſtas claros nomine celebrat, hic annus abſumpſit. Ariſtotelem Stagiritem reperio: ſed hunc ferunt naturalem ſtomachi infirmitatem, crebraſq; morbidi corporis offenſiones adeo virtute animi diu ſuſtentaſſe, ut magis mirum ſit, ad annos ſexaginta tres eum vitam pertuliſſe, quam ultra non protuliſſe.

In Capvt XIV.

Climacterici anni] De his infra.

Varro quinque grad. æt.] Varronis teſtimonio utitur quoque Servius lib. v. Aeneid. pag. 389. *Ætates Varro ſic dividit. Infantiam, Pueritiam, Adoleſcentiam, Iuventam, Senectam.*

Pueros dictos, quod ſint puri] Iſidor. lib. xi. Orig. cap. ii. *Puer à puritate vocatus, quia purus eſt, & nec dum lanuginem floremq; genarum habens.* In Decreto Felicis PP. *Pueris, quod adhuc inveſtes ſunt, à puritate vocabulum eſt.* Qui locus etiam in Capitulari Karoli Mag. extat lib. v. cap. lxix. De *Inveſtibus* vid. Feſt. & Non. Marcell.

Ab adoleſcendo] Vid. Feſt. in *Adoleſcit*, & *Suboles.* Nonium in *Adolere.* Iſidor. lib. xi. Orig. cap. ii.

In re milit. poſſ. iuvare] Macrob. lib. i. in Somn. Scip. cap. vi. *Nonnullarum rerumpublicarum mos eſt, ut poſt ſextam* (hebdomadem, id eſt poſt annum xlii.) *ad militiam nemo cogatur.*

Seniores eſſe vocitatos] *Senior* & *Iunior*, ſecundum Varronem, citatum à Servio in Comment. ad Virgilii lib. v. Aeneid.

comparativi sunt per imminutionem: vel, ut Donatus inquit, ad Terent. Phorm. Act. 2. Scen. 3. qui non habent significationem à positivo, ut *Iam senior, sed cruda Deo, viridisq; senectus.* Vid. Isidor. lib. XI. cap. II. Callistratus IC. seniorum ætatem anno quinquagesimo & quinto definit. L. *Non tantum.* II. D. *de decurionib.*

Inde usque finem vitæ] Gradum quintum ætatis à sexagesimo anno incipere Varro tradit, cum hic, tum lib. II. de vita populi Rom. citante Nonio in *Sexagenarios.* At Dionysius Halicarnas. ἀρχαιολ. pag. 114. à septuagesimo demum anno senes appellari tradit. Vltimus certè hic ætatis gradus, certum terminũ, præter mortem, non habet. Vnde Cicero in Catone Maiore inquit: *Omnium ætatum certus est terminus: senectutis autem nullus certus est terminus.*

Senio iam laborant] *Quem enim* (inquit D. Hieronymus ad Psalm. LXXXIX) *invenies octogenarium esse & sanum? Dicit & Græca sententia: Senectus ipsa morbus est.* Respexit vir sanctus ad illud Apollodori, citatum à Donato in Phormionem Terentii Act. 4. Scen. I. τὸ γῆρας ἐστὶν αὐτὸ νόσημα. Et senectus insanabilis morbus, teste Seneca lib. I. Epist. 108. Vid. Nonium in *Senium.*

Hippocrates medicus] Hippocratis verba de ætatum gradibus, extant apud Philonem Iud. περὶ κοσμοποιίας, pag. 16. & Moschop. περὶ σχεδ. pag. 134. Pollucem lib. II. Onomast. in prin. Sed hic in numero annorum à nostro auctore dissentit. Vid. D. Ambros. lib. VI. Epist. 39.

Solon autem partes fec. dec.] Atque ita terminum vitæ, septuagesimum annum statuit: uti etiã in illo colloquio cum Crœso apud Herodot. lib. I. pag. 14. ἐς γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτεα οὖρον τῆς ζόης ἀνθρώπῳ προτίθημι. Sed divinus ille Moyses multis sæculis ante dixerat: *Anni nostri sicut aranea meditabuntur: dies annorum nostrorum in ipsis, septuaginta anni. Si autem in potentatibus, octoginta anni; & amplius eorum, labor & dolor.* Psalm. LXXXIX. vers. 10.

Spatium plenæ vitæ] Idem spatium Persæ quoque ζόης πλήρωμα esse voluerunt, teste Herodoto lib. III. pag. 192. Et in sacris literis *Octogenarius* valde senex dicitur. 2. Reg. XIX. vers. 32. Quo respexisse etiam Varro videtur, Fundaniæ uxori scribens lib. I. de re rust.

re ruſt. in princip. *Cogitans eſſe properandum, quod (ut dicitur) ſi eſt homo bulla, eo magis ſenex. Annus enim octogeſimus admonet me ut ſarcinas colligam, antequam proficiſcar è vita.* Et anus illa apud Plautum in Mercatore, Act. IV. Sc. *Quoniam.*

—— *Quin is ocyus?*
SY. *Nequeo mecaſtor, tantum hoc oneris eſt, quod fero.*
DO. *Quid oneris?* SY. *annos octoginta & quatuor.*

Extra finem] *Extra lineas*, ut Cicero inquit. 3. Parad.

Etruſcis quoque libris Fatalibus] *Librorum Fatalium* fit mentio apud Liv. lib. V. & lib. XXIV. quos eoſdem cum *Acheronticis*, eſſe puto, apud Arnob. lib. II. adverſ. gentes.

Quæ duo ad decies] Locus corruptus. Fortaſſean legendum, *quæ ad duodecies ſeptenos annos poſſit fatalia deprecando rebus divinis proferri.* Fata enim differri poſſe, indicat Servius lib. VIII. Aened. ad verſ. ——— *nec fata vetabant Stare. Sciendum,* inquit, *ſecundum aruſpicinæ libros & ſacra Acherontia, quæ Tages compoſuiſſe dicitur, fata decem annis quadam ratione differri.*

A mente ſua homines abire] Inde natum proverbium, *δὶς παῖδες οἱ γέροντες.* Plato in Axiocho. Suid. in λῆρος.

Neque his fieri prodigia] Hæc verba quid ſibi velint, neſcio.

In Elegia Solonis] Hæc Elegia extat apud Philonem Iudæum περὶ κοσμοποιίας, pag. 16. & Clementem Alexand. Strom. VI. pag. 291. ſed mira differentia. Meminit eiuſdem Elegiæ etiam D. Ambroſ. lib. VI. Epiſt. 39.

In prima hebdom.] Vid. quæ ſup. cap. VII. notavi.

In quinta matur.] Ariſtotel. lib. VII. Polit. cap. XVI. *διὸ τὰς μὲν ἁρμόττει περὶ τὴν ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν ἡλικίαν συζευγνύναι· τοὺς δ᾽ ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, ἢ μικρόν: ἐν τοσούτῳ γὰρ ἀκμάζουσί τε τοῖς σώμασι σύζευξις ἔσται: καὶ πρὸς τὴν παῦλαν τῆς τεκνοποιίας συγκαταβήσεται τοῖς χρόνοις εὐκαίρως.*

In ſeptima prudentiam] Circa hanc ætatem Ariſtoteles lib. VII. Polit. cap. XVI. *τῆς διανοίας ἀκμὴν* eſſe putavit. Et lib. II.

Rhetor. cap. XIV. inquit: ἀκμάζει δὲ τὸ μὲν σῶμα, ἀπὸ τῶν τριάκοντα ἐτῶν, μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα. ἡ δὲ ψυχὴ, περὶ τὰ ἑνὸς δεῖν πεντήκοντα. Quod confirmat Dionyſ. Halicarn. lib. IV. Antiq. Rom. pag. 233. ὅς οὐ πολὺ ἀποδέῃ πεντηκονταέτης εἶναι; κράτιστα δὲ ἄνθρωποι φρονεῖν πεφύκασιν, οἱ περὶ ταύτην μάλιστα γενόμενοι τὴν ἡλικίαν.

Oculos albeſcere] Hæc verba neque in editione Aldina, neque Germanica habentur; monet tamen Aldus in veteri libro fuiſſe. Quid vero *albeſcere* hoc loco ſibi velit, ignoro: fortean *hebeſcere* legendum eſt.

Ariſtoteles appellat τραγίζειν] Ariſtotel. lib. VII. hiſtor. anim. cap. I. περὶ δὲ αὐτὸν χρόνον τοῦτον, ἥτε φωνὴ μεταβάλλειν ἄρχεται ἐπὶ τὸ τραχύτερον καὶ ἀνωμαλέστερον, οὔτε τι ὀξεῖα οὖσα, οὔπω βαρεῖα, οὔτε πᾶσα ὁμαλὴ, ἀλλ' ὁμοία φαινομένη ταῖς παρανενευρισμέναις καὶ τραχείαις χορδαῖς. ὃ καλοῦσι τραγίζειν. Idem lib. V. de gener. animal. cap. VII. Alexand. Aphrod. lib. I. problem. 125.

Hircum olere incipiat] *Hircus* eſt fœtor alarum. Catull. Epig. 70. & 72. Horat. Epod. 12. Inde *Hircoſus* Vlpiano, L. *Qui clavum.* 12. §. *Is cui.* D. *De ædilit. edict. Is, cui os oleat, an ſanus ſit, quæſitum eſt. Trebatius ait, non eſſe morboſum, os alicui olere, veluti hircoſum, ſtrabonem.* Mallem legere, *graſonem.* Nam γράσος & γράος teſte Suida, eſt ἡ δυσοσμία τῶν τράγων. καὶ γράσων ἄνθρωπος, ὁ δύσοσμος. Et Gloſſis veteribus γράσων *hircoſus* eſt. Vid. Tzetz. Chil. 13. pag. 476. Polluc. lib. II. tit. περὶ ῥινός. pag. 100. *Hirquitallos* autem Feſtus non à graveolentia, ſed à libidine hircorum dictos autumat.

Ac κρίσιμοι dicuntur] Vid. quæ ſup. cap. XI. notavi.

Septimum quemque annum periculoſum] Vid. Gell. lib. III. cap. IV.

Κλιμακτηρικὸν vocari] Ἀπὸ τῆς κλίμακος, quod certis numeris, velut per ſcalarum gradus aſcendat atque colligatur. *Scanſilem* vocat Plin. lib. VII. cap. XLIX. Sunt autem climactericorum duo genera: aut enim ἑβδοματικοὶ ſunt, aut ἐννεατικοί. Iul. Firm. lib. IV. cap. XIV. ἑβδοματικοὶ qui numero ſeptenario conſtant

ſtant veluti, 7.14.21.28.35.42.49.56.63.70.77. 84. ἐννεατικοὶ qui novenario. ut 9.18.27.36.45.54. 63.72. 81. In ἑβδοματικοῖς periculoſiores à nonnullis putantur, qui ternis hebdomadibus conſtant, ut 21. 42. 63. 84. Sed omnium difficillimos auctor noſter opinatur eſſe, quos complet numerus quadratus, cuiuſmodi ſunt 49. & 81. quorum alter conſit ex ſepties ſeptem, alter ex novies novem. Plura de annis Climactericis lege, ſi lubet, apud Feder. Bonavent. lib. VI. de Octimeſt. partu cap. L. cum quatuor ſequentib. capitibus.

Quadrati numeri] *Quadratus numerus* eſt, definitore Boetio lib. II. de Muſic. cap. VI. qui gemina dimenſione in æqua concreſcit, ut bis duo, ter tres, quater quatuor, quinquies quinque, ſexies ſex. Vid. Gell. lib. I. cap. XX.

Plato ille (ven. cæt.) philoſop. ſanctiſsimus] Platonem ἱερώτατον etiam Lucianus appellat περὶ Μακροβ. pag. 605.

πύθη] Gell. lib. I. cap. XXVI.

Hunc licet quidam periculoſiſsimum] Annum ſexageſimum tertium periculoſiſsimum eſſe, frequens opinio eſt. & idcirco ab Ægyptiis *Androclan* dictum eſſe (quod omnem vitæ ſubſtantiam frangat atque debilitet) auctor eſt Iul. Firm. lib. IV. cap. XIV. D. Auguſtus Imp. perquam lætus eſt, quod illum veluti communem ſeniorum omnium κλιμακτῆρα evaſerit. Vid. epiſtolam eius ad Caium nepotem ſuum, apud Gell. lib. XV. cap. VII.

Hic annus abſumpſit] Abſumpſit tamen Orphea, teſte Suida in Ὀρφεύς: & Ciceronem. Seneca Suaſor. VII. Gell. lib. XV. cap. XXVIII. Item alios, quos enumerat Bodin. lib. IV. de republic. cap. II.

Ariſtotelem Stagiriten] Diogenes Laertius lib. V. in vita Ariſtot. Ammonius in vita eiuſdem, præfixa Commentario de Prædicamentis, itemq; Suidas narrant, Ariſtotelem anno ſexageſimo tertio ætatis mortem obiiſſe. Eumelus autem teſte Diogene Laert. & Cedren. pag. 132. ſeptuageſimo. De genere mortis etiam controvertitur. Nam Diogenes & Cenſorinus imbecillitate ſtomachi, Eumelus & Heſychius veneno. Iuſtinus Martyr autem

autem in Parænet. pag. 30. Gregor. Nazianzen. Stelit. I. in Iulian. pag. 288. Procop. lib. IV. de bello Gothico pag. 326. Auctor Etymolog. mag. in εὐριπος, tædio & pudore, cum naturam Euripi explicare nequiret, Chalcide vitam finivisse scribunt.

CAPVT XV.

QVARE, sanctissime Cærelli, cum istum annum, qui maxime fuerat corpori formidolosus, sine ullo incommodo transieris: cæteros, qui leviores sunt, κλιμακτῆρας, minus tibi extimesco. præsertim cum in te animi potius, quam 5 corporis naturam sciam dominari: eosque viros, qui tales fuerunt, non prius vita excessisse, quam ad annum illum octogesimum & unum pervenerint, in quo Plato finem vitæ & legitimum esse existimavit, & habuit. Hoc anno & Dionysius He- 10 racleotes, ut vita abiret, cibo abstinuit: & contra Diogenes Cynicus cibi cruditate in choleram solutus est. Eratosthenes quoque, ille orbis terrarum mensor, & Xenocrates Platonicus, veteris Academiæ princeps, ad eundem annum vixerunt. 15 Non pauci etiam, per animi spiritum, molestiis corporis superatis, limitem istum transgressi sunt: ut Carneades, à quo tertia Academia est, quæ dicitur nova; vel Cleanthes, qui uno minus centum explevit. at Xenophantes Colophonius maior 20 annorum centum fuit. Democritum quoque Abderi-

deriten, & Isocratem rhetorem, ferunt prope ad id ætatis pervenisse, quo Gorgian Leontinũ, quem omnium veterum maxime senem fuisse, & octo supra centum annos habuisse constat. Quod si cul-
5 toribus sapientiæ, sive per animi virtutem, seu lege fati, diutina obtigit vita: non despero, quin te quoque, diu corpore atque animo valentem, longior maneat senectus. Quem enim veterum nunc memoria suspicimus, quem prudentia vel temperan-
10 tia, vel iustitia, vel fortitudine, tibi antistare dicemus? quis eorum, si adesset, non in te omnium virtutum prædicationem conferret? quis tuis laudibus se postponi erubesceret? Illud certe, ut arbitror, dignum est prædicatione, quod, cum illis fer-
15 mè omnibus, quamvis prudentissimis, & procul à repub. motis, non contigerit sine offensione, & odio plerumque capitali, vitam degere: tu tamen, officiis municipalibus functus, honore sacerdotii in principibus tuæ civitatis conspicuus, ordinis et-
20 iam equestris dignitate gradum provincialium supergressus, non modo sine reprehensione, & invidia semper fuisti; verum etiam omnium omnino amorem, cum maxima gloria consecutus es. Quis à te nosci, aut ex amplissimo Senatus ordine
25 non expetivit, aut ex humiliore plebis non optavit? quis mortalium vel te vidit, vel de tuo nomine accepit, quin & loco fratris germani diligat, &

vice parentis veneretur? quis ignorat, probitatem primam, fidem summam, benignitatem incredibilem, modestiam, verecundiamque singularem, cæteraq; humanitatis officia penes te unum esse? & quidem maiora, quam possint dignè à quoquam referri. Quare & ego his nunc commemorandis supersedebo. De eloquentia quoq; sileo: quam omnia nostrarum provinciarum tribunalia, omnes præsides noverunt: quam denique urbs Roma, & auditoria sacra mirata sunt. hæc se & ad præsens & in futura sæcula satis ipsa nobilitat.

IN CAPVT XV.

SAnctissime] Epitheton, ut plurimum parentibus & patronis datum, uti etiam iis, qui pari sunt honore. Documento sunt veteres inscriptiones quam plurimæ.

Plato finem] Vid. sup. cap. præcedent. Allusit autem huc Ausonius in Grypho Ternarii numeri:

Quiq; novem novies fati tenet ultima finis.

Et habuit] Testatur Cicero in Cat. Maior. his verbis: *Est enim quiete, & pure, & eleganter acta ætatis placida ac senis senectus: qualem accepimus Platonis, qui uno & octogesimo anno scribens mortuus est.* Seneca Epist. 58. *Nam hoc scis, puto, Platoni diligentiæ suæ beneficio contigisse, quod natali suo decessit, & annum unum atque octogesimum implevit, sine ulla deductione.* Item Diogen. Laërt. lib. III. in vita Platonis. Lucian. περὶ μακροβ. pag. 605. Athenæus tamen annos octoginta duos vixisse tradit lib. v. pag. 217. cui adstipulatur Suidas. Neanthes autem teste Diogene Laërtio annos octoginta quatuor.

Dioge-

Diogenes Cynicus] Diogenes Laërt. lib. VI. pag. 413. narrat, Diogenem Cynicum nonaginta fermè annorũ obiisse mortem, devorato bovis pede crudo, unde in choleram solutus est. Vid. Tatian. contra Græcos, non longe à princip.

Eratosthenes] Huic Suidas annos LXXX. Lucianus vero περὶ μακροβ. LXXXII. tribuit.

Xenocrates] Hunc annos 84. vixisse scribit Lucian. ibid.

Carneades] Lucian. ibid. ann. 84.

Cleanthes] Idem testatur Lucianus ibid. Diogenes verò Zenonis annos hunc æquasse memorat. Fuit igitur annorum nonaginta octo. Tot enim Zenonem vixisse scribit Diogenes.

Xenophanes] Hunc annos 102. vixisse narrat Diogen. Laërt. lib. IX.

Democritum] De hoc Lucian. loco iam sæpius citato. Δημόκριτος μὲν ὁ Ἀβδηρίτης, ἐτῶν γεγονὼς τεσσάρων καὶ ἑκατὸν, ἀποσχόμενος τροφῆς, ἐτελεύτα. Idem testatur Phlegon Trallian. pag. 90. Diogenes Laërtius autem lib. IX. annos 109. ei tribuit.

Isocratem] Philostratus de vitis Sophistarum in Isocrate. ἀπέθανε μὲν ἐν Ἀθήνῃσιν ἀμφὶ τὰ ἑκατὸν ἔτη. Suidas narrat annos centum & sex vixisse. Lucian. vero περὶ μακροβ. annos, uno minus, centum.

Gorgiam Leontinum] De hoc videndus Cicero de Senect. Valer. Maxim. lib. VIII. cap. XIII. Quintil. lib. III. cap. I. Lucian. περὶ μακροβ. Athen. lib. XII. pag. 548. Plin. lib. VII. cap. 48. Suid.

Honore sacerdotii] *Sacerdotiorum provincialium* fit mentio in L. 1. §. *Quod si*. D. *de Leg. Iul. ambit.* L. *Sponte*. 17. in princip. D. *de munerib. & honor.* L. *In honoribus*. 3. D. *de vacat.* Iul. Paul. lib. V. Sentent. tit. 30.

Auditoria sacra] *Auditorium sacrum*, id est, Principis. L. *Minor*. 18. §. *Sin autem*. D. *de minorib.* L. *Nonnulli*. 13. C. Th. *de appell.* Dicitur & *Consistorium sacrum*. L. *Cum anteriorib.* 5. §. *In his*, C. *de tempor. appellat.*

bet finem, collationem mensuræ non recipit. Quapropter ævum neque annorum, neque sæculorum numero, nec denique ullo finiti temporis modulo metiri conabor. hæc enim ad ætatem in-
5 finitam non sunt brumalis unius instar horæ. Itaque, ut sæcula possim percurrere, & hoc nostrum præsens designare, omissis aureis, argenteisque, & hoc genus poëticis, à conditu urbis Romæ, patriæ nostræ communis, exordiar.

In Capvt XVI.

CÆterum de ævo] *Aevum* Varro lib. v. de Ling. Lat. pag. 46. ab ætate omnium annorũ dictum putat; Græcis est *αἰών*, ἀπὸ τοῦ ἀεὶ ὄντος. Plotin. lib. vii. Ennead. cap. iii. de ætern. & temp. Sect. 3. Vid. Timæum Locrum de mundi anima pag. 12. Chalcid. in Tim. Plat. pag. 73. & 77. Mar. Victorin. in Rhetor. Cicer. pag. 151. Isidor. lib. v. Orig. cap. xxxviii.

Hoc in tria] Vel in duo; præteritum & futurum. Nam nonnulli philosophi, ut Marius Victorinus dicto loco indicat, præsens esse negaverunt, quod in eo quod præsens dicimus, si quid iam ex parte aliqua confectum est, præteritum sit: si quid mox perfici habeat, futurum est.

Præsens autem] Eleganter Seneca de brevit. vitæ, cap. x. *Præsens tempus brevissimum est, adeo ut quibusdam nullum videatur. In cursu enim semper est, fluit & præcipitatur: ante desinit esse, quam venit.*

Brumalis un. inst. horæ] *Bruma* dicta, quod brevissimus dies est. Varro lib. v. de ling. Lat. pag. 45. Vitruv. lib. ix. cap. v. Inde *brumalis hora*, id est, brevissima, quæ & *hiberna* dicitur Plauto Pseud. scen. ult. Cui opponitur *æstiva*, id est, longa. Martial. lib. xii. Epig. i.

Omiſsis aureis argent.] De quibus Heſiod. lib. I. ἔργ. Arat. Phænom. pag. 118. & ſeq. Ovid. lib. I. Metamorph. Lactant. lib. v. cap. v.

Romæ, patriæ noſtræ com.] Roma communis patria. L. *Roma.* 33. D. *ad municip.* L. *Si duas.* 6. §. *Romæ.* D. *de excuſat. tut.* L. *Tempore.* 21. C. Theod. *de pratorib.* Liv. lib. III. *Diſſolvi licentia militandi morem, nec pro communi iam patria Romam eſſe.* Aur. Symmach. lib. I. Epiſt. LV. & lib. v. Epiſt. XCII. Seneca conſol. ad Helvid. cap. VI.

CAPVT XVII.

ET quoniam ſæcula aut naturalia ſunt aut civilia, prius de naturalibus dicam. Sæculum autem eſt ſpatium vitæ humanæ longiſsimum, partu & morte definitum. quare qui annos triginta ſæculum putarunt, multum videntur erraſſe. hoc enim tempus γενεὰν vocari Heraclitus auctor eſt; quia orbis ætatis in eo ſit ſpatio. orbem autem vocant ætatis, dum natura humana à ſementi ad ſementim revertitur. Hoc quidem γενεᾶς tempus alii aliter definierunt. Herodicus annos quinque & viginti ſcribit dici γενεάν. Zenon triginta. Sæculum autem quid ſit, uſque adhuc arbitror ad ſubtile examinatum non eſſe. Poëtæ quidem multa incredibilia ſcripſerunt, nec minus hiſtorici Græci; quamvis eos à vero non par fuit recedere. ut Herodotus, apud quem legimus, Arganthonium Tarteſsiorũ regem, centum & quinquaginta annorum fuiſſe. ut Ephorus, qui tradit,

Arca-

Arcadas dicere, apud ſe reges antiquos aliquot ad trecentos vixiſſe annos. Verum hæc, ut fabuloſa, prætereo. Sed inter ipſos Aſtrologos, qui in ſtellarum, ſignorumq; ratione verum ſcrutantur, ne-
5 quaquam etiam convenit. Epigenes in centum duodecim annis longiſſimam vitam conſtituit; Beroſus autem in centum ſedecim; alii ad centum viginti annos produci poſſe, quidam etiam ultra crediderunt. Fuerunt, qui non idem putarent ubi-
10 que obſervandũ, ſed varie per diverſas regiones, prout in ſingulis ſit cœli ad circulum finitorem inclinatio, quod vocatur κλίμα. Sed, licet veritas in obſcuro lateat, tamen in unaquaque civitate quæ ſint naruralia ſæcula, Rituales Etruſcorum libri vi-
15 dentur docere: in quîs ſcriptum eſſe fertur, initia ſic poni ſæculorum; quo die urbes, atque civitates conſtituerentur: de his, qui eo die nati eſſent, eum, qui diutiſsime vixiſſet, die mortis ſuæ primi ſæculi modulum finire. eoque die, qui eſſent reli-
20 qui in civitate, de his rurſum eius mortem, qui longiſsimam ætatem egiſſet, finem eſſe ſæculi ſecundi: ſic deinceps tempus reliquorum terminari: ſed ea quod ignorarent homines, portenta mitti divinitus, quibus admonerentur, unumquod-
25 que ſæculum eſſe finitum. Hæc portenta Etruſci, pro haruſpicii, diſciplinæque ſuæ peritia, diligenter obſervata in libros retulerunt. Quare in Tuſcis hiſto-

hiſtoriis, quæ octavo eorum ſæculo ſcriptæ ſunt, ut Varro teſtatur, & quot numero ſæcula ei genti data ſint, & tranſactorum ſingula quanta fuerint, quibuſve oſtentis eorum exitus deſignati ſint, continetur. Itaque ſcriptum eſt, quatuor prima ſæcula, annorum fuiſſe centũ & quinque; quintum, centum viginti trium; ſextum, undeviginti & centum; ſeptimum totidem; octavum tum demum agi; nonum, & decimum ſupereſſe. quibus tranſactis finem fore nominis Etruſci. Romanorum autem ſæcula quidam ludis ſæcularibus putant diſtingui. cui rei fides ſi certa eſt, modus Romani ſæculi eſt incertus. temporum enim intervalla, quibus ludi iſti debeant referri, non modo quanta fuerint retro, ignoratur: ſed ne quanta quidem eſſe debeant, ſcitur. Nam ita inſtitutũ eſſe, ut centeſimo quoque anno fierent, id, cum Antias aliique hiſtorici auctores ſunt, tum Varro de ſcenicis originibus libro primo ita ſcriptum reliquit: *Cum multa portenta fierent, & murus ac turris, quæ ſunt intra portam Collinam, & Eſquilinam, de cœlo eſſent tacta, & ideo libros Sibyllinos Xviri adiſſent; renuntiarunt, uti Diti patri, & Proſerpinæ ludi Terentini in campo Martio fierent, & hoſtiæ furvæ immolarentur; utique ludi centeſimo quoque anno fierent.* Item T. Livius libro CXXXVI. *Eodem anno ludos ſæculares Cæſar ingenti apparatu fecit;*

tu fecit; quos centesimoquoque anno (is enim terminus sæculi) fieri mos. At contra, ut decimo centesimoq; anno repetantur, tam Commentarii quindecimvirorum, quam D. Augusti edicta testari videntur. adeo ut Horatius Flaccus in carmine, quod sæcularibus ludis cantatum est, id tempus hoc modo designaverit:

> *Certus undenos decies per annos*
> *Orbis ut cantus referatq; ludos*
> *Ter die clara, totiensque grata*
> *Nocte frequentes.*

At enim, temporum si veterum revolvantur annales, longè magis in incerto invenietur. Primos enim ludos sæculares exactis regibus post Romam conditam annis CCXLV. à Valerio Publicola institutos esse, Valerius Antias ait: at XV virorum Commentarii annis CCLXXXVIII. M. Valerio SP. Verginio Coss. secundos ludos, ut Antias vult, anno post urbem conditam quinto trecentesimo: ut vero in Cõmentariis quindecimvirorum scriptum est, anno octavo & quadringentesimo; M. Valerio Corvino iterum, C. Pœtilio Coss. Tertii ludi fuerunt, Antiate Livioque auctoribus, P. Claudio Pulchro, C. Iunio Pullo Coss. aut, ut in libris quindecimvirorum scriptum est, anno quingentesimo duodevicesimo, P. Cornelio Lentulo, C. Licinio Varo Coss. De quartorum ludorum

dorum anno triplex opinio est. Antias enim, & Varro, & Livius relatos esse prodiderunt, L. Marcio Censorino, M. Manilio Coss. post Romam conditam anno DCV. At Piso Censorius, & Cn. Gellius, sed & Cassius Hemina, qui illo tempore vivebat, post annum factos tertium affirmant, Cn. Cornelio Lentulo, L. Mummio Achaico Coss. id est, anno DCVIII. In quindecim virorum autem Commentariis notantur sub anno DCXXVIII. M. Æmilio Lepido. L. Aurelio Oreste Coss. Quintos ludos C. Furnio, C. Iunio Silano Coss. anno DCCXXXVII. Cæsar Augustus & Agrippa fecerunt. Sextos autem fecit Ti. Claud. Cæsar, se IIII. & L. Vitellio III. Coss. anno IↃCCC. Septimos Domitianus, se XIV. & L. Minucio Rufo Coss. anno IↃCCCCXLI. Octavos imperatores Septimius & M. Aurelius Antoninus, Cilone & Libone Coss. anno IↃCCCCLVII. Hinc animadvertere licet, neque post centum annos, ut hi referrentur ludi, statum esse, neque post centum decem. Quorum etiamsi alterutrum retro fuisset observatum, non tamen id satis argumenti esset, quo quis his ludis sæcula discerni constanter affirmet. præsertim cum ab urbis primordio, ad reges exactos, annos CCXLIV. factos esse, nemo sit auctor. quod tempus proculdubio naturali maius est sæculo. Quod si quis credit, ludis sæcularibus sæcula discerni, sola

nomi-

nominis origine inductus: ſciat, ſæculares dici po-
tuiſſe, quod plerumque ſemel fiant hominis æta-
te. ut multa alia, quæ raro fiunt, poſt ſæculum eve-
nire, loquentium conſuetudo uſurpat. Sed no-
5 ſtri maiores, quod naturale ſæculum quantum eſ-
ſet, exploratum non habebant, civile ad certum
annorum modulum centum ſtatuerunt. teſtis eſt
Piſo, in cuius annali ſeptimo ſcriptum eſt ſic: *Ro-
ma condita anno ıɔxcvı. ſæculum accipit, bis con-
10 ſulib. quis proximi ſunt Conſules M. Aemilius M.F.
Lepidus, C. Popilius II. abſens.* Sed, ut hunc nu-
merum conſtituerent noſtri, nonnihil cauſæ fuit;
primum, quod multos ſuorum civium ad hanc æ-
tatem vitam producere videbant. dein quod E-
15 truſcos, quorum prima ſæcula centenûm fuerant
annorum, etiam hic, ut in aliis plerumque, imitari
voluerunt. Præterea fieri poteſt, quod refert Var-
ro, quodque Dioſcorides aſtrologus ſcripſit, Ale-
xandriæ inter eos, qui mortuos ſolent conſervare,
20 conſtare, hominem plus centum annis vivere non
poſſe: id cor humanum declarare eorum, qui in-
tegri perierunt ſine corporis tabe. eò, quod id mul-
tis annis pendendo, omnis ætatis incrementa &
deminutiones obſervent: & anniculi pendere
25 duas drachmas, bimi quatuor, & ſic in annos ſin-
gulos, uſque ad quinquaginta, accedere binas; ab
iis centũ drachmis ab anno quinquageſimo item

decedere in unoquoque binas, ex quo perspicuum sit, centesimo anno redire ad anni primi pondus, nec longius vitam posse produci. Quoniam igitur civile Romanorum sæculum centum annis transigitur, scire licet, in decimo sæculo & primum natalem tuum fuisse, & hodiernũ esse. Quot autem sæcula urbi Romæ debeantur, dicere meũ non est: sed, quid apud Varronem legerim, non tacebo. qui libro Antiquitatum duodevicesimo ait, fuisse Vettium Romæ in augurio non ignobilem, ingenio magno, cuivis docto in disceptando parem; eum se audisse dicentem: Si ita esset, ut traderent historici, de Romuli urbis condendæ auguriis, ac duodecim vulturibus; quoniam cxx. annos incolumis præteriisset populus Romanus, ad mille & ducentos perventurum.

IN CAPVT XVII.

Heraclitus autor est] Sic legendũ, non *Herodicus*. Plutarch. περὶ τῶν ἐκλελ. χρησ. pag. 739. ἔτη τριάκοντα ποιοῦσι τὴν γενεὰν καθ' Ἡράκλειτον. Et statim subiungit: ἐν ᾧ χρόνῳ γεννῶντα παρέχει τὸν ἐξ αὑτοῦ γεγεννημένον ὁ γεννήσας. Quæ verba sunt interpretamentũ eorum, quæ auctor noster subnectit: *Quia orbis ætatis in eo sit spatio. Orbem* autem vocant *ætatis*, dum natura humana à semente ad sementem revertitur. Nam Plato lib. v. de republ. tricesimum annum in masculis aptum proli procreandæ censuit. Vti etiam in sacris literis legimus, plerosque anno tricesimo ætatis filios genuisse. Aristoteles lib. VII. Polit. requirit annos triginta & septem.

Alii

Alii aliter definierunt] Γενεᾶς vocabulo ſæpè utuntur auctores, hiſtorici inprimis. Quot vero annos γενεὰ contineat, inter ipſos non convenit. Nam quidam unum annum γενεὰν eſſe voluerunt, teſte Plutarcho lib. περὶ τῶν ἐκλελ. χρησ. pag. 739. alii annis ſeptem eam definierunt, ut refert Artemidorus lib. II. Ὀνειροκρ. cap. LXXV. in pr. Suid. in γενεὰ & Ὀρφεὺς. Alii viginti. Heſych. in γενεά. Alii viginti quinq; uti Heraclitus, quem hoc loco auctor noſter citat, itemque Heſych. dict. loco. Alii annis viginti ſeptem, ut colligitur ex Dionyſio Halicar. lib. I. Rom. antiq. pag. 8. ubi tradit, ab Ilio capto uſque ad conditam Romam, geneas eſſe ſedecim, id eſt, ut ipſe colligit eodem lib. pag. 57. annos 432. Diviſis igitur illis 432. annis per 27. exſurgunt geneæ ſedecim. Sed non ſatis ſibimetipſi conſtat, ut videre eſt, cum ex aliis eiuſdem ſcriptoris locis, tum ex illo qui eſt lib. II. pag. 120. ubi de Pythagora agit. Alii triginta, ut Zenon & Heraclitus, quos Cenſorinus noſter auctores laudat. Vid. Plutarch. περὶ ἐκλελ. χρησ. pag. 739. Artemidor. lib. II. Ὀνειροκρ. cap. LXXV. Suid. loco ſup. citato, & in τριγέρων. Euſtath. Iliad. α. pag. 37. Latini hoc tempus *Ævum* quandoq; vocant, ut Horat. lib. II. Od. IX.

At non ter ævo functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum ſenex
Annos.

Nonnulli largius geneæ ſpatium tribuunt: tres enim geneas, centum annos eſſe volunt. Herodot. lib. II. γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἑκατὸν ἔτεά ἐστι. Clem. Alexand. Strom. I. pag. 145. εἰς μὲν τοι τὰ ἑκατὸν ἔτη, τρεῖς ἐγκαταλέγονται γενεαί. Vid. Herodian. lib. III. pag. 527. ubi de ludis ſæcularibus agit. Sunt etiam qui centum annis genean determinant, ut Gen. XV. verſ. 13. & 16. Dionyſ. Halicar. lib. I. pag. 2. narrat, Medorum imperium quatuor geneas duraſſe, id eſt, annos ferè quadringentos. Alii adhuc extendunt in centum & octo annos. Vide Plutarch. ſup. dicto loco.

Sæculum autem quid ſit] *Sæculum* interdum indefinite pro quovis tempore accipitur. Terent. Eunucho Act. II. Scen. II.

Olim iſti fuit generi quondam quæſtus apud ſæculum prius.

Et Virgil. lib. VIII. Aeneid.

Aureaque (ut perhibent) illo sub rege fuere
Saecula.

Interdum pro certo & determinato, de quo auctor noster hic agit Et quidem in sacris literis pro quinquaginta annis interdū capitur; ut Exod. XXI. vers. 6. & Levit. XXV. vers. 39. 40. Isidor. lib. V. Orig. cap. XXXVIII. Alii autem *Saeculum* triginta annis, alii centū & decem, alii mille definiunt. Servius lib. VI. Aeneid. ad vers. *Sed mihi tarda gelu.* &c. *Notandum*, inquit, *dicta saecula etiam in uno homine, secundum eos, qui dicunt saeculum triginta annos habere. Nam alii centum & decem, alii mille annis putant saeculum contineri.* Quo pertinet illud Plauti in Milit. Act. IV. Scen. *Iam est.*

PY. *Quin mille annorum perpetuo vivunt, ab saeculo*
ad saeculum.

Vid. Zosim. lib. II. hist. in pr. & Etymol. magn. in αἰών.

Herodotus, apud quem legimus Arganthonium] Herodoti locus est lib. I. his verbis: ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Ταρτησσὸν, προσφιλέες ἐγένοντο τῷ βασιλέϊ τῶν Ταρτησσίων, τῷ οὔνομα μὲν ἦν Ἀργανθώνιος. ἐτυράννευσε δὲ Ταρτησσοῦ ὀγδώκοντα ἔτεα, ἐβίωσε δὲ πάντα, εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Vbi disertè annos centum & viginti Arganthonium vixisse scribit, uti & Cicero in Catone maiore. *Expectemus* (inquit) *Tartessiorum regis aetatem. Fuit enim (ut scriptum video) Arganthonius quidam Gadibus, qui octoginta regnavit annos, centum & viginti vixit.* Quibus assentitur Val. Maxim. lib. VIII. cap. XIII. & Plin. lib. VII. cap. XLVIII. At Censorinus noster, item Strabo lib. III. pag. 104. Lucian. περὶ μακροβ. pag. 60. Phlegon Trallian. περὶ θαυμασ. καὶ μακροβ. pag 92. Anacreon poëta, à supra nominatis & Plinio lib. VII. cap. XLVIII. citatus, centum & quinquaginta annos Arganthonium vixisse volunt. Asinius Pollio, teste Valerio Maximo lib. VIII. cap. XIII. centum triginta. Silius Italicus trecentos: eius hi versus sunt lib. III.

Arganthoniacos armat Carteia nepotes.
Rex proavis fuit humani ditissimus avi,
Ter denos decies emensus belliger annos.

Ephorus

Ephorus qui tradit Arcadas] Ephorus huius rei testis citatur etiam à Plinio lib. VII. cap. XLVIII. Pertinet huc quoque Servius lib. VIII. Aeneid. *Arcadas his oris. Constat* (inquit) *Arcadas plurimum vixisse, in tantum, ut quidam usque ad trecentos annos vivendo pervenerint.*

Sed inter ipsos astrologos] Servius in Comment. ad Virgil. lib. IV. Aeneid. *Vixi, & quem dederat cursum fortuna peregi. Tribus humana vita continetur; Natura, cui ultra centum & viginti solstitiales annos concessum non est; Fato, cui nonaginta anni, hoc est, tres Saturni cursus, exitium creant, nisi forte aliarum stellarum benignitas etiam tertium eius superet cursum; Fortuna, id est, casu, qui ad omnia pertinet, quæ extrinsecus sunt, ad ruinam, incendia, naufragia, venena.* Vid. Iul. Firmic. lib. II. cap. XXVII. Plinius lib. VIII. cap. XLIX.

Epigenes in centum duodecim] Varia fuit veterum opinio de longissimo termino vitæ humanæ. Alii enim statuerunt annos LXX. Herodot. lib. I. pag. 14. Alii nonaginta sex. Hesiod. apud Plutarch. lib. περὶ τῶν ἐκλελ. χρησ. & Ausonius, qui Hesiodum latine vertit, Edyll. XVIII. Alii centum. Ecclesiast. cap. XVIII. vers. 8. *Numerus*, inquit, *dierum hominum, ut multum, centum anni.* Et Artemidor. lib. II. Ὀνειροκρ. cap. LXXV. καθ' ἡμᾶς δὲ ἑκατὸν ἔτη εἶναι τὸν πλεῖον τῆς ζωῆς χρόνον, ἐπειδὴ οὐδ' πλείους ἢ ὀλίγῳ ἀποδέοντας ζῶντας ὁρῶμεν, ἢ ὀλίγῳ ὑπεραίνοντας. Quam sententiã sequuntur ICti quoque. L. *An usufructus* .56. D. *de usufr.* L. *Si usufructus.* 8. D. *de usufr. leg.* L. *Ut inter.* 23. C. *de Sacros. eccles.* Eustathius περὶ χρονικῶν διαστημ. tit. περὶ ρ. χρόνων. Alii annos centum & octo. Videndus Plutarch. περὶ τῶν ἐκλελ. χρησ. pag. 739. Sibylla, centum & decem:

> Ἀλλ' ὁπόταν μήκιστος ἔχῃ χρόνος ἀνθρώποισι
> Ζωῆς, εἰς ἐτέων ἑκατὸν δέκα κύκλον ὁδεύων.

Epigenes centum & duodecim, vel ut à Plinio citatur lib. VII. cap. XLIX. centum viginti duobus annis vitam longissimam hominis definivit. Berosus autem centum & sedecim, vel ut est apud eundem Plinium ibid. centum septendecim. Alii terminum vitæ esse putavere annum centesimum vicesimum. Genes. VI. vers. 3. Fl. Ioseph. lib. I. antiquit. Iudaic. cap. IV. & VII. circ. fin.

Lactant.

Lactant, lib.II.Instit. cap.XIII. & seq. Adde his Quinctilian. Dialog. de Oratorib. pag. 697. Trebell. Pollion. in D.Claud. non longe à princip. Arnobius lib. II. advers. gentes. *Vultis (inquit) Faunus, Latinus, & Picus annis vixerint vicenis atque centenis? ultra enim negatur posse hominis vita produci.* Sed locum Geneseos modo citatum, multi non de termino vitæ humanæ, sed de tempore ad resipiscendum usque ad diluvium hominibus relicto accipiunt. Vid. D. Hieron. quæst. in Genes. August. lib. XV. de civit. Dei, cap.XXIV. Gratian. cap. *Prædixerat.* De pœnitent. dist.I.

Quod vocatur κλίμα] Vitruvius lib.I. cap. I. *Inclinationes cœli, quæ Græci κλίματα dicunt.* Achill. Stat. in prolegom. in Arat. pag. 91. κλίματα δὲ εἴρηται, διὰ τὸ τὴν γῆν μὴ εἶναι ὁμαλὴν. ἀλλ' ἔχειν οἷον ἐγκλίματά τινα ὑψηλοτέρων ὄντων καὶ ταπεινοτέρων τῶν μερῶν αὐτῆς. καὶ τὰς οἰκήσεις τῶν ἐθνῶν ἄλλας ἀλλαχοῦ εἶναι. Vid. Isidor. lib.III. Orig. cap.XLI.

Licet veritas] Democriti sententia est. Cic. lib.I. Acad. quæst. prope finem. Seneca lib. VII. de benefic. cap.I. *Involuta veritas in alto latet.*

Rituales] Ritualium librorum sup. cap. XI. facta est mentio.

Annorum fuisse centum] Addidi ex Aldina & Germanica editione *quinque:* & statim legendum, *quintum centum viginti trium.* Quod etiam admonuit Carrio lib.II. emendat. cap. I.

Ludis sæcularibus] De ludis sæcularibus videndus Festus. Valer. Maxim. lib. II. cap.XIV. Zosim. lib.II. hist. & qui plena manu de illis disseruit Onuphrius Panvin.

Id cum Antias] Sic Aldina & Germanica editio, itemq; membranæ Fr. Modii.

Libros Sibyllinos Xviri] Sic Aldus & Germanica editio; idque verius esse puto. Quindecim virorum enim institutio posterior fuit. Vid. Auson. in Grypho Ternarii numeri in fin.

Hostiæ furvæ] Id est, nigræ. Valer. Maxim. lib. II. cap. IV.

Is enim terminus sæculi] Sic Aldus, quæ lectio melior videtur.

At contra ut decimo centesimoque] Ludos sæculares cente-

centeſimo decimo quoque anno factos, indicant verſus Sibyllini, apud Phlegont. Trallian. περὶ θαυμασ. pag. 94. & Zoſim. lib. II. hiſt. pag. 670. idque verius eſſe, eruditè docet Ioſephus Scaliger lib. II. de emend. temp. pag. 137. & Onuphrius Panvin. de lud. ſæcul.

Horatius] Epod. lib.

Annis ducentis quadraginta quinque] Primo igitur ſuo conſulatu Val. Publicola ludos ſæculares fecit, iuxta ſententiam Valerii Antiatis, & Zoſimi lib. II. hiſt. pag. 668. Nam regnatum eſt Romæ An. CCXLIV. teſte Livio lib. I. in fin. & Cenſorino inf. hoc capite.

M. Valer. Corvino] In Faſtis Onuphrii eſt. *M. Valerio, M. F. M. N. Corvo II. C. Pœtilio. C.F. C.N. Libone Viſolo.* At Zoſimus ſecundos ludos ſæculares in quartum conſulatum M. Popilii refert, lib. II. pag. 669.

Cæſar Auguſtus] Horum ludorum meminit Plin. lib. VII. cap. XLVIII. Sueton. in Auguſto cap. XXXI. Dion Caſs. lib. LIV. pag. 610. Ovid. lib. II. Triſt. Eleg. I.

Iuſſerat & Phœbo dici, quo tempore ludos
Fecit, quos ætas aſpicit una ſemel.

Huc pertinet nummus Sebaſtiani Erizzii, pag. 145. At Zoſimus lib. II. hiſt. pag. 669. hos ludos L. Cenſorino & C. Sabino Coſs. factos eſſe auctor eſt.

Tib. Claudius] Sueton. in Claud. cap. XXI. Tacit. lib. II. Annal. Plin. lib. VII. cap. XLVIII. & lib. VIII. cap. XLII. Zoſimus lib. II. hiſt.

Septimos Domitianus, ſe XIV. & L. Minutio Rufo Coſs.] Sic correximus ex nummis antiquis apud Gulielmum Choul, pag. 284. & ſeq. Idemque monuit ante Lud. Carrio lib. II. Emend. cap. I. Videndus Sueton. in Domitiano cap. IV. Zoſim. lib. II. hiſt.

Octavos Imperatores Septimius & M. Aurelius Antoninus] Sic legendum, non *Antonius*, ut Carrio edidit. Vid. Ael. Spartian. in Severo. & paulo poſt, *anno* CIƆCCCCLVII. non CIƆCCCLVII. ut eſt in eadem editione. Vid. Onuphr. de ludis ſæcul.

Mentionem horum ludorum faciunt Herodian. lib. III. pag. 527. Zosim. lib. II. pag. 669. Vid. nummum Sebast. Erizzi pag. 566.

Annos CCXLIV.] Sic Dionys. Halicarnass. lib. I. pag. 61. Liv. lib. I. in fin. At Festus Rufus in breviario, à primordio urbis, usque ad reges exactos, numerat annos CCXLIII. omisso nimirum anno interregni, inter Romulum & Numam.

Quod naturale sæculum] Sic Aldus, idque rectius. Carrionis & Germ. editio, *natura. sæculum*.

Ad certum annorum modulum] Varro lib. V. de ling. Lat. *Sæculum spatium annorum centum vocarunt, dictum à sene, quod longissimum spatium senescendorum hominum id putarunt.*

Testis est Piso] Vid. Ioseph. Scalig. lib. V. de emendat. temp. pag. 367.

Quorum prima sæcula centenûm] Sup. hoc cap.

Alexandriæ inter eos, qui mortuos solent conservare] *Conservare*, id est ταριχεύειν, vel salire, ut Varro inquit lib. XV. rer. hum. citante Diomede Grammat. lib. I. De condiendorum vero cadaverum ritu apud Ægyptios, vide sis Genes. cap. V. vers. 2. & cap. XXV. Herod. lib. II. pag. 135. Sextum Empir. lib. III. Pyrrhon. hypothes. cap. XXIV. Diodor. Sicul. lib. II. pag. Lucian. de luctu, Silium Ital. lib. XIII. Pompon. Melam lib. I. cap. IX. Gell. lib. X. cap. X.

Plus centum annis] Idem narrat Plin. lib. XI. cap. XXXVII.

Duodecim vulturibus] De hoc augurio Liv. lib. I. Aurel. Vict. de Orig. gent. Rom.

Ad mille & ducentos] Vid. Cœl. Rhodog. lib. XXVII. cap. VIII.

CAPVT XVIII.

HACTENVS dictum de sæculo. Nunc de annis maioribus dicam. quorum magnitudo adeo diversa, tam gentibus observata, quam auctoribus tradita est, ut alii annum magnum esse in an-

in annis vertentibus duobus, alii in multis annorum millibus arbitrati sint. quod quale sit, iam nunc conabor absolvere. Veteres in Græcia civitates cum animadverterent, dum Sol annuo cursu orbem suum circuit, Lunam interdum terdecies exoriri, idque sæpe alternis fieri: arbitrati sunt, lunares XII. menses, & dimidiatum, ad annum naturalem convenire. Itaque annos civiles sic statuerunt, ut interkalando facerent alternos XII. mensum, alternos XIII. utrumque annum separatim, vertentem; iunctos ambos, annum magnum vocantes. idque tempus τριετηρίδα appellabant, quod tertio quoque anno interkalabatur, quamvis biennii circuitus, & revera διετηρὶς esset. unde mysteria, quæ Libero patri alternis fiunt annis, trieterica à poëtis dicuntur. Postea, cognito errore, hoc tempus duplicarunt, & τετραετηρίδα fecerunt. sed eam, quod quinto quoque anno redibat, πενταετηρίδα nominabant. Qui annus magnus ex quadriennio commodior visus est. Vt annus Solis constaret ex diebus CCCLXV. & diei parte circiter quarta, quæ unum in quadriennio diem conficeret. Quare Agon & in Elide Iovi Olympio, & Romæ Capitolino, quinto quoque anno redeunte celebratur. Hoc quoque tempus, quod ad Solis modo cursum, nec ad Lunæ, congruere videbatur, duplicatum est, & ὀκταετηρὶς facta, quæ tunc

ἐννεάτηρὶς vocitata. quia primus eius annus nono quoque anno redibat. Hunc circuitum verum annum magnum esse, pleraque Græcia existimavit: quod ex annis vertentibus solidis constaret, ut proprie in anno magno fieri par est. Nam dies sunt solidi, uno minus centum, annique vertentes solidi octo. hanc ὀκταετηρίδα vulgo creditum est, ab Eudoxo Cnidio institutam. sed hanc Cleostratũ Tenedium primum ferunt composuisse, & postea alios aliter. qui mensibus varie interkalandis suas ὀκταετηρίδας protulerunt. ut fecit Harpalus, Nauteles, Mnesistratus, item alii, in quîs Dositheus. cuius maxime ὀκταετηρὶς, Eudoxi inscribitur. ob hoc multæ in Græcia religiones hoc intervallo temporis summa cærimonia coluntur. Delphis quoque ludi, qui vocantnr Pythia, post octavum annum olim conficiebantur. Proxima est hanc magnitudinem, quæ vocatur δωδεκαετηρὶς, ex annis vertentibus duodecim. Huic anno Chaldaico nomen est, quem Genethliaci non ad Solis, Lunæq; cursus, sed ad observationes alias habent accommodatum: quod in eo dicunt tempestates, frugumq; proventus, sterilitates item, morbosq; circumire. Præterea sunt anni magni complures: ut Metonicus, quem Meton Atheniensis ex annis undeviginti constituit, eoque ἐννεαδεκατηρὶς appellatur, & interkalatur septies, in eoque anno sunt dierum

sex

ſex millia & DCCCCXL. Eſt & Philolai Pythagorici annus, ex annis LIX. in quo ſunt menſes interkalares viginti & unus. item Callippi Cyziceni, ex annis LXXVI; ita ut menſes duodetriginta interkalentur. & Democriti, ex annis LXXXII. cum interkalares ſint perinde viginti octo. Sed & Hipparchi, ex annis CCCIV. in quo interkalantur centies decies bis. Hæc annorum magnitudo eo diſcrepat, quod inter aſtrologos non convenit, quanto vel Sol plus quam trecentos ſexaginta quinque dies in anno conficiat, vel Luna minus quam triginta in menſe. Ad Ægyptiorum vero annum magnum Luna non pertinet, quem Græci κυνικὸν, Latinè canicularem vocamus, propterea quod initium illius ſumitur, cum primo die eius menſis, quē vocant Ægyptii Thot, caniculæ ſidus exoritur. Nā eorum annus civilis ſolos habet dies CCCLXV. ſine ullo interkalâri. itaque quadriennium apud eos uno circiter die minus eſt, quam naturale quadriennium: eoque fit, ut anno MCCCCLXI. ad idem revolvatur principium. Hic annus etiam ἡλιακὸς à quibuſdam dicitur; & ab aliis ὁ θεοῦ ἐνιαυτός. Eſt præterea annus, quem Ariſtoteles maximum potius, quam magnum, appellat. quem Solis, & Lunæ, vagarumque quinque ſtellarum orbes conficiunt, cum ad idem ſignum, ubi quondam ſimul fuerunt, una referuntur. cuius anni hyems ſumma eſt

κατακλυσμὸς, quam nostri diluvionem vocant: æstas autem ἐκπύρωσις, quod est mundi incendium. nam his alternis temporibus mundus tum exignescere, tum exaquescere videtur. Hunc Aristarchus putavit esse annorum vertentium duûm millium, 5 CCCCLXXXIV. Aretes Dyrrachinus, quinque millium DLII. Heraclitus & Linus, decem millium CC∞. Dion, X.M. CC∞ XXCIV. Orpheus, C.M. XX. Cassandrus, tricies sexies centum millium. alii vero infinitum esse, nec umquam in se reverti ex- 10 istimarunt. Sed horum omnium πεντετηρίδας maxime notandis temporibus Græci observant, id est, quaternûm annorum circuitus, quas vocant Olympiadas: & nunc apud eos ducentesima quinquagesimaquarta Olympias numeratur, eius- 15 que annus hic secundus. Idem tempus anni magni Romanis fuit, quod Lustrum appellabant: ita quidem à Servio Tullio institutum, ut, quinto quoque anno censu civium habito, lustrum conderetur; sed non ita à posteris servatũ. Nam, cùm 20 inter primum à Servio rege conditum lustrum, & id, quod ab Imperatore Vespasiano V. & Cæsare III. Cofs. factum est, anni interfuerint paullo minus sexcentis quinquaginta, lustra tamen per ea tempora non plura, quam septuagintaquinque 25 sunt facta. & postea plane fieri desierunt. Rursus tamen annus idem magnus per Capitolinos ago-

nas

nas cœptus eſt diligentius ſervari: qorum agonum primus à Domitiano inſtitutus fuit, duodecimo eius & Ser. Cornelii Dolabellæ conſulatu. Itaque hoc nunc anno qui celebratus eſt agon, undequadrageſimus numeratur. Quod ad annos pertinet magnos, in præſentia ſatis dictum. nunc de annis vertentibus dicendi locus.

IN CAPVT XVIII.

MYſteria] Vid. Diodor. Sicul. lib. IV. pag. 211. Fuerunt autem trina Liberalia Athenis, ut eleganter id docet Ioſephus Scaliger lib. I. de emendat. temp. pag. 29.

Trieterica] Virgil. lib. IV. Æneid.

—— ubi audito ſtimulant trieterica Baccho
Orgia.

Pap. Statius lib. II. Thebaid.

—— non hac trieterica vobis
Nox patrio de more venit.

Cognito errore] Vt errorem hunc noſcas, ſic habeto. Annus ſolaris dies habet 365. & quadrantem. Annus Lunaris autem 354. Duo anni ſolares dies habent $730\frac{1}{2}$. duo vero Lunares anni, continent dies 708. Excedunt igitur duo anni Solares coniuncti, annos Lunares duos $22\frac{1}{2}$ diebus, ex quibus conſtituebant menſem embolimum. Sed non habita ratione dimidiati diei, qui ſupererat, interkalabantur tantum dies 22. Cognito igitur hoc errore, rationem ſuperiorem interkalandi mutaverunt.

In Elide] Vid. Pindar. in Olymp. Ode II. VIII. & IX. Pompon. Mela lib. II. cap. III. Iſaac. Tzetz. in Lycophron. pag. 14. Ioſeph. Scalig. lib. I. de emend. temp. pag. 27.

Romæ Capitolino] Vid. inf.

Nam dies ſunt ſolidi] Locus eſt mutilus; qui tamen ex Gemi-

Gemino de apparentiis cœlestib. cap. VI. pag. 129. & Solin. cap. II. redintegrari potest. Legendum itaque censeo; *Nam dies sunt solidi* CIƆ CIƆ DCCCCXXII. *menses uno minus centum, anniq; vertentes solidi octo*. Vid. Suid. in ἐνιαυτός.

Eudoxo Cnidio] Vid. Diogen. Laërt. Lib. VIII. in eius vita, & Suid. in εὔδοξος. De reliquis Octaëteridum scriptoribus, quorum hîc fit mentio, vide quæ accuratissime scripsit summus vir Iosephus Scaliger. lib. II. de emend. temp.

Delphis quoq; ludi] Videndus Scaliger lib. II. de emendat. tempor. pag. 50. ubi agit de periodo Delphorum Pythica.

Δωδεκαέτηρις] De hac quoque videndus Scaliger lib. II. de emend. tempor. & lib. III. canon. Isagog. pag. 175.

Meton Atheniensis] Æliano lib. X. Variar. hist. cap. VII. est Lacedæmonius.

Sex millia DCCCCXL.] Ita legendum esse Iosephus Scaliger lib. II. de emend. temp. pag. 47. evidentissime demonstrat.

Philolai Pythagorici annus] De quo consulas eundem Scaligerum lib. II. dicti operis.

Callippi Cyziceni] Achilles Statius in Prolegom. in Arat. annum magnũ Callippicum septuaginta annos vertentes duntaxat continuisse scribit, sed falso. Melius te Scaliger docet lib. II. de emend. temp. pag. 81.

Et Democriti] Vid. Diogen. Laërt. lib. IX. in vita Democriti.

Cum interkalares sint viginti octo] Sic Germanicum & Aldinum exemplar. Carrio malè ediderat: *Cum interkalares dies sint perinde viginti octo*. Non enim viginti octo dies, sed menses, in hoc Democriti anno intercalantur. Vid. Scalig. lib. II. de emend. temp. pag. 160.

Hipparchi ex annis] Vid. Scalig. lib. II. de emendat. temp. pag. 105.

Quem Græci κυνικὸν] A stella nimirum, quam ἀστρόκυνα quidam, Ægyptii vero σῶθιν appellant. Horus Apol. cap. III. & Plutarch. in lib. de Isid. Chalcid. in Timæum Platon. pag. 92.

Quam

Quam rationem (inquit)*secutus vates etiam Homerus,ortum caniculæ, canem Orionis appellat. Cum hanc eandem stellam ἀςρόκυνον quidã, Aegyptii vero σολεχλω vocant. Cuius completur annus,qui κυνικὸς vocatur,annis mille quadringentis sexaginta.* Corrupte;lege ἀςρόκυνα & σῶθιν. Porphyr. de antro nymph.pag. 235. Αἰγυπτίοις ἡ ἀρχὴ ἔτους, οὐχ ὁ ὑδροχόος ὡς ῥωμαίοις, ἀλλὰ καρκίνος. πρὸς γὰρ τῷ καρκίνῳ ἡ σῶθις, ἣν κύνος ἀστέρα ἕλληνες φασί.

Quem vocant Ægyptii Thot] Cic. lib. III. de divinat. *Hunc* (Mercurium) *Ægyptii Thoyth appellant, eodemq; nomine anni primus mensis apud eos vocatur.* Lactant. lib.I.Instit. cap.VI. *Hunc* (Mercurium) *Ægyptii Thot appellant, à quo apud eos primus anni sui mensis, id est, September nomen accepit.* Meminit huius Euseb. lib. I. de præparat. Euangel. pag. 23. Stob. lib.I. Eclog. phys. cap.II. in princ. Arnob. lib.II. advers.gent. Theon Scholiastes Arati pag. 158.Plin.lib.XXVII. cap. XII. Sed ibi corrupte legitur *Thiatin.*

Caniculæ sidus oritur] De ortu caniculæ vide Plin. lib. II. cap. XLVII. & lib. XVIII. cap. XXVIII. Varron.lib. I. de re rust. cap. XXVIII.

Vno circiter die minus est] Lucem huic loco præbet Geminus, pag. 123. Vide tamen Scaligerum,qui Censorinum aliquoties circa hunc annum *κυνικὸν* erroris coarguit, lib. II. de Emendat. tempor. cap.de anno Ægyptiaco.

Millesimo quadringentesimo sexto] Sic Aldus edidit, & rectè quidem. Nam si 1460. quadrantes,quos,ut Censorinus opinatur, Ægyptii negligebant, colligas,fiunt dies 365. quibus constat annus solaris æqualis. Atque ita 1461. anni Ægyptiaci, respondent nostris 1460. annis. Vid. Chalcid. loco paulo ante citato.Germanica & Carriana editio hoc loco vitiosa est.

Θεοῦ ἐνιαυτὸς] Θεοῦ, id est. Solis.Nam vocabulũ *Deus* absolutè positum, Solem significare exemplis aliquot docet Carrio lib.II. Emend.cap.I. Quibus adde Pollucem lib.I. cap. VII. ubi inter alia anni synonyma etiam hoc ponit, περιελθόντος ἐξ ὡρῶν εἰς ὥρας τοῦ θεοῦ.

N Est

Est præterea annus quem Aristoteles maximum.] Haut scio an innuat locum Aristotelis lib. I. Meteor. cap. XIIII. ἀλλὰ πάντων τούτων αἴτιον ὑποληπτέον, ὅτι γίγνεται διὰ χρόνων εἱμαρμένων, οἷον ἐν ταῖς κατ᾽ ἐνιαυτὸν ὥραις χειμών. οὕτω περιόδου τινὸς μεγάλης μέγας χειμὼν, καὶ ὑπερβολὴ ὄμβρων. De hoc anno magno Plato in Timæo. ἔστι δ᾽ ὅμως οὐδὲν ἧττον κατανοῆσαι δυνατὸν ὡς ὅ γε τέλεος ἀριθμὸς χρόνου τὸν τέλεον ἐνιαυτὸν πληροῖ τότε, ὅταν ἁπασῶν τῶν ὀκτὼ περιόδων τὰ πρὸς ἄλληλα ξυμπερανθέντα τάχη σχῇ κεφαλὴν τῷ τοῦ ταὐτοῦ καὶ ὁμοίως ἰόντος ἀναμετρηθέντα κύκλῳ. Quæ verba ita vertit Chalcidius p. 105. *Est tamen intellectu facile, quod perfectus temporis numerus perfectum annum compleat, tunc demum, cum omnium octo circumactionum cursus peracti, velut ad originem & caput circumactionis alterius revertentur, quam semper idem atque uniformis motus dimetietur.* De anno magno vide præterea Apul. de dogm. Platon. pag. 34. Theon. in Arat. pag. 152. Plutarch. lib. II. de placit. Philos. cap. XXXII. Achil. Stat. Proleg. in Arat. pag. 89. Ioseph. lib. I. Antiq. Iudaic. cap. IV. Quintilian. Dialog. de clar. Orator. Solin. cap. XXXVI. Photii Biblioth. pag. 714. Stobæum Eclog. Phys. lib. I. cap. XI. pag. 21. Ciceron. lib. II. de natura Deor. Servium lib. III. Æneid. ad versum, *Interea magnum Sol circumvolvitur annum.* Iul. Firm. lib. I. Mathes. in præfat. Festum lib. XI. Marium Victorin. lib. I. Rhetor. Ciceronis pag. 151. Nicet. Choniat. lib. I. Thesaur. orthod. cap. IX. Macrobius hunc annum *Mundanum* appellat, lib. II. in Somn. Scip. cap. XI.

Diluvionem] Gloss. κατακλυσμὸς *Dilubies, dilubiũ, inundatio.*

Nam his alternis] Plato in Timæo. πολλαὶ καὶ κατὰ πολλὰ φθοραὶ γεγόνασιν ἀνθρώπων, καὶ ἔσονται, πυρὶ μὲν καὶ ὕδατι μέγισται, μυρίοις δὲ ἄλλοις ἕτεραι βραχύτεραι. Quem Platonis locum citat Clemens Alexand. Strom. V. pag. 235. Arnob. lib. I. advers. gent. & Minut. Felix in Octavio. Stoicis idem placuit, teste Diogene Laërtio in vita Zenonis. Vid. Senecam lib. III. nat. quæst. XXVII. XXVIII. & XXIX. Iul. Firm. lib. III. Mathes. cap. I. Macrob. lib. II. in Somn. Scipion. cap. X. Ovid. lib. I. Metamorph.

Esse quoque in fatis reminiscitur, affore tempus

Quo

Quo mare, quo tellus, correptaq; regio cœli
Ardeat; & mundi moles operosa laboret.

Videndus D. Augustinus lib. XII. de civit. Dei cap. X.

Heraclitus & Linus decem millium octingentorum] Imo duodeviginti millium, si Plutarcho credendum, lib. II. de placit. Philos. cap. XXXII. & Stobæo lib. I. Eclog. Phys. cap. XI.

Quaternum annorum circuitus] Id esse verum spatium Olympiadis, videre est ex Dionys. Halicarn. lib. I. Antiq. Roman. pag. 61. Nam centum viginti annos, triginta Olympiadas facere, disertè memorat. Vid. Africanum citatum ab Eusebio lib. X. præparat. Evangel. pag. 286. D. Cyrill. Catech. XII. quique illum locum in sua collectanea retulit, Suidam in voce Ὀλύμπιάς. Isidor. lib. V. Orig. cap. XXXVII. Solin. cap. I. Quia vero hoc temporis spatium etiam πενταετηρὶς dicitur, ideo Poëtæ pro solido quinquennio accepere. Ovid. lib. IV. de Ponto Eleg. VI.

In Scythia nobis quinquennis Olympias acta est,
Iam tempus lustri transit in ulterius.

Quod lustrum appellabant] *Lustrum* est omnis periodus. Sic *Solis lustrum*, est annus, apud Manil. lib. III. pag. 76.

Lustra decem tribuet Solis cum mensibus octo.

Et *lustrum* quadriennii tempus, apud Ovid. lib. III. Fast.

—— *In lustrum accedere debet*
Quæ consumatur partibus una dies.

Sæpius pro quinquennio ponitur. Vnde & Gloss. *Lustrum* πενταετηρὶς. Apul. Apol. pag. 401. *Annos computet, quos sexaginta mulieri assignabat, probet quinque & quinquaginta. Lustro mentitus est.* Callistrat. L. *Non intelligitur.* 3. §. *Cum quinquennium.* D. *de Iur. fisci.* Dictum autem *Lustrum* putant alii à lustrando, ut Dionys. Halicarn. lib. IV. Antiq. Roman. pag. 225. Liv. lib. I. Vlpian. in fragm. Isidor. lib. V. Orig. cap. XXXVII. Alii à solvendo, ut Varr. lib. V. de ling. Lat. pag. 46. quod quinto quoque anno vectigalia & ultro tributa per censores persolvebantur.

A Servio Tullio] Liv. lib. I. Flor. lib. I. cap. VI. & VIII.

Vespasiano V. & Cæs. III. Coss.] Mentionem faciunt huius census Sueton. in Vespas. cap. VIII. & Tito cap. VI. Plin.

lib. III. cap.v. & lib. VII. cap. XLIX. Iul. Capitol. in M.Antonin. Philosopho in pr. Item numi antiqui.

Anni interfuerint paulo minus sexcenti quinquag.] Sic omnes editiones habent, quare nihil mutare ausi sumus: quamvis ex Fastis Onufrii & Goltzii constet, annos interfuisse paulo minus sexcentos quadraginta. Plin. lib. III. cap. v. Censuram Vespasiani in annum urbis 828. confert. Vid. Scalig. lib. II. de emend. temp. pag. 174.

Per Capitolinos agonas] Primus agon Capitolinus à Domitiano institutus est, A. V. C. 839. Fast. Capitol. Sueton. in Domit. cap. IV. Clem. Alexand. Strom. I. pag. 145. Vid. Scalig. lib. V. de Emend. temp. pag. 451. & lib. I. Auson. lect. cap. X.

CAPVT XIX.

ANNVS vertens est natura, dum Sol percurrens duodecim signa, eôdem, unde profectus est, redit. Hoc tempus quot dierum esset, ad certum nondum astrologi reperire potuerunt. Philolaus annum naturalem dies habere prodidit CCCLXIIII. & dimidiatũ. Aphrodisius CCCLXV. & partem diei octavam. Callippus autem CCCLXV. & Aristarchus Samius tantundem, & praeterea diei partem MDCXXIII. Meton vero CCCLX. & dierum quinque undevigesimam partem. Oenopides CCCLXV. & dierum duûm & viginti undesexagesimam partem. Harpalus autem CCCLXV. & horas aequinoctiales tredecim. At noster Ennius CCCLXVI. Plerique praeterea incomprehensibile quiddam & inenuntiabile esse existimaverunt. sed

pro

pro vero, quod proximum putabant, amplexi sunt, dies scilicet CCCLXV. Igitur cum tanta inter viros doctissimos fuerit dissensio: quid mirum, si anni civiles, quos diversæ civitates, rudes etiam tum, sibi quæque statuebant, tam inter se discrepent, quam cum illo naturali non congruant. Et in Ægypto quidem antiquissimum ferunt annum bimestrem fuisse; post deinde ab Isone rege quadimestrem factum: novissime Arminon ad tredecim menses, & dies quinque perduxisse. Item in Achaia Arcades trimestrem annum primo habuisse dicuntur, & ob id προσέληνοι appellati, non, ut quidam putant, quod ante sint nati, quam Lunæ astrum cœlo esset: sed quod prius habuerint annum, quam is in Græcia ad Lunæ cursum constitueretur. Sunt qui tradant, hunc annum trimestrem Horum instituisse. eoque ver, æstatem, autumnum, hyemem ὥρας, & annum ὧρον dici, & Græcos annales, ὥρους, eorumque scriptores ὡρογράφους. Itaque quatuor annorum circuitum in modum πενταετηρίδος annum magnum dicebant. Cares autem, & Acarnanes semestres habuerunt annos, & inter se dissimiles, quibus alternis dies augescerent, aut senescerent: eosque coniunctos, veluti τριετηρίδα, annum magnum.

IN CAPVT XIX.

ANnus vertens] *Annus vertens* est, dum sol ad id signum se denuo vertit, ex quo digressus est. Macrob. lib. I. Saturnal. cap. XIV. Plato in Timæo: Ἐνιαυτὸς ᾗ ὁπόταν ἥλιος τὸν ἑαυτοῦ περιέλθοι κύκλον. Ammon. in Categor. Aristot. pag. 69. b. annum similiter definit, τὴν ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου τοῦ ἡλίου περίοδον. Vid. Polluc. lib. I. cap. VII.

Philolaus annum nat.] Philolaum anno solari dies tribuisse trecentos sexaginta quatuor & dimidiatum, constat ex eiusdem anno magno; de quo sup. cap. præcedenti. Vide Scalig. lib. II. de emend. temp. pag. 159.

Aphrodisius] Sic in MS. fuisse testatur Fr. Modius in Novantiq. lect. Epist. XLVII. Cur autem legendum censeat *Alphrodius* potius quam *Aphrodisius*, ipse viderit; rationem enim non addit. In Germ. & Aldina editione est *Aphyrodius*.

Callippus autem trecent. sexag. quinq.] Adde & quadrantem. Nam si 27759. dies diviseris per annos 76. quibus constat periodus Calippica, annus solaris vertens habebit dies $365\frac{1}{4}$. Vid. Ptolem. lib. III. magnæ constr. pag. 63. Gemin. pag. 140. & seq. Scalig. lib. I. de emend. temp. pag. 17.

Aristarchus Samius tantund. & præt. diei part. mill.] In Franc. Modii schedis fuit, *partem* XVII. Vid. Epist. XLVII. Novantiq. lect.

Meton vero trecent.] Ptolem. lib. III. magnæ constr. pag. 63. ὁ ἐνιαυτὸς κατὰ τοὺς περὶ Μέτωνα, καὶ Εὐκτήμονα περιέχει ἡμέρας τξε. δ´. καὶ ος. μίας ἡμέρας.

Oenopides.] Meminit Ælian. lib. X. Variar. lect. cap. VII. Vid. Scalig. lib. II. de emend. temp. pag. 161.

Harpalus autem trec. sexag. qu. & horas æquinoctiales tredecim] Imo duodecim: ut evidentissime demonstrat Ioseph. Scalig. lib. II. de emend. temp. pag. 66.

Dies scilicet trecentos sexag. quinq.] Notat Heliodor. lib.

lib.IX.pag.444. Ægyptios hanc anni quantitatem voce Νεῖλος indicasse: καὶ οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὸν ἐνιαυτὸν ἀντικρὺς εἶναι τὸν Νεῖλον, τοῦτο καὶ τῆς προσηγορίας ἐκβεβαιουμένης. τῶν γοῦν κατὰ τοὔνομα στοιχείων εἰς ψήφους μεταλαμβανομένων, πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ τριακόσιαι μονάδες, ὅσαι καὶ τοῦ ἔτους ἡμέραι συναχθήσονται. De Persis Curtius lib. III. *Magos trecenti & sexaginta quinque invenes sequebantur puniceis amiculis velati, diebus totius anni pares numero: quippe Persis quoque in totidem dies descriptus est annus.* Græci eundem numerum dierum anni indicare voluerunt suis Daphnephoriis: de quibus vide quæ ex Procli Chrestomathia exscripsit Photius biblioth. pag.525. Et Numa Pompilius, apud Romanos simulacro Iani manu dextera trecentorum, & sinistra sexaginta & quinque numerum retinente. Macrob. lib. I. Saturnal. cap. IX. Vid. Plin. lib: XXXIV. cap. VII.

N	50.
E	5.
I	10.
Λ	30.
O	70.
Σ	200.
	365.

Et in Ægypto quidem ant. fer. annum bimestrem fuisse] Imo menstruus fuit, ut scribit Diodor. Siculus lib. I. pag. 22. Varro citante Lactantio lib. II. Instit. cap. XIII. Plutarch. in Numa pag. 131. Plin. lib. VII. cap. XLVIII. Augustin. lib. XII. de civitat. Dei, cap. X. & lib. XV. cap. XII. Suid. in ἥλιος. Proclus lib. I. in Timæum Plat. pag. 33. εἰ δὲ καὶ ὅ φησιν Εὔδοξος ἀληθές, ὅτι Αἰγύπτιοι τὸν μῆνα ἐνιαυτὸν ἐκάλουν. Macrob. lib. I. Saturn. cap. XIV.

Ab Isone] Varia est huius loci lectio. Nam & *Pisone*, *Bisone*, *Bihone*. *Pherone*, legitur. Vltimum placet Manutio ex Herodoti lib. II.

Quadrimestrem factum] Solin. cap. III. Plutarch. in Numa, pag. 31. Αἰγυπτίοις δὲ μηνιαῖος ἦν ὁ ἐνιαυτός, εἶτα τετράμηνος, ὥς φασι. Augustin. lib. XV. de civitat. Dei, cap. XII.

Arminon] Nusquam hunc inter reges Ægyptii invenio. An est *Armais?* cuius meminit Iosephus lib. I. contra Appion. pag. 1041. Non liquet.

Arcades trimestrem] Sic Plin. lib. VII. cap. XLVIII. Solin. cap. III. Macrob. lib. I. Saturn. cap. XII. D. Augustin. lib. XV. de civitat. Dei, cap. XII. At Plutarch. in Numa Arcadas quadrime-

strem

ſtrem annum habuiſſe auctor eſt. Vid. Stob. Eclog. Phyſ. pag. 21.

προσέληνοι] Vid. Lucian. *περὶ ἀστρολ.* pag. 829. Scholiaſt. Apollon. Rhod. lib. IV. Argonaut. verſ. 264. Scholiaſt. Æſchyli in Prometheo. Stephan. de urbib. in Ἀρκὰς. Suid. in Βεκκεσέληνε. Ovid. lib. I. Faſtor. Cicer. pro Fundanio. Iohan. Tzetz. hiſtor. chiliad. 2. 55.

Horum inſtituiſſe] De Horo Rege Ægypti, vid. Herodot. lib. II. pag. 165. Diodor. Sicul. lib. I. pag. 22.

Eoque ver, æſtatem] Diodor. Sicul. lib. I. pag. 23. *κατ' ἐκείνους γὰρ τοὺς χρόνους τὸν ἐνιαυτὸν ἀπαρτίζεσθαι τέτταρσι μησί, τοῖς γινομένοις κατὰ τὰς ἑκάστων τῶν χρόνων ὥρας, οἷον ἔαρος, θέρους, χειμῶνος. ἀφ' ἧς αἰτίας καὶ παρ' ἐνίοις τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἐνιαυτοὺς ὥρους καλεῖσθαι. καὶ τὰς κατ' ἔτος ἀναγραφὰς, ὡρογραφίας προσαγορεύεσθαι.* Annum antiquitus *ὧρον* Græcè dictum teſtatur etiam Plutarchus Sympoſ. lib. V. quæſt. IV. Heſychius Grammaticus, Etymol. Magn. Emendavimus autem hunc locũ ante depravatum, legimuſque: *Eoq; ver, æſtatem, autumnum, hyemem ὥρας, & annum ὧρον dici, & Græcos annales ὥρους, eorumq; ſcriptores ὡρογράφους.*

Cares autem & Acarnanes] Vid. Plutarch. in Numa, pag. 131. Macrob. lib. I. Saturn. cap. XII. Solin. cap. III. D. Auguſtin. lib. XV. de civit. Dei, cap. XII.

CAPUT XX.

SED, ut hos annos mittam, caligine iam profundæ vetuſtatis obductos: in his quoque, qui ſunt recentioris memoriæ, & ad curſum Lunæ, vel Solis inſtituti, quanta ſit varietas, facile eſt cognoſcere, ſi quis vel in unius Italiæ gentibus, ne dicam peregrinis, velit anquirere. nam, ut aliũ, Ferenti-

Ferentini, alium Lavinii, itemque Albani, vel Romani habuerunt annum: ita & aliæ gentes. omnibus tamen fuit propositum, suos civiles annos, varie interkalandis mensibus, ad unum verum il-
5 lum, naturalemq; corrigere. De quibus omnibus disserere quoniam longum est, ad Romanorum annum transibimus. Annum vertentem Romæ Licinius quidem Macer, & postea Fenestella, statim ab initio duodecim mensum fuisse scripse-
10 runt. sed magis Iunio Gracchano, & Fulvio, & Varroni, & Suetonio, aliisque credendum, qui decem mensum putaverunt fuisse: ut tunc Albanis erat, unde orti Romani. Hi decem menses dies trecentos quatuor hoc modo habebant.

15	Martivs	xxxi.
	Aprilis	xxx.
	Maivs	xxxi.
	Ivnivs	xxx.
	Qvintilis	xxxi.
20	Sextilis & September	xxx.
	October	xxxi.
	November & December	xxx.

quorum quatuor maiores pleni, cæteri sex cavi vocabantur. Postea, sive à Numa, ut ait Fulvius,
25 sive, ut Iunius, à Tarquinio duodecim facti sunt menses, & dies ccclv. quamvis Luna duodecim suis mensibus cccliiii. dies videatur explere. Sed,

ut unus dies abundaret, aut per imprudentiam accidit, aut, quod magis credo, ea superstitione, qua impar numerus plenus, & magis faustus habebatur. Certè ad annum priorem unus & quinquaginta dies accesserunt: qui quia menses duos non 5 implerent, sex illis cavis mensibus dies sunt singuli detracti, & ad eos additi, factiq; sunt dies quinquaginta septem: & ex his duo menses, Ianuarius undetriginta dierum, Februarius duo de triginta. Atque ita omnes menses pleni, & impari die- 10 rum numero esse cœperunt, excepto Februario, qui solus cavus, & ob hoc cæteris infaustior est habitus. Denique, cum interkalarem mensem viginti duûm, vel viginti trium dierum alternis annis addi placuisset, ut civilis annus ad naturalem 15 exæquaretur: in mense potissimum Februario, inter Terminalia & Regifugium, interkalatum est. idque diu factum, priusquam sentiretur, annos civiles aliquanto naturalibus esse maiores. Quod delictum ut corrigeretur, Pontificibus datum est 20 negotium, eorumque arbitrio interkalandi ratio permissa. Sed horum plerique ob odium, vel gratiam, quo quis magistratu citius abiret, diutiusvé fungeretur, aut publici redemtor ex anni magnitudine in lucro, damnové esset, plus minúsve ex 25 libidine interkalando, rem sibi ad corrigendum mandatam, ultro depravarunt: adeoq; aberratum

est,

est, ut C. Cæsar Pontifex Maximus, suo III. & M. Æmilii Lepidi consulatu, quo retro delictum corrigeret, duos menses interkalarios dierum sexaginta septem, in mensem Novembrem & Decembrem interponeret, cum iam mense Februario dies tres & viginti interkalasset: faceretque eum annum dierum CDXLV. simul providens in futurum, ne iterum erraretur. nam interkalario mense sublato, annum civilem ad Solis cursum formavit. Itaque diebus CCCLV. addidit X. quos per septem menses, qui dies undetricenos habebant, ita distribuit, ut Ianuario, & Sextili, & Decembri bini accederent, cæteris singuli: eosque dies extremis partibus mensum apposuit, ne scilicet religiones sui cuiusque mensis à loco summoverentur. Quapropter nunc cum in septem mensibus dies singuli & triceni sint, quatuor tamen illi ita primitus instituti eo dinoscuntur, quod nonas habent septimanas: cæteri, quintanas. Præterea pro quadrante diei, qui annum verum suppleturus videbatur, instituit, ut peracto quadriennii circuitu, dies unus, ubi mensis quondam solebat, post Terminalia interkalaretur: quod nunc Bisextum vocatur. Ex hoc anno, ita à Iulio Cæsare ordinato, cæteri ad nostram memoriam Iuliani appellantur, iique consurgunt ex IIII. Cæsaris consulatu. qui, etiam si non optime, soli tamen ad annum naturæ

aptati ſunt. nam & priores alii, etiam ſi qui decimeſtres fuerunt, nec Romæ modo, vel per Italiam, ſed & apud gentes omnes, quantum poterat idem, fuerunt correcti. Itaque cum de aliquo annorum numero hic dicetur, non alios par erit, quàm naturales accipere. &, ſi origo mundi in hominum notitiam veniſſet, inde exordium ſumeremus.

5

IN CAPVT XX.

LAvinii] Laviniorum annus tredecim menſibus terminabatur, eratque dierum trecentorum ſeptuaginta quatuor, ut Solinus auctor eſt, cap. III, D. Auguſt. lib. XV. de civit. Dei, cap. XII.

Annum vertentem] Annum Romuli duodecim habuiſſe menſes, Licinii Macri & Feneſtellæ opinionem ſequutus, docet Ioſephus Scaliger lib. II. de emend. temp. pag. 165.

Iunio Gracchano] Sic etiam Vlpiano dicitur L. I. in pr. D. *De offic. quæſt.* At Varroni eſt *Iunius Gracchus* lib. V. de ling. Lat. pag. 50.

Aliiſque credendum] Gell. lib. III. cap. XVI. Macrob. lib. I. Saturnal. cap. XII. Solin. cap. III. Ovid. lib. I. Faſt. Plutarch. in Numa pag. 131.

A Numa] Liv. lib. I. pag. 16. Plutarch. in Numa pag. 132. Plin. Secundus de vir. illuſt. Macrob. lib. I. Saturn. cap. XIII.

Ea ſuperſtitione qua impar numerus] Vid. Servium ad illud Virgilii Eclog. VIII. —— *numero Deus impare gaudet.* Macrob. lib. I. Saturnal. cap. XIII. Solin. cap. III.

Intercalarem menſem] Qui dictus eſt *Merkidinus*, ut Plutarch. in Numa, vel *Merkedonius*, ut idem in Cæſare memoriæ prodidit. Rationem vero interkalandi, de qua hic agitur, vide apud Macrob. lib. I. Saturnal. cap. XIII. Solin. cap. III. & Ioſeph. Scalig. lib. II. de emend. temp.

Terminalia] Varro lib.v. de ling.Latin. pag. 46. *Terminalia, quod is dies anni extremus constitutus. Duodecimus enim mensis fuit Februarius, & cum intercalatur, inferiores quinque dies duodecimo demuntur mense.* Vid. Scalig. lib. I. de emend. temp. pag. 14. ubi Censorinum erroris in hac re coarguit.

Regifugium] De hoc Festus. *Regifugium, dies notatur in Fastis VI. Kal. Martias, ut ait Verrius, ita dictus, quia eo die rex Tarquinius Roma fugerit.* Ovid. lib. II. Fast. in VII. Kal. Martii reiicit.

Annos civiles aliquanto naturalibus esse maiores] Succrescebat enim singulis annis dies unus.

Pontificibus datum est negotium] Fastorum custodia penes Pontifices fuit, commissa illis à Numa Pompilio, ut testatur Livius lib. I. Qui Fasti, etsi à C. Flavio Scriba, ut idem lib. IX. narrat, postea evulgati sint, interkalandi tamen, diesque vel eximendi vel transponendi arbitrium, penes eosdem permansit.

Sed horum plerique] Eandem sacerdotum fraudem notat quoque Sueton. in Iul. Cæs. cap. XL. Ammian. Marcellin. lib. XXVI. pag. 334. Solin. cap. III. Macrob. lib. I. Saturn. cap. XIV.

Vt C. Cæsar Pontifex] De hac C. Iulii Cæsaris correctione anni, vid. Dion. Cass. lib. XLIII. pag. 227. Appian. lib. II. de bello civili in fin. Sueton. in Iul. Cæs. cap. XL. Plin. lib. XVIII. cap. XXV. Plutarch. in Cæs. pag. 1349. Macrob. lib. I. Saturn. cap. XIV. Tangit & Solin. cap. III. sed ineptissime. Optime Scaliger lib. IV. de emend. temp.

Quadringentorum quadraginta quinque] Macrob. lib. I. Saturnal. cap. XIV. habet dies quadringentos quadraginta tres. Corrupte, ut opinor. Legendum itaque, *quadringentos quadraginta quatuor.* Tot enim dies annum confusionis habuisse, evidentissime ostendit Scaliger lib. IV. de emend. temp. in eoq; dissentit à Censorino nostro, qui mensem Merkedonium sive interkalarium, eo anno imparem fuisse existimat, ipse vero parem.

Ne scilicet religiones] Macrob. hæc explicat lib. I. Saturnal. cap. XIV.

Cum in septem mensib.] Pertinent huc versus Ausonii:

Implent tricenas per singula menstrua luces

Iunius, Aprilisq́, & cum Septembre November.
Vnum ter denis cumulatius adde diebus
Per septem menses, Iani Martisq́ Calendis,
Et quas Maius agit, quas Iulius, Augustusq́,
Et quas October, positusq́ in fine December.
Vnus erit tantum duo de triginta dierum,
Quem Numa præposito voluit succedere Iano.
Sic tercentenis decies accedere senos,
Quadrantemq́, & quinque dies sibi computat annus.

Quatuor tamen illi] Vid. Macrob. lib. I. Saturnal. capp. XII. XIII. & XIV.

Quod nunc Bisextum] Ideo quod eo anno bis dicatur, Sexto Kalend. Martias. Macrob. lib. I. Saturnal. cap. XIV. Vid. Isidor. lib. VI. Orig. cap. XVII. Ammian. Marcel. lib. XXVI. pag. 334.

Qui etiamsi non optime] Locus depravatus, quod vel lectionum varietas facile indicat.

Si origo mundi] De anno conditi mundi mira inter eos etiam, quibus literæ sacræ notæ sunt, discrepantia. Secundum Iosephi Scaligeri tamen illustrissimi & exactissimi chronographi calculum, annus quo ista scribimus, est à conditu mundi 5562. qui est à nato Christo iuxta Dionysium 1613.

CAPVT XXI.

NVnc vero id intervallum temporis tractabo, quod ἱστορικὸν Varro appellat. hic enim tria discrimina temporum esse tradit. Primum, ab hominum principio ad cataclysmum priorem: quod propter ignorantiam vocatur ἄδηλον. secundum, à cataclysmo priore ad Olympiadem primam; quod quia in eo multa fabulosa referuntur, μυθικὸν nominatur: tertium, à prima Olym-

5

Olympiade ad nos, quod dicitur ἱστορικόν: quia res in eo gestæ veris historiis continentur. Primum tempus, sive habuit initium, sive semper fuit, certe quot annorum sit, non potest comprehendi: 5 secundum non plane quidem scitur, sed tamen ad mille circiter & ıɔc. annos esse creditur. à priore scilicet cataclysmo, quem Ogygium dicunt, ad Inachi regnum, anni circiter cccc. hinc ad Olympiadem primam paullo plus cccc. Quos so-10 los, quamvis mythici temporis postremos, tamen quia à memoria scriptorum proximos, quidam certius definire voluerunt. Et quidem Sosibius scripsit, esse cccxcv. Eratosthenes autem, septem & cccc. Timæus ccccxvii. Aretes ıɔxiiii. & 15 præterea multi diverse: quorum etiam ipsa dissensio incertum esse declarat. De tertio autem tempore fuit quidem aliqua inter auctores dissensio, in sex, septemvé tantummodó annis versata. Sed hoc, quodcumque caliginis, Varro discussit: 20 & pro cætera sua sagacitate, nunc diversarum civitatium conferens tempora, nunc defectus, eorumque intervalla retro dinumerans, eruit verum, lucemq; ostendit, per quam numerus certus non annorum modo, sed & dierum perspici possit. Se-25 cundum quam rationem, nisi fallor, hic annus, cuius velut index & titulus quidã est, Vlpii & Pontiani consulatus, ab Olympiade prima millesimus

est &

est & quartus decimus, ex diebus duntaxat æstivis, quibus agon Olympicus celebratur, à Roma autem condita CCIↃXCI. & quidem ex Parilibus, unde urbis anni numerantur. Eorum vero annorum, quibus Iulianis nomen est, CCXCIII. sed ex die Kal. Ian. unde Iulius Cæsar anni à se constituti fecit principium. At eorum, qui vocantur anni Augustorum, CCLXV. perinde ex Kal. Ian. quamvis ex ante diem decimum sextum Kal. Februarii Imperator Cæsar, D. F. sententia L. Munacii Planci, à Senatu, cæterisque civibus, Augustus appellatus est, se VII. & M. Vipsanio Agrippa III. Coss. sed Ægyptii, quod biennio ante in potestatem, ditionemque Pop. Rom. venerunt, habent hunc Augustorum annum CCLXVII. Nam, ut à nostris, ita ab Ægyptiis, quidam anni in literas relati sunt. ut quos Nabonnazaru nominant, quod à primo imperii eius anno consurgunt, quorũ hic CCIↃXXCVI. item Philippi, qui ab excessu Alexandri Magni numerãtur, & ad huncusq; perducti, annos DLXII. consummant. Sed horũ initia semper à primo die mensis eius sumuntur, cui apud Ægyptios nomen est Thoth; quiq; hoc anno fuit ante diem VII. Kal. Iul. cum ab hinc annos centum, Imperatore Antonino Pio, II. & Bruttio Præsente Coss. iidem dies fuerint ante diem XII. Kal. August. quo tempore solet Canicula in Ægypto facere exortum.

Quare

Quare ſcire etiã licet, anni illius magni, qui, ut ſupra dictũ eſt, & ſolaris, & canicularis, & Dei annus vocatur, nunc agi vertentem annum centeſimũ. Initia autem iſtorum annorum propterea notavi,
5 ne quis eos aut ex Kal. Ian. aut ex alio aliquo tempore ſimili putaret incipere: cum his conditorum voluntates, non minus diverſæ ſint, quam opiniones philoſophorum. Icciroo aliis à novo Sole, id eſt, à bruma, aliis ab æſtivo ſolſtitio, ple-
10 riſque ab æquinoctio verno, partim ab autumnali æquinoctio, quibuſdam ab ortu vergiliarum, nonnullis ab earum occaſu, multis à canis exortu incipere annus naturalis videtur.

IN CAPVT XXI.

QVod dicitur ἱστορικὸν] Hinc Africanus apud Euſeb. lib. x. præpar. Evang. & Iuſtin. Martyr λόγῳ παραινετ. aiunt, ὅτι οὐδὲν Ἕλλησι πρὸ τῶν Ὀλυμπιάδων ἀκριβὲς ἱστόρηται.

Primnm tempus] Vid. Ariſtotel. lib. VIII. Phyſ. cap. I.

Sed tamen ad mille circ. & ſexcentos] De integritate huius loci vehementer dubito: mutare tamen quicquam abſque auctoritate veterum codicum religio fuit. De tempore certe à cataclyſmo Ogygio, uſque ad primam Olympiadem, inter ſcriptores non convenit. Nam noſter numerat annos MDC. Africanus autem & alii, quos citat Euſebius lib. x. præparat. Evangel. pag. 287. & ſeqq. mille & viginti tantum. Deinde Cenſorinus Inachum Ogyge poſteriorem facit, qui tamen prior fuit. Euſeb. ibid. & in Chron. lib. poſteriore. niſi velis referre ad Inachum Sicyoniorum regem. At hunc non Inachum, ſed Ianiſſum fuiſſe, ex Pauſania docet Ioſephus Scaliger in animadverſionibus in

Euſebii Chronic. pag. 44. Vid. eundem lib. III. canon. Iſagog. pag. 340.

Ad Olympiadem primam] Iphiti nimirum. Nam Hercules primus huius ludicri, ut plurimorum eſt opinio, auctor fuit: deinde intermiſſum aliquamdiu Iphitus inſtauravit, ut Solinus tradit. Sed quia Solini locus corruptus eſt, illum ex vetuſtis manuſcriptis codicibus, qui aſſervantur in Illuſtriſsimi Principis Holſatiæ bibliotheca, integritati ſuæ reſtitutum hic apponere placet. *Certamen Olympicum, quod Hercules in honorem atavi materni Pelopis ediderat, intermiſſum Iphitus Elius inſtauravit, poſt excidium Troiæ anno quadringenteſimo octavo.* Ergo ab iſto numeratur Olympias prima. Vid. Patercul. Hiſtor. lib. I.

Varro diſcuſsit] Par laus Varroni tribuitur à Cicerone lib. I. Academ. quæſt. *Tu ætatem patriæ, tu deſcriptiones temporum, tu ſacrorum iura, tu ſacerdotum, tu domeſticam, tu bellicam diſciplinam, tu ſedem regionum & locorum, tu omnium divinarum humanarumq; rerum nomina, genera, officia, cauſas, aperuiſti.*

Index & titulus] Quod Cenſorino *index & titulus*, id Græcis ἐποχὴ eſt.

Ab Olympiade prima milleſim.] Sup. cap. XVIII.

Ex diebus duntaxat æſtivis] Liv. lib. XXVII. pag. 657. *Olympiæ ludicrum ea æſtate futurum erat, quod maximo cœtu Græciæ celebraretur.*

A Roma autem condita] De intervallo primæ Olympiadis, uſque ad Romam conditam, variæ ſunt & diſcrepantes auctorum ſententiæ, relatæ à Dionyſ. Halicarn. lib. I. Antiq. Roman. pag. 60. Solin. cap. II. Inter illas autem duæ ſunt præcipuæ: altera Porcii Catonis, altera M. Varronis. Cato, quique eius ſectam ſunt ſequuti, uti Dionyſ. Halicarnaſ. lib. I. Antiq. Rom. pag. 57. & 60. & ſeq. Item Solin. dict. cap. II. ſtatuunt Romam eſſe conditam anno primo ſeptimæ Olympiadis. Varro autem & qui illum ſequuntur, uti Pomponius Atticus. M. Tullius, citati à Solino, Velleius Paterculus lib. I. pag. 6. & Cenſorinus, anno tertio ſextæ Olympiadis conditam eſſe opinantur. De primis autem Palilibus vide quæ diſſerit Ioſeph. Scaliger lib. V. de Emend. temp. pag. 362.

Parili-

Parilibus]Sic scribunt Festus.Pomp.Var. lib.II.de re rust.cap. I. Cic.lib.II.de divin. Liv. lib.XL. Dionys.Halicarn. lib.I.pag.75. Solin. cap.II. Alii *Palilia*. Ovid. lib. IV. Fast.& XIV. Metamorph. Plutarch. in Romul.pag.42. Plin.lib.XVIII. cap. XXVI.

Anni Augustorum] Dicuntur & *Augustani* inf.cap.seq. ideo, quod C. Cæsar Octavianus eo anno Augusti cognomen sumsit. Sueton. in Augusto cap.VII. Dion Cass.lib. LIII. pag.581. quod deinceps sequentes Imperatores retinuerunt. At quod Censorinus scribit ex ante diem XVI. Kal. Feb. Cæsarem Octavianum Augustum appellatum esse, id Ovid. lib. I. Fastor. in Idus Ianuarias confert.

Idibus in magni castus Iovis æde sacerdos
Semimaris flammis viscera libat ovis.
Redditaq; est omnis populo provincia nostro:
Et tuus Augusto nomine dictus avus.

Nabonazaru nominant] De Nabonazaro, & annorum ab ipso denominatorum epocha, vide quæ traduntur à Scaligero lib.V. de Emendat. temp. pag.368.

Quorum hic nongentesimus] A prima igitur Olympiade Iphiti, ad epocham Nobonazari, anni sunt viginti octo. Ab urbis conditu anni quinque.

Ab excessu Alexandri Magn.] Mortuus est igitur Alexander Mag. Olympiadis CXIII. anno ultimo. vel, ut Iosephus lib. I. cont.Appion.pag.1048.existimat, anno primo Olympiadis CXIV. Anno ab V.C. 429. Ab epocha Nabonazari anno 424.

Sed horum initia] Porphyr. in lib. de antro Musarum. Αἰγυπτίοις δὲ ἀρχὴ ἔτους, οὐχ ὁ ὑδροχόος ὡς Ῥωμαίοις, ἀλλὰ καρκίνος. πρὸς γὰρ τῷ καρκίνῳ, ἡ σῶθις, ἣν κυνὸς ἀστέρα ἕλληνες φασί.

Canicula in Ægypto] Vide Scalig.lib. III. de Emendat. temp. cap. de anno Ægyptiaco.

Et Dei] *Dei* legendum est, non *diei*. θεοῦ ἐνιαυτὸς sup.ca.18.

Cum his conditorum voluntates] Simplic. in Comment. in lib. V. Aristotel. φυσ. ἀκροάσ. pag.205. α. ὡς δὲ ἡμεῖς

ποιούμεθα ἀρχὰς ἐνιαυτοῦ μὲν περὶ θερινὰς τροπὰς ὡς Ἀθηναῖοι, ἢ περὶ μετοπωρινάς, ὡς οἱ περὶ τὴν νῦν καλουμένην ἀσίαν, ἢ περὶ χειμερινάς, ὡς ῥωμαῖοι, ἢ περὶ ἐαρινάς, ὡς ἄῤῥαβες καὶ δαμασκηνοί.

A novo ſole, id eſt, à bruma] Varro lib. v. de ling. Lat. pag. 49. *Nona appellata, aut quod ante diem nonum Eidus ſemper, aut quod ut novus annus Kalendæ Ianuariæ ab novo Sole appellatæ, novus menſis, nova Luna Noneis.* Ovid. lib. I. Faſtor.

Bruma novi prima eſt, veteriſq; noviſſima Solis.
Principium capiunt, Phœbus & annus idem.

Diſſentit Servius ad Virgilii lib. VII. Æneid. ad illum verſum, —— *Vel cum Sole novo.* inquit enim: *Proprie Sol novus eſt octavo Kalendas Ianuarias.*

CAPVT XXII.

MENSVM genera duo. nam alii ſunt naturales, alii civiles. Naturalium ſpecies duæ, quod partim Solis, partim Lunæ eſſe dicantur. Secundum Solem fit menſis, dum Sol unumquodque in zodiaco orbe ſignum percurrit. 5 Lunaris eſt autem, temporis quoddam ſpatium à nova Luna. Civiles menſes ſunt numeri quidam dierum, quos unaquæque civitas ſuo inſtituto obſervat; ut nunc Romani à Kalendis in Kalendas. Naturales, & antiquiores, & omnium gentium 10 communes ſunt. Civiles, & poſterius inſtituti, & ad unamquamque pertinent civitatem. Qui ſunt cœleſtes, ſive Solis, ſeu Lunæ, neque peræque inter ſe pares ſunt, nec dies habent totos. quippe Sol in

Aquario moratur circiter undetriginta, in Pisce fere triginta, in Ariete unum & triginta, in Geminis prope triginta & duos: & sic in cæteris inæquabiliter. sed usque adeo non totos dies in sin-
5 gulis; ut annum suum, id est dies trecentos sexaginta quinque, & portionem nescio quam, adhuc Astrologis inexploratam, in duodecim suos dividat menses. Luna autem singulos suos menses conficit diebus undetriginta circiter, & dimidiato.
10 sed & hos inter se dispares, aliàs longiores, aliàs breviores. At civitatium menses vel magis numero dierum inter se discrepant: sed dies ubique habent totos. Apud Albanos Martius est sex & triginta, Maius viginti & duûm, Sextilis duode-
15 viginti, September sedecim. Tusculanorũ Quintilis dies habet triginta sex, October triginta duos. idem October apud Aricinos triginta novem. Minime videntur errasse, qui ad Lunæ cursum menses civiles accommòdarunt, ut in Græcia pleriq́ue,
20 apud quos alterni menses ad tricenos dies sunt facti. Maiores quoque nostri idem sunt æmulati; cum annum dierum CCCLV. haberent. Sed D. Iulius cum videret hac ratione nec ad Lunam menses, ut oportebat, neque annum ad Solem conve-
25 nire, maluit annum corrigere: ut sic etiam menses, vel cum veris illis solaribus, & si non singuli, universi tamen ad anni finem necessario concur-

rerent. Nomina decem mensibus antiquis Romulum fecisse, Fulvius & Iunius auctores sunt: & quidem duos primos à parentibus suis nominasse, Martium à Marte patre, Aprilem ab Aphrodite, id est, Venere: unde maiores eius oriundi dicebantur. proximos duos à populo, Maium à maioribus natu, Iunium à iunioribus; cæteros ab ordine, quo singuli erant: Quintilem usque ad Decembrem perinde à numero. Varro autem Romanos à Latinis nomina mensum accepisse arbitratur. autores eorum antiquiores, quam urbem fuisse, satis argutè docet. Itaque Martium mensem à Marte quidem nominatum credit, non quia Romuli fuerit pater, sed quod gens Latina bellicosa. Aprilem autem non ab Aphrodite, sed ab aperiendo; quod tunc fere cuncta gignantur, & nascendi claustra aperiat natura. Maium verò non à maioribus, sed à Maia nomen accepisse; quod eo mense tam Romæ, quam antea in Latio res divina Maiæ fiat, & Mercurio. Iunium quoque à Iunone potius, quam iunioribus, quod illo mense maxime Iunoni honores habeantur. Quintilem, quod loco apud Latinos fuerit quinto: item Sextilem, ac deinceps ad Decembrem, à numeris appellatos. Cæterum Ianuariũ & Februarium, postea quidem additos, sed nominibus iam ex Latio sumtis: & Ianuarium ab Iano, cui attributus est, nomen

men traxisse, Februarium à februo. est *februum* quidquid piat purgatque; & *februamenta* purgamenta: item *februare*, purgare, & purum facere. *Februm* autem non idem usquequaque dicitur.
5 nam aliter in aliis sacris februatur, hoc est, purgatur. In hoc autem mense Lupercalibus, cum Roma lustratur, salem calidum ferunt, quod *Februm* appellant. unde dies Lupercalium proprie Februatus, & ab eo porro mensis Februarius vocitatur.
10 Ex his duodecim mensibus duorum tantum nomina immutata. nam, qui Quintilis fuit, Iulius cognominatus est, C. Cæsare V. & M. Antonio Coss. anno Iuliano secundo. qui autem Sextilis fuerat, ex S.C. Marcio Censorino, C. Asinio Gallo Coss.
15 in Augusti honorem dictus est Augustus, anno Augustano xx. Quæ nomina etiam nunc ad hanc permanent memoriam. Postea vero multi Principes nomina quædam mensum immutaverunt, suis nuncupando nominibus. quod aut ipsi post-
20 modum mutaverunt, aut post obitum eorum, illa nomina pristina suis reddita mensibus fuerunt.

IN CAPVT XXII.

MEnsum genera] *Mensum* pro *mensium*. Infr. *nomina quædam mensum immutarunt*. Sup. cap. IX. *alterum septem mensum, alterum decem*. Ovid. lib. v. Fast.

Nec tu dux mensum Iane biformis eras.

Lunaris

Lunaris est autem] Lunaris mensis triplex est, περιοδικὸς, συνοδικὸς, & φάσεως. Mensis περιοδικος est, cum Luna ab eodem puncto zodiaci profecta, ad idem revertitur. quod tempus constat secundum Plin. lib. I. cap. IX. diebus $27\frac{1}{3}$. Secundum Cleomedem lib. I. Meteor. cap. III. diebus $27\frac{1}{2}$. secundum vero Gellium lib. III. cap. x. & Macrob. lib. I. Somn. Scip. cap. VI. diebus 28. Συνοδικὸς mensis est, cum Luna à Sole profecta, rursus ad eum redit: quod fit secundum Censorinum hoc capite, die $29\frac{1}{2}$. Geminum pag. 115. die $29\frac{1}{2}$ $\frac{1}{33}$. Plinium lib. I. cap. IX. Cleomed. loco sup. notato. Cassiodorum lib. II. Var. XXXVI. die 30. Mensis φάσεως est, qui incipit secundo die à coitu, duratque usque dum tota rursus deficiat, exq; oculis evanescat. Vid. Plin. lib. II. cap. IX.

Vsque adeo non totos dies] Geminus tamen totos dies refert, iuxta quem Sol moratur

In	CANCRO	XXXI.	dies.
	LEONE	XXXI.	
	VIRGINE	XXX.	
	LIBRA	XXX.	
	SCORPIO	XXX.	
	SAGITTARIO	XXIX.	
	CAPRICORNO	XXIX.	
	AQVARIO	XXX.	
	PISCIBVS	XXX.	
	ARIETE	XXXI.	
	TAVRO	XXXII.	
	GEMINIS	XXXII.	

Fulvius & Iunius auct. sunt] Varro etiam lib. V. de ling. Lat. pag. 50. Fulvium Flaccum & Iunium Gracchum huius rei auctores laudat. Adi Macrob. lib. I. Saturn. cap. XII. Solin. cap. III. Ovid. lib. I. Fast.

Martis erat primus mensis, Venerisq; secundus,
Hæc generis princeps, ipsius ille pater.
Tertius à senibus, iuvenum de nomine quartus;
Quæ sequitur numero turba notata fuit.

Marti-

Martium mensem] Idem ἔτυμον placet Festo. At Isodorus lib. v. Orig. cap. 33. Martium dictum autumat, *Quod eo tempore cuncta animantia ad marem aguntur, & concumbendi voluptatem*.

Aprilem autem non ab Aphrodite] Cincius apud Macrob. lib. I. Saturnal. cap. XII. Plutarch. in Numa pag. 132. idem affirmat. Vid. Isidor. dict. loco.

Maium vero] Vid. Fest. in *Maius*. Macrob. & Isidor. d.l. Servium lib. I. Georg. ad vers. *Vere novo*, &c. Plutarch. in Numa.

Iunium quoque] Festus & Cincius quoque à Iunone sic dictum putant. alii à Iunio Bruto, ut refert Macrob. libro iam toties citato.

Quintilem] Vid. Fest. in *Martius*. Macrob. lib. I. Saturn. cap. XII. Solin. cap. III. Isidor. dict. loc.

Ianuarium ab Iano] Macrob. lib. I. Satur. cap. XIII. Isidor. lib. v. Orig. cap. XXXIII. Suaves sunt Græci, qui Ianuariũ vel quasi αἰωνάριον dictũ putant, uti Longinus apud Suid. in Αἰωνάριος, Αἰωνάριος. ὁ Ιαννουάριος μὴν. οὕτω Λογγῖνος αὐτὸν ἑρμηνεῦσαι βιάζεται, ὥσπερεὶ αἰῶνος πατέρα. Vel à ianua, ut Porphyrius in lib. de antro Musarum, διὸ Ἰανουὰν εἴποντες τὴν θύραν, καὶ Ιανουάριον μῆνα τὸν θυραῖον προσεῖπον. quamvis hoc Latinis nonnullis etiam placuit. Vid. Macrob. lib. I. Saturnal. cap. IX. Tertullian. lib. de Idolat. cap. XV. Ovid. lib. I. Fast.

Februarium à Februo] Vid. Fest. in *Februarius*. Ovid. lib. II. Fast. Servium lib. I. Georg. ad vers. *Vere novo, &c.* Isidor. lib. v. Origin. cap. XXXIII. Plutarchum in Numa, & si ridere voles Suidam in Φεβρουάριος.

Est Februum] *Februum* Sabinorum lingua purgamentum est, teste Varrone lib. v. de ling. Lat. pag. 46. Inde *Februare*, id est, purgare. Idem lib. I. de vita pop. Roman. citante Nonio in *Februare*.

Qui Quintilis fuit, Iulius cognominat.] In honorem videlicet natalis eius. Dion. Cass. lib. XLIIII. pag. 275. & Appian. lib. II. de bell. civili, pag. 494. Macrob. lib. I. Saturnal. cap. XII. Plutarch. in Numa pag. 132.

Iunius, Aprilisq́, & cum Septembre November.
Vnum ter denis cumulatius adde diebus
Per septem menses, Iani Martisq́ Calendis,
Et quas Maius agit, quas Iulius, Augustusq́,
Et quas October, positusq́ in fine December.
Vnus erit tantum duo de triginta dierum,
Quem Numa præposito voluit succedere Iano.
Sic tercentenis decies accedere senos,
Quadrantemq́, & quinque dies sibi computat annus.

Quatuor tamen illi] Vid. Macrob. lib. I. Saturnal. capp. XII. XIII. & XIV.

Quod nunc Bisextum] Ideo quod eo anno bis dicatur, Sexto Kalend. Martias. Macrob. lib. I. Saturnal. cap. XIV. Vid. Isidor. lib. VI. Orig. cap. XVII. Ammian. Marcel. lib. XXVI. pag. 334.

Qui etiamsi non optime] Locus depravatus, quod vel lectionum varietas facile indicat.

Si origo mundi] De anno conditi mundi mira inter eos etiam, quibus literæ sacræ notæ sunt, discrepantia. Secundum Iosephi Scaligeri tamen illustrissimi & exactissimi chronographi calculum, annus quo ista scribimus, est à conditu mundi 5562. qui est à nato Christo iuxta Dionysium 1613.

CAPVT XXI.

NVNC vero id intervallum temporis tractabo, quod ἱστορικὸν Varro appellat. hic enim tria discrimina temporum esse tradit. Primum, ab hominum principio ad cataclysmum priorem: quod propter ignorantiam vocatur ἄδηλον. secundum, à cataclysmo priore ad Olympiadem primam; quod quia in eo multa fabulosa referuntur, μυθικὸν nominatur: tertium, à prima Olym- 5

Olympiade ad nos, quod dicitur ἱστορικὸν: quia res in eo geſtæ veris hiſtoriis continentur. Primum tempus, ſive habuit initium, ſive ſemper fuit, certe quot annorum ſit, non poteſt comprehendi: ſecundum non plane quidem ſcitur, ſed tamen ad mille circiter & ɪↄc. annos eſſe creditur. à priore ſcilicet cataclyſmo, quem Ogygium dicunt, ad Inachi regnum, anni circiter c c c c. hinc ad Olympiadem primam paullo plus cccc. Quos ſolos, quamvis mythici temporis poſtremos, tamen quia à memoria ſcriptorum proximos, quidam certius definire voluerunt. Et quidem Soſibius ſcripſit, eſſe cccxcv. Eratoſthenes autem, ſeptem & c c c c. Timæus ccccxvii. Aretes ɪↄxiiii. & præterea multi diverſe: quorum etiam ipſa diſſenſio incertum eſſe declarat. De tertio autem tempore fuit quidem aliqua inter auctores diſſenſio, in ſex, ſeptemvé tantummodo annis verſata. Sed hoc, quodcumque caliginis, Varro diſcuſsit: & pro cætera ſua ſagacitate, nunc diverſarum civitatium conferens tempora, nunc defectus, eorumque intervalla retro dinumerans, eruit verum, lucemq; oſtendit, per quam numerus certus non annorum modo, ſed & dierum perſpici poſsit. Secundum quam rationem, niſi fallor, hic annus, cuius velut index & titulus quidã eſt, Vlpii & Pontiani conſulatus, ab Olympiade prima milleſimus

eſt &

eſt & quartus decimus, ex diebus duntaxat æſtivis,
quibus agon Olympicus celebratur, à Roma au-
tem condita CCIƆXCI. & quidem ex Parilibus, un-
de urbis anni numerantur. Eorum vero annorum,
quibus Iulianis nomen eſt, CCXCIII. ſed ex die 5
Kal. Ian. unde Iulius Cæſar anni à ſe conſtituti
fecit principium. At eorum, qui vocantur anni
Auguſtorum, CCLXV. perinde ex Kal. Ian. quam-
vis ex ante diem decimum ſextum Kal. Februarii
Imperator Cæſar, D. F. ſententia L. Munacii Plan- 10
ci, à Senatu, cæteriſque civibus, Auguſtus appella-
tus eſt, ſe VII. & M. Vipſanio Agrippa III. Coſs. ſed
Ægyptii, quod biennio ante in poteſtatem, ditio-
nemque Pop. Rom. venerunt, habent hunc Au-
guſtorum annum CCLXVII. Nam, ut à noſtris, ita 15
ab Ægyptiis, quidam anni in literas relati ſunt. ut
quos Nabonnazaru nominant, quod à primo im-
perii eius anno conſurgunt, quorũ hic CCIƆXXCVI.
item Philippi, qui ab exceſſu Alexandri Magni
numerãtur, & ad huncuſq; perducti, annos DLXII. 20
Sed horũ initia ſemper à primo die
menſis eius ſumuntur, cui apud Ægyptios nomen
eſt Thoth; quiq; hoc anno fuit ante diem VII. Kal.
Iul. cum ab hinc annos centum, Imperatore An-
tonino Pio, II. & Bruttio Præſente Coſs. iidem 25
dies fuerint ante diem XII. Kal. Auguſt. quo tem-
pore ſolet Canicula in Ægypto facere exortum.
Quare

Quare ſcire etiã licet, anni illius magni, qui, ut ſupra dictũ eſt, & ſolaris, & canicularis, & Dei annus vocatur, nunc agi vertentem annum centeſimũ. Initia autem iſtorum annorum propterea notavi, ne quis eos aut ex Kal. Ian. aut ex alio aliquo tempore ſimili putaret incipere: cum his conditorum voluntates, non minus diverſæ ſint, quam opiniones philoſophorum. Iccirco aliis à novo Sole, id eſt, à bruma, aliis ab æſtivo ſolſtitio, pleriſque ab æquinoctio verno, partim ab autumnali æquinoctio, quibuſdam ab ortu vergiliarum, nonnullis ab earum occaſu, multis à canis exortu incipere annus naturalis videtur.

IN CAPVT XXI.

QVod dicitur ἱςορικὸν] Hinc Africanus apud Euſeb. lib. x. præpar. Evang. & Iuſtin. Martyr λόγῳ παραινετ. aiunt, ὅτι ὐδὲν Ἕλλησι περὶ τῶν Ὀλυμπιάδων ἀκριβὲς ἱςόρηται.

Primnm tempus] Vid. Ariſtotel. lib. VIII. Phyſ. cap. I.

Sed tamen ad mille circ. & ſexcentos] De integritate huius loci vehementer dubito: mutare tamen quicquam abſque auctoritate veterum codicum religio fuit. De tempore certe à cataclyſmo Ogygio, uſque ad primam Olympiadem, inter ſcriptores non convenit. Nam noſter numerat annos MDC. Africanus autem & alii, quos citat Euſebius lib. x. præparat. Evangel. pag. 287. & ſeqq. mille & viginti tantum. Deinde Cenſorinus Inachum Ogyge poſteriorem facit, qui tamen prior fuit. Euſeb. ibid. & in Chron. lib. poſteriore, niſi velis referre ad Inachum Sicyoniorum regem. At hunc non Inachum, ſed Ianiſſum fuiſſe, ex Pauſania docet Ioſephus Scaliger in animadverſionibus in

Eusebii Chronic. pag. 44. Vid. eundem lib. III. canon. Isagog. pag. 340.

Ad Olympiadem primam] Iphiti nimirum. Nam Hercules primus huius ludicri, ut plurimorum est opinio, auctor fuit: deinde intermissum aliquamdiu Iphitus instauravit, ut Solinus tradit. Sed quia Solini locus corruptus est, illum ex vetustis manuscriptis codicibus, qui asservantur in Illustrissimi Principis Holsatiæ bibliotheca, integritati suæ restitutum hic apponere placet. *Certamen Olympicum, quod Hercules in honorem atavi materni Pelopis ediderat, intermissum Iphitus Elius instauravit, post excidium Troiæ anno quadringentesimo octavo.* Ergo ab isto numeratur Olympias prima. Vid. Patercul. Histor. lib. I.

Varro discussit] Par laus Varroni tribuitur à Cicerone lib. I. Academ. quæst. *Tu ætatem patriæ, tu descriptiones temporum, tu sacrorum iura, tu sacerdotum, tu domesticam, tu bellicam disciplinam, tu sedem regionum & locorum, tu omnium divinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas, aperuisti.*

Index & titulus] Quod Censorino *index & titulus*, id Græcis ἐποχὴ est.

Ab Olympiade prima millesim.] Sup. cap. XVIII.

Ex diebus duntaxat æstivis] Liv. lib. XXVII. pag. 657. *Olympiæ ludicrum ea æstate futurum erat, quod maximo cœtu Græcia celebraretur.*

A Roma autem condita] De intervallo primæ Olympiadis, usque ad Romam conditam, variæ sunt & discrepantes auctorum sententiæ, relatæ à Dionys. Halicarn. lib. I. Antiq. Roman. pag. 60. Solin. cap. II. Inter illas autem duæ sunt præcipuæ: altera Porcii Catonis, altera M. Varronis. Cato, quique eius sectam sunt sequuti, uti Dionys. Halicarnas. lib. I. Antiq. Rom. pag. 57. & 60. & seq. Item Solin. dict. cap. II. statuunt Romam esse conditam anno primo septimæ Olympiadis. Varro autem & qui illum sequuntur, uti Pomponius Atticus, M. Tullius, citati à Solino, Velleius Paterculus lib. I. pag. 6. & Censorinus, anno tertio sextæ Olympiadis conditam esse opinantur. De primis autem Palilibus vide quæ disserit Ioseph. Scaliger lib. V. de Emend. temp. pag. 362.

Parili-

Parilibus] Sic scribunt Festus. Pomp. Var. lib. II. de re rust. cap. I. Cic. lib. II. de divin. Liv. lib. XL. Dionys. Halicarn. lib. I. pag. 75. Solin. cap. II. Alii *Palilia*. Ovid. lib. IV. Fast. & XIV. Metamorph. Plutarch. in Romul. pag. 42. Plin. lib. XVIII. cap. XXVI.

Anni Augustorum] Dicuntur & *Augustani* inf. cap. seq. ideo, quod C. Cæsar Octavianus eo anno Augusti cognomen sumsit. Sueton. in Augusto cap. VII. Dion Cass. lib. LIII. pag. 581. quod deinceps sequentes Imperatores retinuerunt. At quod Censorinus scribit ex ante diem XVI. Kal. Feb. Cæsarem Octavianum Augustum appellatum esse, id Ovid. lib. I. Fastor. in Idus Ianuarias confert.

Idibus in magni castus Iovis æde sacerdos
Semimaris flammis viscera libat ovis.
Redditaq; est omnis populo provincia nostro:
Et tuus Augusto nomine dictus avus.

Nabonazaru nominant] De Nabonazaro, & annorum ab ipso denominatorum epocha, vide quæ traduntur à Scaligero lib. V. de Emendat. temp. pag. 368.

Quorum hic nongentesimus] A prima igitur Olympiade Iphiti, ad epocham Nobonazari, anni sunt viginti octo. Ab urbis conditu anni quinque.

Ab excessu Alexandri Magn.] Mortuus est igitur Alexander Mag. Olympiadis CXIII. anno ultimo, vel, ut Iosephus lib. I. cont. Appion. pag. 1048. existimat, anno primo Olympiadis CXIV. Anno ab V. C. 429. Ab epocha Nabonazari anno 424.

Sed horum initia] Porphyr. in lib. de antro Musarum. Αἰγυπτίοις δὲ ἀρχὴ ἔτους, οὐχ ὁ ὑδροχόος ὡς Ῥωμαίοις, ἀλλὰ καρκίνος. πρὸς γὰρ τῷ καρκίνῳ, ἡ σῶθις, ἣν κυνὸς ἀστέρα Ἕλληνες φασί.

Canicula in Ægypto] Vide Scalig. lib. III. de Emendat. temp. cap. de anno Ægyptiaco.

Et Dei] *Dei* legendum est, non *diei*. θεοῦ ἐνιαυτὸς sup. ca. 18.

Cum his conditorum voluntates] Simplic. in Comment. in lib. V. Aristotel. φυσ. ἀκροάσ. pag. 205. α. ὡς δὲ ἡμεῖς

ποιούμεθα ἀρχὰς ἐνιαυτοῦ μὲν περὶ θερινὰς τροπὰς ὡς Ἀθηναῖοι, ἢ περὶ μετοπωρινὰς, ὡς οἱ περὶ τὴν νῦν καλουμένην ἀσίαν, ἢ περὶ χειμερινὰς, ὡς ῥωμαῖοι, ἢ περὶ ἐαρινὰς, ὡς ἄῤῥαβες καὶ δαμάσκηνοί.

A novo ſole, id eſt, à bruma] Varro lib. v. de ling. Lat. pag. 49. *Nona appellata, aut quod ante diem nonum Eidus ſemper, aut quod ut novus annus Kalendæ Ianuariæ ab novo Sole appellatæ, novus menſis, nova Luna Noneis.* Ovid. lib. I. Faſtor.

Bruma novi prima eſt, veteriſque noviſſima Solis.
Principium capiunt, Phœbus & annus idem.

Diſſentit Servius ad Virgilii lib. VII. Æneid. ad illum verſum, — *Vel cum Sole novo.* inquit enim: *Proprie Sol novus eſt octavo Kalendas Ianuarias.*

CAPVT XXII.

MENSVM genera duo. nam alii ſunt naturales, alii civiles. Naturalium ſpecies duæ, quod partim Solis, partim Lunæ eſſe dicantur. Secundum Solem fit menſis, dum Sol unumquodque in zodiaco orbe ſignum percurrit. 5 Lunaris eſt autem, temporis quoddam ſpatium à nova Luna. Civiles menſes ſunt numeri quidam dierum, quos unaquæque civitas ſuo inſtituto obſervat; ut nunc Romani à Kalendis in Kalendas. Naturales, & antiquiores, & omnium gentium 10 communes ſunt. Civiles, & poſterius inſtituti, & ad unamquamque pertinent civitatem. Qui ſunt cœleſtes, ſive Solis, ſeu Lunæ, neque peræque inter ſe pares ſunt, nec dies habent totos. quippe Sol in

Aquario moratur circiter undetriginta, in Pisce fere triginta, in Ariete unum & triginta, in Geminis prope triginta & duos: & sic in cæteris inæquabiliter. sed usque adeo non totos dies in singulis; ut annum suum, id est dies trecentos sexaginta quinque, & portionem nescio quam, adhuc Astrologis inexploratam, in duodecim suos dividat menses. Luna autem singulos suos menses conficit diebus undetriginta circiter, & dimidiato. sed & hos inter se dispares, aliàs longiores, aliàs breviores. At civitatium menses vel magis numero dierum inter se discrepant: sed dies ubique habent totos. Apud Albanos Martius est sex & triginta, Maius viginti & duûm, Sextilis duodeviginti, September sedecim. Tusculanorũ Quintilis dies habet triginta sex, October triginta duos. idem October apud Aricinos triginta novem. Minime videntur erravisse, qui ad Lunæ cursum menses civiles accommòdarunt, ut in Græcia plerique, apud quos alterni menses ad tricenos dies sunt facti. Maiores quoque nostri idem sunt æmulati; cum annum dierum CCCLV. haberent. Sed D. Iulius cum videret hac ratione nec ad Lunam menses, ut oportebat, neque annum ad Solem convenire, maluit annum corrigere: ut sic etiam menses, vel cum veris illis solaribus, & si non singuli, universi tamen ad anni finem necessario concur-

rerent. Nomina decem mensibus antiquis Romulum fecisse, Fulvius & Iunius auctores sunt: & quidem duos primos à parentibus suis nominasse, Martium à Marte patre, Aprilem ab Aphrodite, id est, Venere: unde maiores eius oriundi dicebantur. proximos duos à populo, Maium à maioribus natu, Iunium à iunioribus; cæteros ab ordine, quo singuli erant: Quintilem usque ad Decembrem perinde à numero. Varro autem Romanos à Latinis nomina mensum accepisse arbitratur. autores eorum antiquiores, quam urbem fuisse, satis argutè docet. Itaque Martium mensem à Marte quidem nominatum credit, non quia Romuli fuerit pater, sed quod gens Latina bellicosa. Aprilem autem non ab Aphrodite, sed ab aperiendo; quod tunc fere cuncta gignantur, & nascendi claustra aperiat natura. Maium verò non à maioribus, sed à Maia nomen accepisse; quod eo mense tam Romæ, quam antea in Latio res divina Maiæ fiat, & Mercurio. Iunium quoque à Iunone potius, quam iunioribus, quod illo mense maxime Iunoni honores habeantur. Quintilem, quod loco apud Latinos fuerit quinto: item Sextilem, ac deinceps ad Decembrem, à numeris appellatos. Cæterum Ianuariũ & Februarium, postea quidem additos, sed nominibus iam ex Latio sumtis: & Ianuarium ab Iano, cui attributus est, nomen

men traxisse, Februarium à februo. est *februum* quidquid piat purgatque; & *februamenta* purgamenta: item *februare*, purgare, & purum facere. *Februm* autem non idem usquequaque dicitur.
5 nam aliter in aliis sacris februatur, hoc est, purgatur. In hoc autem mense Lupercalibus, cum Roma lustratur, salem calidum ferunt, quod *Februm* appellant. unde dies Lupercalium proprie Februatus, & ab eo porro mensis Februarius vocitatur.
10 Ex his duodecim mensibus duorum tantum nomina immutata. nam, qui Quintilis fuit, Iulius cognominatus est, C. Cæsare V. & M. Antonio Coss. anno Iuliano secundo. qui autem Sextilis fuerat, ex S.C. Marcio Censorino, C. Asinio Gallo Coss.
15 in Augusti honorem dictus est Augustus, anno Augustano xx. Quæ nomina etiam nunc ad hanc permanent memoriam. Postea vero multi Principes nomina quædam mensum immutaverunt, suis nuncupando nominibus. quod aut ipsi post-
20 modum mutaverunt, aut post obitum eorum, illa nomina pristina suis reddita mensibus fuerunt.

IN CAPVT XXII.

MEnsum genera] *Mensum* pro *mensium*. Infr. *nomina quædam mensum immutarunt*. Sup. cap. IX. *alterum septem mensum, alterum decem*. Ovid. lib. V. Fast.

Nec tu dux mensum Iane biformis eras.

Lunaris

Martium mensem] Idem ἔτυμον placet Festo. At Isodorus lib.v. Orig. cap.33. Martium dictum autumat, *Quod eo tempore cuncta animantia ad marem aguntur, & concumbendi voluptatem.*

Aprilem autem non ab Aphrodite] Cincius apud Macrob. lib. I. Saturnal. cap. XII. Plutarch. in Numa pag. 132. idem affirmat. Vid. Isidor. dict. loco.

Maium vero] Vid. Fest. in *Maius*. Macrob. & Isidor. d.l. Servium lib. I. Georg. ad vers. *Vere novo*, &c. Plutarch. in Numa.

Iunium quoque] Festus & Cincius quoque à Iunone sic dictum putant. alii à Iunio Bruto, ut refert Macrob. libro iam toties citato.

Quintilem] Vid. Fest. in *Martius*. Macrob. lib. I. Saturn. cap. XII. Solin. cap. III. Isidor. dict. loc.

Ianuarium ab Iano] Macrob. lib. I. Satur. cap. XIII. Isidor. lib. V. Orig. cap. XXXIII. Suaves sunt Græci, qui Ianuariũ vel quasi αἰωνάριον dictũ putant, uti Longinus apud Suid. in Αἰωνάριος, Αἰωνάριος. ὁ Ιανουάριος μὴν. οὕτω Λογγῖνος αὐτὸν ἑρμηνεῦσαι βιάζεται, ὥσπερεὶ αἰῶνος πατέρα. Vel à ianua, ut Porphyrius in lib. de antro Musarum, διὸ ἰανούαν εἴποντες τὴν θύραν, καὶ Ιανουάριον μῆνα τὸν θυραῖον προσεῖπον. quamvis hoc Latinis nonnullis etiam placuit. Vid. Macrob. lib. I. Saturnal. cap. IX. Tertullian. lib. de Idolat. cap. XV. Ovid. lib. I. Fast.

Februarium à Februo] Vid. Fest. in *Februarius*. Ovid. lib. II. Fast. Servium lib. I. Georg. ad vers. *Vere novo, &c.* Isidor. lib. V. Origin. cap. XXXIII. Plutarchum in Numa, & si ridere voles Suidam in Φεβρουάριος.

Est Februum] *Februum* Sabinorum lingua purgamentum est, teste Varrone lib. V. de ling. Lat. pag. 46. Inde *Februare*, id est, purgare. Idem lib. I. de vita pop. Roman. citante Nonio in *Februare*.

Qui Quintilis fuit, Iulius cognominat.] In honorem videlicet natalis eius. Dion. Cass. lib. XLIIII. pag. 275. & Appian. lib. II. de bell. civili, pag. 494. Macrob. lib. I. Saturnal. cap. XII. Plutarch. in Numa pag. 132.

Sextilis fuerat ex S C.] Senatusconsultum huius rei ergò factum, extat apud Macrob. lib.I. Saturn. cap.XII. Vid. Dion. Cass. lib.LV, pag.632. Plutarch. modo dicto loco.

Multi Principes nomina quædam mensum immutaverunt] Nam Nero Aprilem mensem *Neroneum* dici iussit. Sueton. in eius vita cap. LV. Domitianus Octobrem *Domitianum* vocavit. Euseb. lib.I. Chron. pag. 44. Plutarch. in Numa. Commodus Imp. omnium mensium nomina immutavit, teste Suida in Κόμοδος, & Ælio Lampridio in eius vita pag. 73. Dione & Herodian. Eadem insania laboravit etiam Demetrius, qui τὸν Μουνυχιῶνα nominavit Δημητριῶνα, ut refert Plutarchus in eius vita. pag.1638.

CAPVT XXIII.

SVPEREST pauca de die dicere, qui, ut mensis & annus, partim naturalis, partim civilis est. Naturalis dies est, tempus ab oriente Sole ad Solis occasum. cuius contrarium tempus est nox, ab occasu Solis, usque ad exortum. Civilis autem dies vocatur tempus, quod fit uno cœli circumactu, quo dies verus, & nox continetur. ut cum dicimus, aliquem dies triginta tantum vixisse; relinquitur enim etiam noctes intelligere. Huiusmodi dies ab Astrologis, & civitatibus, quatuor modis definitur. Babylonii quidem à Solis exortu, ad exortum eiusdem astri, diem statuerunt. at in Vmbria plerique à meridie ad meridiem. Athenienses autem ab occasu Solis ad occasum.

sum. Cæterum Romani à media nocte ad mediam noctem, diem esse existimaverunt. Indicio sunt sacra publica, & auspicia etiam magistratuum, quorum si quid ante medium noctis est actum,
5 diei, qui præteriit, adscribitur: si quid autem post mediam noctem, & ante lucem factum est, eo die gestum dicitur, qui eam sequitur noctem. Idem significat, quod qui à media nocte, ad proximam mediam noctem, in his horis quatuor & vi-
10 ginti nascuntur, eundem diem habent natalem. In horas duodecim divisum esse diem, noctemque in totidem, vulgo notum est. Sed hoc credo Romæ post reperta solaria observatum. Quorum antiquissimum quod fuerit, inventu difficile est.
15 alii enim apud ædem Quirini primum statutum dicunt, alii in Capitolio, nonnulli ad ædem Dianæ in Aventino. Illud satis constat, nullum in foro prius fuisse, quam id, quod M. Valerius ex Sicilia advectum, ad rostra in columna posuit. quod quum ad
20 clima Siciliæ descriptum, ad horas Romæ non conveniret, L. Philippus Censor aliud iuxta constituit. deinde aliquanto post P. Cornelius Nasica Censor ex aqua fecit horarium, quod & ipsum ex consuetudine noscendi à Sole horas, *solarium* cœ-
25 ptum vocari. Horarum nomen non minus annos ccc. Romæ ignoratũ esse, credibile est. nam in XII. Tabulis nusquam nominatas horas invenies, ut in

gin.lib.XII. Antiq. lect.cap. XIX. Lil. Gregor. Gyrald. lib. de ann. & mensibus, pag.603. Ioseph. Scalig. lib.I.de Emend. temp. Læl. Bisciolam lib. IX. horar.subsec. cap. XIX.

Apud ædem Quirini statutum]Nimirum à L.Papyrio Cursore. Plin. lib. VII. cap. LX.

M. Valerius] Messalla, Catana scilicet capta in Sicilia. Plinius ibid.

L. Philippus Censor] Plinio est Q. Marcius Philippus; quod fortasse rectius.

P. Cornelius Nasica censor ex aqua] Vid. Plin. ibid. Horologiorum porro ex aqua primus inventor Ctesibius dicitur, teste Vitruvio lib.IX. cap.IX. De Horologiis autem eorumque diversis inventoribus, vid. Vitruvium dicto loco. Plin.lib.II. cap. LXXVI. & lib.VII.cap. LX. Blasium Vignier. in annotat. ad Philostrati Icones,part.II. pag.311.

Solarium cœptum vocari] Ita emendarunt doctissimi viri,Petr.Faber lib.II. Semest. cap.ult.& Franc.Modius, Novantiq. lect.Epist. XIV. itaque edidit Carrio. In aliis retro exemplaribus erat *Horarium*.

Horarum nomen] Horarum distinctio antiquitus ex arbitrio Prætoris pendebat, ut Varro indicat lib. V. de ling. Lat. pag. 62. ex Cosconio: *Prætorem accensum solitum esse iubere, ubi ei videbatur horam esse tertiam, inclamare horam esse tertiam, itemq; meridiem, & horam nonam.*

Meridies discernebat] Nam meridies ab eo, quod medius dies. Varro lib. V. de ling.Lat.

Vigilia prima] Vigiliarum usus antiquissimus,cum apud Iudæos,ut Iudic.VII.vers.19. I.Reg.XI.vers.II.Psalm. LXXXIX. v.4. & ibi D. Hieronym. & Psalm. CXXIX. vers.6. Matth.XIV.vers. 25. Luc.XII. vers.38. tum Romanos. Veget. lib. III. de re milit. cap. VIII. Vid. Lips. lib.V. de milit. Roman. Dial. IX.Suid. in φυλακὴ & περιφυλακή.

CAPVT XXIV.

SVNT etiam plura noctis & diei tempora, aliis subnotata, propriisque discreta nominibus; quæ apud veteres poëtas passim scripta inveniuntur. ea omnia ordine suo exponam. Incipiam à nocte media, quod tempus principium & postremum est diei Romani. Tempus, quod huic proximum est, vocatur *de media nocte:* sequitur *gallicinium*, cum galli canere incipiunt. dein *conticinium*, cum conticuerunt. tunc *ante lucem*, & sic *diluculum*, cum, Sole nondum orto, iam lucet. secundum diluculum vocatur *mane*, cum lux videtur Solis. post hoc *ad meridiem*. tunc *meridies*, quod est medii diei nomen. inde *de meridie:* hinc *suprema*. quamvis plurimi *supremam*, post occasum Solis esse existimant: quia est in XII. Tabulis scriptum sic. SOL. OCCASVS. SVPREMA. TEMPESTAS. ESTO. Sed postea M. Plætorius Tribunus plebis scitum tulit, in quo scriptum est: PRÆTOR. VRBANVS. QVI. NVNC. EST. QVIQVE. POST. HAC. FVAT. DVOS. LICTORES. APVD. SE. HABETO. ISQVE. VSQVE. AD. SVPREMAM. IVS. INTER. CIVIS. DICITO. Post supremam sequitur *vespera*, ante ortum scilicet eius stellæ, quam Plautus *vesperuginem*,

ginem, Ennius *vesperum*, Virgilius *hesperon* appellant. Inde porro *crepusculum*, sic fortasse appellatum, quod res incertæ *creperæ* dicuntur; idque tempus noctis sit, an diei incertum est. post 5 id sequitur tempus quod dicimus, *luminibus accensis*, antiqui *prima face* dicebant. deinde *concubium*, cum itum est cubitum. exinde *intempesta*, id est, multa nox, qua nihil agi tempestivum est: tunc, *ad mediam noctem*, dicitur: & sic, *media nox*.

* * *

In Capvt XXIIII.

QVod tempus principium] Sup. cap. præcedenti. Easdem vero diei noctisque partes recensent ferè Varro lib. v. de ling. Latin. & ex Varrone Servius in Commentar. in lib. II. Æneid. Virgilii. Macrob. lib. I. Saturnal. cap. III. Isidor. lib. v. Orig. cap. xxx. & xxxI. Beda de rat. temp. cap. v. Vide etiam Iul. Polluc. lib. I. cap. VII. & VIII.

Sol occasus] Sic Gellius citat lib. XVII. cap. II. At Varro lib. v. de ling. Latin. pag. 44. Fest. in *Supremum*, Macrob. lib. I. Saturnal. cap. III. *Solis occasus*.

M. Plætorius] Tangit Varro dicto loco.

Quique posthac fuat] Ita legendum potius censeo, quam *fiet*.

Plautus

Plautus vesperuginem] Plautus in Amphitr. Act. I. Sc. I. citatus etiam à Varrone lib. v. de ling. Lat. pag. 74. Festo Pomp. lib. xx. & D. Augustino lib. xxi. de civitate Dei, cap. viii.

Ennius vesperum] Et Horat. lib. ii. Od. ix.

—— nec tibi, vespero
Surgente, decedunt amores,
Nec rapidum fugiente Solem.

Virgilius Hesperum] Virgil. Eclog. viii.

—— tibi deserit Hesperus Oetam.

Et Eclog. x.

Ite domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ.

Intempesta] Vid. Serv. lib. iii. Æneid. Virg. ad vers.

Et Lunam in nymbo nox intempesta tenebat.

ELOGIVM.

Macrobius in Somnium Scipion.

LIB. II. CAP. IIII.

IN RE NATVRALITER OBSCVRA, QVI IN EXPONENDO PLVRA, QVAM NECESSE EST SVPERFVNDIT, ADDIT TENEBRAS, NON ADIMIT DENSITATEM.

VARIAE LECTIONES IN CENSORINO.

CAPVT I.

PAG.1. DE DIE NATALI] *Inscribitur etiam hic liber*, DE HVMANA ORIGINE. vers. 2. Opere quam] *Ger. & Ald. edit.* nonnunquã.
3. cariora] *al.* cariore.
4. inhiat, is] *Germ. & Ald.* inhiant, ii.
5. dives vocatur] *Ger. & Ald.* divites vocantur.
10. comperisti] *Germ.* comprendisti.
12. censeri] *Ald. editio non habet* censeri..
13. Comicus ait] *Germ. editio addit* Terentius.
15. recte] *Germ.* benè.
Pag. 2. vers. 2. eæ, quæ] *Ald.* eæ quidem quæ.
3. præcedant] *Germ. & Ald.* præcedunt.
5. accedant] *Germ.* accedunt.
enim] *al.* etiam.
6. minime] *Ger.* minimum.
7. à dîs] *Ger. & Ald.* à diis.
8. neque] *Ger. & Ald.* nec.
10. ex ethica parte] *Ger.* hic apertæ.
16. cuncta, quæ] *Germ. & Ald.* cuncta ista, quæ.
17. facunde] *Ger.* familiariter.
19. possint] *Ald.* possent. *Germ.* possunt.
20. aliquantum] *Al.* aliquantulum.
22. in me ut vetus adagium] *Germ.* In me vetus adagium iure dic. *al.* in me vetus elogium.
23. Sus Minervam] *Ger. edit. addit* docet.
24. plura did] *Ger.* plura *deest*.
Pag. 3. Dîs] *Germ. & Ald.* diis.
2. ut se gratos] *Al.* ut se non ingratos.
3. iis] *Germ. & Al.* hoc.
9. Deo sacrum] *Ald, non habet* sacrum.

CAPVT II.

PAG. 6. ver. 3. quod ait] *Ald.* ut ait.
9. hostiam] *Germ.* hostia.

faciundum] *Al.* faciendam.
11. Atticus, & est] *Germ.* Articuculus sive.
numeris] *Ald.* muneribus.
Pag. 7. vers. 3. Deli] *Germ.* Delii.
5. in hoc die] In *in aliis non habetur.*
6. factum] *Germ. & Ald.* facta.
oportet] *Ald.* oporteat.
7. sed &] *Germ.* & *deest.*
10. veneremur] *Germ.* veneretur.

CAPVT III.

Pag. 10. vers. 2. Hic] *Germ. deest.*
genamur] *Ger.* generemur.
3. curat] *Ald.* curet.
genitur] *Ald.* gignatur. *Ger.* gignitur.
Pag. 11. vers. 1. suscipit ac tuetur] *Germ. & Ald.* suscipiat ac tueatur.
2. genendo] *Ger. & Ald.* gignendo.
4. Granius Flaccus] *Germ.* C. Flaccus.
12. nono] *Ald.* XVI.
15. præterea] *Ald. deest.*
hominum] *Germ.* homini.
24. exceptos] *Ger.* acceptos.
26. colant] *al.* celebrent.
Pag. 12. vers. 3. præmia] *al.* pretia.
6. hic] *Ger. & Ald.* iste.
7. peperit] *Ger.* pepererunt.

CAPVT IV.

Pag. 16. vers. 4. dicere prius] *al.* quærere primum.
natura] *Germ.* naturæ.
5. de origine] *Germ.* de natura.
9. seminibus procreatos] *Germ. & Ald.* seminibus esse procreatos.
10. successione] *Germ. & Ald.* successioneque.
propagare] *Ger.* prorogare.
12. generi] *Ger.* gratia.
15. aliquando] *al.* aliquem.
16. qua semper humanũ genus fuisse creditur] *al.* quæ semper credidit genus humanum fuisse.
18. Ocellum] *Germ.* Cereium. *al.* Cocceium.
21. itemq;] *Ger. & Ald.* item.
22. opinati] *al.* opinari.
Pag. 17. vers. 3. isto mundo] *Ald.* mundo *non habet.*
8. primigenios] *Ger. deest.*
naturave] *Ger.* ve *deest.*
10. in] *Ger. deest.*
14. esse natos] *In Ger. & Ald. editione additur,* ut Virgilius. Hic (*Ger.* Hinc) lapides Pyrrhæ iactos Saturnia regna. Et alibi.
Quo tempore primum
Deucalion vacuum lapides iactavit in orbem.
Vnde homines nati durum genus.
15. monstrosas] *Ger.* monstruosas.
19. simillima] *Ger.* similia.

Pag. 18.

Pag.18.v.5. in Ste *] *Ger.* & *Ald.* inserta. *al.* vel in sterte.
6. dissensis] *Ger.* & *Ald.* dissentiente. *al.* discessisse.
7. visum est] *Ger.* & *Ald.* visum esse.
9. cohærentes primum] *Ger.* *desunt hæ duæ voces. al.* primum adhærentes.
10. ingenitum] *Ger.* ingeniũ.
16. id est Dei provid.] *al.* & Dei providentia.
22. Nymphas, Indigenasque Faunos] *al.* Nymphas Indigetes Faunosque.
23. nõ difficile] *al.* nõ difficilis
25. confingant] *Ger.* & *Ald.* confingat.
Pag.19.vers.2. humo] *Ger.* homo.
4. mutua cæde inter se necatis] *Ger.* mutuo inter se necatis.
6. fuerint] *Ger.* fuerunt.
7. exaratus] *Germ.* & *Ald.* exortus.
8. extispicii] *al.* auspicii.
9. tum] *Ger.* & *Ald. deest.*
10. exscripserunt] *al.* scripserunt.

CAPVT V.

PAG.23.vers.2.quæ] *Ger.* & *Ald.* quod.
pertinent] *Ger.* & *Al.* pertinet.
4. compendio] *Ger.* compendiose. *al.* quo potero compendio.
6. è lævis] *Germ. deest* è.
6. dirivari] *Ald.* adoriri. *Ger.* oriri.
10. admissionem] *Ger.* emissionem. *Ald.* amissionem.
Qui mares sunt per] *Ger.* & *Ald.* mares perim.
Pag.24.vers.3. gregum] *Ger.* & *Ald.* Græcam. *Aldus legendum putat.* crebram coitionem.
10. visum est] *German.* est *non habet.*

CAPVT VI.

PAG.26. vers.1. Principale] *Ald. addit* cerebrum.
7. nascitur, aliturque] *Ald.* & *Ger.* nascatur alaturq;.
9. fermè] *Ger.* ferunt.
11. formatus] *Ger.* formetur. *Ald.* formatur.
14. Anaxagoræ enim, cæterisq; compluribus] *Germ.* Anaxag. etiam cum aliis plurib.
16. prominens] *al.* permanens
18. ex eoq.] *Ger.* & *Ald.* ex eo.
25. principium] *Ald.* & *Germ. deest.*
Sedem] *Ger.* semen.
Pag.27.vers.&] *Ald.* & *Ger. deest.*
è] *al.* ex.
3. è.] *Ger.* & *Ald. deest.*
5. sunt] *Germ.* & *Ald. deest.*
8. fuerunt] *Germ* fuit.
frigus] *Ger.* & *Ald.* frigidus.

9. calidum] *Germ.* & *Ald.* calidus.
10. frigidum] *Ger.* & *Ald.* frigidus.
11. calidum] *Germ.* & *Ald.* calidus.
12. fuerit] *Germ.* ſi erit. *Ald. utrumque deeſt.*
frigidum] *Germ.* & *Ald.* frigidus.
16. femina] *Ger.* & *Ald. deeſt.*
19. Id enim] *Ger.* Id etiam.
23. tantummodo] *Ger.* & *Ald.* partum tantummodo.
ſi utrumque] *Ald.* & ſi utrumque.
25. utramq.] *Ger.* utrumque.

CAPVT VII.

PAG. 29. verſ. 4. neceſſe eſt] *Ald.* neceſſe ſit.
5. Muſica] *Al.* & *Ger.* Muſicaq.
6. ſoleat.] *Ald.* ſoleant.
11. numerus] *Germ.* & *Ald.* numeris.
12. ſeptem formemur menſibus] *Ger.* ſeptimis à partu formentur dentes menſibus. *Ald.* Septimis formentur dentes menſibus.
Pag. 30. verſ. 1. Et poſt ſept. men. d. n. inn. iid. poſt. ſept. cad. an.] *Germ.* Et poſt ſeptimum cadant annum. *Ald.* Et, cum poſt ſeptimum menſem dentes nobis innaſcantur, iidem quoq. poſt ſeptimum cadant annum.
6. ideo, quod] *Ger.* ideoque.
7. ut ſeptem] *Ald.* ſeptem *non habet.*
8. confirmationem] *Germ.* & *Ald.* conſummationem.
14. aliqua] *Ger.* & *Ald.* aliqui.
alii] *Ger.* & *Ald. deeſt.*
16. Pythagorica] *Ger.* Pythagoricus.
17. Evenor] *Ger.* Evenus. *Ald. legendum putat* Eudæmus. *ex Æliani hiſt. animal.*
19. Euthyphronem] *Germ.* Euriphonem. *al.* Euripidem; *vel* Euriphanum.
24. ſenſerunt] *Germ.* & *Ald.* ſentiunt.
25. mihi] *Ger. deeſt.*
mihi ſupra nominatus] *Ald. non habet.*
Pag. 31. v. 2. undecimū menſem] *Ger.* & *Ald* undecimo menſe.

CAPVT VIII.

PAG. 34. verſ. 5. nono] *Ger.* VIII.
& decimo] *Ald. non habet.*
tantummodo] *Ger.* tantū.
9. ſtatis] *Ger.* & *Ald.* ſtantibus
12. 13. diſparili ſua temperatura] *Germ.* & *Ald.* hac ſua diſparilitate pariter.
18. Quid] *Ald.* Quidquid.
Pag. 35. verſ. 3. ſit neceſſe] *Germ. Ald.* ſit neceſſe eſt.

& in

& in al.] & *Ald. deest.*

7.8. has Græci μοίρας cognominarunt : eo videlicet, quod deas Fatales nuncupant μοῖρας] *Ger.* Has Græci μέρη vocant.

8. Et eæ] *Ger. & Ald.* Et hæ.

16. tunc pr.] *Germ.* tum pr.

18. vocatur] *Germ. & Ald.* dicitur.

qui] *Ger.* quia.

19. subtendit. nam si ut] *Ald.* succidit (*Ger.* subcedit) natura cuius.

21. deinde] *Germ. & Ald.* deinceps.

22. hexagoni æquilateralis] *Germ. & Ald.* hexagoniæ quæ (*Germ.* qui) lateralis.

26. videatur] *Ger.* videbatur.

27. videt] Ger. videlicet.

Pag. 36. vers. 9. polygoni] *Ger.* polygoniæ.

afficit] *Ald.* efficit.

14. potuerit] *Germ.* poterit.

CAPVT IX.

PAG. 40. vers. 7. & fem.] *Ald.* at fem.

8. vel] *Germ. & Ald.* ut.

10. capillumq.] *Ger.* capillumve. *Ald.* capillosve.

14. conformari] *Ger.* confirmari.

16. afferunt] *Germ. & Ald.* ferunt.

CAPVT X.

PAG. 41. vers. 9. mittitur] *Ald.* innititur.

10. missæ, φθόγγοι vocantur] *Germ.* emissæ φθόγγος vocatur.

14. diastemata] *Ald. non habet.*

15. quæ alia] *Ald.* quare (*Ger.* quæ) διαστήματα.

Pag. 42. vers. 1. ἡμιτόνιον] *Germ.* semitonium.

3. promisce] *Germ. & Ald.* permixtæ.

13. hemitonii] *Ger.* semitonii.

14. altera] *Germ.* alia.

hemitonii] *Ger.* semitonii.

16. est enim vel.] *Ger. & Ald.* vel *non habent.*

19. qui] *Germ. & Ald. deest.*

duo] *Ald.* tria.

21. Platoni] *Ger.* Plato.

ἡμιτόνιον] *Germ.* semitonion.

22. autem] *Ger. deest.*

δίεσις] *Germ.* δίεσιν.

appellatur] *Germ.* appellat.

23. aliquid] *Germ. & Ald.* liquide.

Pag. 43. v. 3. nec] *Ger. & Ald. deest.*

4. mutabat & id identidem] *Ger. & Ald.* mutabat inter se collata & identidem.

10. At eam] *Germ.* Ad eam.

11. ubi invenitur, ubi pond.] *Ger.* & *Ald.* ubi invenitur pond.
12. ſeſquitertia] *Ger.* ſeſquialtera.
13. cum autem] autem *Germ.* & *Ald. deeſt.*
15. διπλασίω] *Germ.* diſplaſion.
16. ſi] *Ald.* an.
17. cavo] *Ald.* cano.
21. ſeſcuplo] *Ald. non habet.*
22. duodecim] *Ger.* ſeptem.

CAPVT XI.

PAG. 46. verſ. 1. forſitan obſcure] *Ger.* & *Ald.* forſitan quidem obſcure.

Pag. 47. verſ. 6. ratione] *Germ.* rationi.
12. perficiunt] *Ald.* perficiant
14. abſolvitur] *Ger.* abſolvit.
17. pervenit] *Ger.* & *Ald.* pervenerit.
19. tota humana vita finitur] *Germ.* & *Ald.* vota humana finitur.
20. ut & Solon] *Ger.* & *Ald.* & ut Solon.

Pag. 48. verſ. 2. pro portione diebus] *Ger.* & *Ald.* proportione eſt diebus.
5. prodit] *Germ.* & *Ald.* procedit.
7. hos dies] dies *Ger. deeſt.*
9. præterit] *Ald.* præteriit.
15. obſervatur] *Germ.* & *Ald.* obſervantur.
17. diebus] *Ald.* dies.
19. xc. & uno] *Germ.* & *Ald.* LXXII.
20. ducentis ſeptuaginta quinque] *Germ.* & *Aldus* CCLXXIV.
27. multas] *Ger.* multos.

Pag. 49. v. 3. vocaverunt ἔκρυον] *Ger.* vocari ἤκρυον.
Sanguineū] *Ger.* ſanguinem.
4. ἐκτρωσμός] *Ger.* ἐκτρομός. *Ald.* ἔκτρωμα.
Quod] *Ger.* quia.
5. videntur] *Ald.* videantur.
6. imparem] *Ger.* & *Ald.* in partem.
7. &] *Germ. deeſt.*
8. CCLXXIX.] *Ger. deeſt hic numerus. Ald.* CCLXXIII.
12. naturam] *Germ. non habet. Ald.* numerum.

CAPVT XII.

PAG. 52. verſ. 11. ſacris ædibus] *al.* ſacris omnibus.
cum] *al. deeſt.*
12. ageretur: non Apollini] *Germ.* & *Ald.* ageretur: Marti, non Apollini.
15. aut] *Germ.* & *Ald.* ut.
16. ac] *Germ.* & *Ald.* aut.
17. urbem] *Ger.* & *Ald.* urbes

Pag. 53. verſ. 2. ſufferant] *Ald.* ferant.

5. Quam-

Quamobrem] *Ald.* Ob quam rem.
8. expergitus] *Germ.* & *Ald.* experrectus.
11. reddidit] *Ald.* reddit.
eiusdem] *Ald.* eius.

CAPVT XIII.

PAG. 56. vers. 1. hæc] *Ger.* & *Ald.* hoc.
accedit] *Ger.* procedit.
6. diastematis congrua] *Ger.* diastematis motum habere congrua. *Ald.* diastematis habere congrua.
7. quamq.] *Germ.* quoq. *Ald.* quæque.
9. quam capere] *Ger.* & *Ald.* quam non caperent.
10. non possunt] *Ger.* & *Ald.* *desunt.*
14. indicavit] *Ald.* iudicavit.
21. usque] *Ger.* & *Ald.* *deest.*
Pag. 57. vers. 1. & dimidium] *In Germ.* & *Ald. editione additur,* quod vocatur diapente.
8. faciat] *Germ.* facit.
9. id est] *Germ* idem.
14. ad terræ] *Ger.* ad *non habet.*
Summitatem] *Germ.* summitate.
15. ad alias] *Ger.* & *Ald.* *deest.*
17. hunc] *Ger.* & *Ald.* *deest.*
19. τὸ χορεῖον] *Ger* & *Ald*, azonium. *al.* Caxomon.
quia] *Germ.* qui.
sunt] *Ger.* & *Ald.* sint.
22. separatim] *Ald.* separatū.
24. Musica] *Ger.* & *Ald.* Musicæ.

CAPVT XIV.

PAG. 63. ver. 6. annos] *Ald.* anno.
7. xv.] *Ger.* quartumdecim.
10. erant] *Ger.* & *Ald.* erat.
11. possunt] *Ger.* & *Al.* possent.
12. in quarto autem adusque] *Ger.* in quarto usque.
adusq; LX.] *Germ.* & *Ald.* usque ad.
14. usque finem] *Germ.* usque ad finem. *Ald.* usque in finem.
Pag. 64. vers. 2. essent, senes appellatos] *Ger.* & *Ald.* esset, senex appelletur.
3. iam] *Ger.* & *Ald.* *deest.*
laboraret] *Ger.* & *Ald.* laboret.
4. ætates] *Ger.* ætatum.
finem primæ] *Ger.* finem vitæ uniuscuiusq; primæ.
5. putavit VII.] *Ger.* putavit finem VII. *Ald.* putavit esse VII.
13. terminum si] *Ger.* & *Ald.* terminum vitæ si.
15. procurrunt] *Ger.* præcurrunt.
Etruscis quoque] *Germ.* & *Ald.* Etruscisque.
18. fatalib.] *Ger.* & *Al.* fatalem

18. quæ

18. quæ duo ad] duo *Germ. & Ald. non agnoscunt..al.* quæ quam ad.

19. proferri] *Ger. & Ald.* proferre.

20. octuagesimo] *Ger. & Ald.* LXX.

21. impetrari] *Germ.* impetrare.

23. omnibus] *Ger.* hominibus.

Pag. 65. vers. 5. temperari] *Ger. & Ald.* tentari.

7, 8. in qua alii dixerunt oculos albescere; in nona, omnia fieri languidiora] *In Germ. editione hæc non habentur: nec Aldus agnoscit illa*, in qua alii dixerunt oculos albescere. *Deinde ita habet:* In nona, illa declinare.

18. tum] *Germ.* tunc.

22. sunt] *Ald.* sint.

28. vicesimum, &] *Ald.* vicesimum, alterum &.

secundum] *Ald. deest.*

Pag. 66. vers. 1. secundum dein] *Germ.* secundum & dein.

3. unum] *Ald. deest.*

7. inclinat] *Ger.* inclinant.

8. ducuntur] *Germ. & Ald.* dicuntur.

9. philosophus] *Germ. & Ald.* philosophiæ.

11. putavit novenario] *Germ. & Ald.* putavit scilicet novenario.

complet] *Germ.* complent.

13. reciperent] *Ger.* recipiant.

25. vel hebdom.] *Ger.* vel *deest.*

27. quod &] *Germ.* & *deest.*

& ad] *Germ.* ad *deest.*

Pag. 67. vers. 1. cæteris duco] *Ger. & Ald.* cæteris non duco.

5. claros] *Germ.* claro.

6. reperio] *Germ.* reperit.

11. protulisse] *Ger.* pertulisse.

CAPUT XV.

PAG. 72. v. 2. corpori] *Ald. deest.*

10. & Dionysius] *Ald.* & *non habet.*

Pag. 73. vers. 1. ferunt] *Ger.* fere. *Ald. utrumque deest.*

8. veterum, nunc] *Ald.* veterum quos nunc.

9. suspicimus] *Germ. & Ald.* suscepimus.

quem] *Ald. deest.*

10. dicemus] *Germ.* dicimus.

11. non in te omnium virt. præd. conf. q. t. laud. se postp. erubesceret] *Hæc omnia in Germ. desiderantur.*

18. sacerdotii] *Ger.* sacerdotis.

23. consecutus es] es *Ger. deest.*

25. plebis] *Ald.* plebe.

non optavit] *Ald.* non exoptavit.

Pag. 74. vers. 1. vice] *Germ.* iure.

CAPUT XVI.

PAG. 76. vers. 2. tempusq;] *Ger. & Ald.* tempus quoque.

6. vel

6. vel] *Germ.* id est.
8. aut annum] *Ger.* aut unum annum.
12. fuit, &] *Ger. & Ald.* & *non habent.*
19. recipiat] *Germ.* accipiant. *Ald.* accipiat.
22. decerpit] *Ald.* decerpat.
& apponit prætetito] *Hac à Ger. & Ald. edit. absunt.*
23. futurum] *al.* venturum.
24. paria] *Germ. & Ald.* propria.
25. enim.] *Ger.* etiam.
Pag. 77. vers. 3. finiti] *Ger. & Ald.* finito.
4. hæc enim] *Ger.* hæc etiam.

CAPVT XVII.

PAG. 78. vers. 1. 2. Et quoniam sæ. a. nat. sunt a ci. pr. de nat. dicam] *Hæc in Germ. & Ald. non habentur.*
6. enim] *Ger.* etiam.
γενεὰν] *Germ.* genena.
9. à sementi] *Germ. & Ald. desunt.*
sementim] *Germ. & Ald.* fomentem.
10. Herodicus] *Germ. & Ald.* Heraclitus.
11. scribit dici] *Ald.* scribi dicit.
15. eos] *Germ. & Ald. deest.*
16. recedere] *Ger. & Ald.* decedere.
Arganthonium] *Ger.* Argantoninum. *Ald.* Argathonium.
18. ut.] *Germ.* aut.
Pag. 79. vers. 5. in centum] *Ger. & Ald.* in *non habent.*
7. in] *Ger. deest.*
sedecim] *Ger. & Ald.* VI.
14. libri] *Ger. & Ald. deest.*
20. qui longissimam] *Ger. & Ald.* qui quam long.
Pag. 80. vers. 16. ut] *Ger. & Ald. deest.*
17. cum Antias] *Ger. & Ald.* tum Ant.
21. Esquilinis] *Germ.* Exquilinis.
24. fierent, & hostiæ] *Ger. & Ald.* fierent tribus noctibus, & hostiæ.
Pag. 81. vers. 1. is] *Ger.* his.
2. at] *Ger. & Ald.* utq.
6. quod sæcularibus] *Germ.* quod de sæcul.
10. toriensq.] *Ald.* totidemq.
13. primos] *Germ.* primo.
14. regibus post] *Ger. & Ald.* regibus cum post.
15. CCXLV.] *Germ.* CCL. *Ald.* CCLV.
16. Valerius Antias ait] *Hæc Aldus non habet.*
at XV. virorum] *Ald.* esse ad XL. virorum. *cui congruit Germ. præter τὸ* esse, *quod non agnoscit.*

17.Commentarii] *Ger.* & *Ald.* Commentarios.
annis] *Ald.* ante.
CCLXXXXVIII.] *Ger.* CCXCIX.
18.Sp.Verginio] *Ger.* & *Ald.* Sp.Virginio.
Secundos ludos,ut Antias vult] *Hæc in Ger.* & *Ald. edition. non habentur.*
19.quinto trecentesimo] *Ger.* VIII.& XL. *Ald.* VII. & XL.
20.quindecim] *Ger.* & *Ald.* XII
21. octavo & quadringentesimo] *Germ.* & *Ald.* CCCCX.
22. Corvino] *Ald.* Corvo.
iterum] *Germ. deest.*
Pœtilio] *Ald.* Pœtelio.
24.C.Iunio] *Germ.* & *Ald.* L. Iunio.
aut ut in lib.quind.scriptũ est] *Ger.* & *Ald. desunt.*
27. Licinio Varo] *Ger.* & *Ald.* Livio Varro.

Pag.82.vers.8. DCVIII] *Aldus* & *Germ.* DCIII.
9.anno DCXXVIII.] *Ger.* & *Ald.* annis DCXXIX.
M.Æmilio] *In Ger.* & *Ald.* M. *omissum est.*
11. ludos C. Furnio] *Germ.* & *Ald.* ludos Furnio.
Silano] *Germ.* Syllano.
12.DCC.XXXVII] *Ger.* DCXXXVII.
13. se IIII.] *Ger.* & *Ald.* se III.
14. anno IↃCCC,] *Ald.* anno DCCXLI.
15. se] *Germ. deest.*
16. IↃCCCCXLI.] *Germ.* & *Ald.* CC ∞ XLI.
Imperatores Septimius] *Ald.* Imperatores L.Sept.
17. M Aurelius] *Germ.* & *Ald.* inde Aurelius.
Libone] *Ger.* Iubeno. *Ald.* Iubone.
18.IↃCCCCLVII] *Ger.* DCCCLVII. *Ald.* CC ∞ LXVII.
19.post centum] *Ger.* post CX.
ut hi referrentur] *Germ.* & *Ald.* uti referuntur.
statum] *Germ.* statutum.
20. esse,neq.] *Ald.* & *Germ.* esse sæculum neque.
post centum decem] *Ger.* post XC.
24.annos] *Ger.* & *Ald.* annis.
27. sæcula discerni] *à Germ.* & *Ald. absunt.*

Pag.83. vers.3. raro fiunt] *Germ.* raro sunt. *Ald.* rara sunt.
6.civile] *à Ger.* & *Ald. abest.*
7.modulum centum] *Germ.* & *Ald.* modulum annorum centum.
8.Roma] *Ald.* A Roma.
9. ICXCVI.] *Germ.* CCLVIII. *Ald.* DVII.
10.quis] *Germ.* & *Ald.* qui.
11. hunc numerum] *Germ.* & *Ald.* hunc annorum numerum.
14.vitam] *Ger.* & *Ald. deest.*

15. cen-

15. centenum fuerant] *Ald.* centum fuere.
18. quodq.] *Ger. & Ald.* quod.
Dioscorides] *Germ.* Diascorides.
20. constare] *Ger. & Ald. deest.*
22. perierunt] *Germ. & Ald.* perierint.
eo] *Ger. & Ald.* ideo.
id] *Germ. & Ald. deest.*
23. pendendo, omnis ætatis] *al.* pependit cor hominis.
23. incrementa &] *al.* incrementa ætatis &.
24. deminutiones] *Germ.* diminutiones.
obseruent] *Germ. & Ald.* conseruent.
26. accedere bin. ab. iis cent. drach. ab an. quinquag.] *Germ. editio non habet.*
Pag. 84. vers. 3. vitam] *Ger. deest.*
10. Vettium] *Ger.* Vectium.
11. magno] *Germ. deest.*
docto] *Ger. & Ald.* doctori.
12. traderent] *Germ. & Ald.* tradebant.

CAPVT XVIII.

PAG. 90. vers. 3. tam] *Ger. & Ald.* etiam.
4. alii annum] *Ald.* alii unum annum.
Pag. 91. v. 3. nunc] *Ger. & Al.* hinc.
5. Lunam interdum] Lunam novam interdum.
10. separatim] *Germ. & Ald.* separatum.
11. ambos] *Germ.* ambo.
13. intercalabatur, q. bi. circ. & revi. διετ. e. u. m. q. L. p. al. f. an. tr. a. poët. d. Postea, cog. er. h. t. d. & τετ. f. sed eam, quod q. quoque. anno] *Hæc omnia in Germ. editione desiderantur.*
15. patri] *Ald. deest.*
17. sed eam] *Ald.* sed & eam.
18. πεντετηρίδα] *Germ.* Penteterida.
19. nominabant] *Ger. adiicit* quod quinto quoq. anno.
ex] *Germ. deest.*
20. ut annus] *Germ. & Ald. non habet.*
Solis] *Germ. adiicit* annum.
constaret] *Germ. & Ald.* constare.
22. unum] *Germ.* primum.
in] *Germ. deest.*
22. quadriennio] *Ger. & Ald.* quadriennium.
diem] *Germ. deest.*
25. quoq.] *Germ. & Ald. deest.*
quod] *Ald.* quoniam.
Pag. 92. vers. 2. verum] *Germ. & Ald.* verè.
7. hanc] *Ger. & Ald. deest.*
8. Cleostratus] *Ald.* Leostratus.
10. alios] *Germ. & Ald.* alii.

12. Mnesistratus] Germ. Mnestratus.
Dositheus] Germ. Doxitheus.
17. proxima] Germ. & Ald. proxime.
23. proventus, sterilitates, item morb.] Ger. proventus, ac sterilitates, morbosque.
Pag. 93. vers. 1. DCCCLXL.] Germ. CCCCXL. Aldus CCCXL.
3. Callippi] Germ. Calippi.
Cyziceni] *Quod sequitur non est in editione Germanica.*
5. interkalentur] Ger. & Ald. intercalarentur.
6. perinde] *Germ. deest.*
17. solos] *Germ. & Ald.* solus.
18. itaque] *Germ. deest.*
quadriennium] Ger. quadriennio.
apud eos uno circiter die minus est, quam naturale quadriennium] *Hæc in Germ. editione desunt.*
20. eoque] Germ. eo.
MCCCCLXI.] Ger. MCCCLXI.
22. ὁ θεῦ ἐνιαυτὸς] Ald. θεοφενιαυτὸς. Ger. ἐνιαυτὸς.
Pag. 94. ver. 2. mundi] *Ger. deest.*
6. CCCCLXXXIV.] German. CCCCLXXXVIIII.
7. Heraclitus] Germ. Herodotus.
8. X.M.CC. CIƆ. XXCIV.] Germ. XIII. DCCCCLXXXIIII. Ald. X. M. C ∞ XXCIV.
8. Orpheus C.M.XX.] Germ. & Ald. Orpheus CXX.
12. notandis] Ger. notandas.
13. quas vocant] quas vocat.
Pag. 95. vers. 2. fuit, duodecimo] fuit die duodecimo.
5. unde quadragesimus] Ger. & Ald. undequadraginta.
6. dictum, nunc] Germ. & Ald. dictum est, nunc.
7. locus] Germ. & Ald. *addunt* videtur.

CAPUT XIX.

Pag. 100. vers. 4. nondum] *Ger. deest.*
7. Aphrodisius] Germ. Aphrodius.
7. & part. diei oct. Callip. a. CCCLXV. & Arist. Sam. tan. & pr. diei part. M. Meton vero CCCLX. & dier. quin. und. p. Oen CCCLXV.] *Hæc Germ. editio non habet.*
9. M. DCXXIII.] Ald. MDXXXII.
10. Oenopides] Ald. Venopides.
12. Harpalus] Ger. Arpalus.
14. incomprehensibile] Ger. & Ald. incomprehensibilem.
15. quiddam] Germ. & Aldus quidem.
inenuntiabile] Germ. inenume-

numerabilem. *Ald.* innumerabilem.

Pag.101. verſ.5. ſtatuebant,tam] *Ger.* & *Ald.* ſtatueb.& tam.

8. ab Iſone] *Germ.* & *Ald.* à Piſone.

9. Arminon] *Germ.* & *Ald.* annum.

10. perduxiſſe] *Germ.* & *Ald.* produxiſſe.

12. primo] *Germ.* & *Ald.* primum.

προσέλινοι appellati] *Ger.* proſelinas appellant.

appellati] *Ald.* appellantur.

14. quod prius] *Germ.* quod quem prius.

15. quam] *Germ. deeſt.*

16. annum] *Ger.* & *Ald. deeſt.*

18. ὥρας] *Germ.* & *Ald.* ὥρες.

19. ὥρον] *Ger.* & *Ald. deeſt.*

eorumq.] τὸ que *Germ.* & *Ald. deeſt.*

21. circuitum] *Germ.* & *Ald.* circuitu.

22. ſemeſtres] *Ger.* ſemeſtrem.

23. &] *Germ.* & *Ald. deeſt.*

24. dies] *Ald* die.

25. coniunctos] *Ger.* cunctos.

CAPVT XX.

PAG. 104. verſ.1. mittam] *Germ.* & *Ald* omittam.

3. recentioris memoriæ] *Ger.* & *Ald.* recẽtiores memoria.

6. anquirere] *Germ.* & *Ald.* inquirere.

Pag.105. verſ. 1. itemque] *Germ.* item.

9. duodecim] *Ger.* XXII.

fuiſſe] *Ger. deeſt.*

10. Gracchano] *Ger.* & *Ald.* Graccho.

11. credendum; qui] *Ger.* & *Ald.* credendum eſt qui.

13. Hi] *Germ.* in.

14. trecentos quatuor] *Ald.* XXXIIII.

20. Sextilis & September XXX.] *Germ.* & *Ald.* Sextilis & September tricenos.

25. Tarquinio] *Ger.* Tarquino.

27. videatur] *Ger.* videbatur.

Pag.106. verſ.6. illis] *Ger.* & *Ald.* his.

dies] *Ger.* & *Ald. deeſt.*

10. ita [*Germ.* & *Ald. deeſt.*

13. interkalarem] *Ger.* & *Ald.* interkalarium.

22. plerique ob] *Ald.* pleriq; vel.

gratiam] *Ger.* & *Ald. deeſt.*

24. redemtor] *Germ.* & *Ald.* redemptores.

ex] *Germ.* & *Ald. deeſt.*

25. eſſet] *Ger.* & *Ald.* eſſent.

27. ultro] *Ger.* & *Ald.* vitioſe.

adeoque] que *Ger.* & *Ald. non habent.*

Pag. 107. verſ. 3. interkalarios] *Germ.* & *Ald.* interkalares.

4. ſeptem] *Ger.* & *Ald.* VIII.
in] *Ald.* inter.
14. menſum] *Germ.* & *Ald.* menſium.
15. religiones] *Ger.* regiones.
ſummoverentur] *Germ.* ſummo verterentur.
27. optime] *Germ.* optimi.
Pag. 108. verſ. 1. etiamſi] *Germ.* etiam.
decimeſtres] *Germ.* decem menſes.
2. vel] *Germ.* deeſt.
3. quantum poterat, idem fuerunt] *Ald.* quantũ iidem poſtea fuerunt. *Ger.* quantum poſtea.

CAPVT XXI.

PAG. 110. verſ. 1. id] *Ger.* ad.
5. quod p. ig. v. *ad.*] *Germ.* & *Ald.* deſunt.
6. à cataclyſmo priore] *Germ.* & *Ald.* non habent.
Pag. 111 verſ. 2. in] *Germ.* deeſt.
7. Ogygium] *Germ.* & *Ald.* Ogygis.
8. anni] *Ger.* & *Ald.* annis.
12. quidem] *Germ.* quod.
14. Aretes] *Ger.* & *Al.* Orethes.
IↃXIIII.] *Germ.* CL.
Pag. 112. verſ. 3. Parilibus] *Germ.* Palilibus.
5. CCXXCIII] *Germ.* CCLXXXVIII.
8. Auguſtorum] *Germ.* & *Ald.* Auguſtani.
perinde] *Germ.* pridie.
ex] *Germ.* & *Ald.* deeſt.
10. Imp. Cæſ. D. F.] *Germ.* Iul. Cæſ. Divi filius Imperator Auguſtus.
L.] *Germ.* & *Ald.* deeſt.
Munacii] *Ger.* Numacii.
11. Auguſtus] *Ger.* & *Ald.* deeſt.
12. Vipſanio] *Germ.* Vipſano.
III.] *Germ.* deeſt.
14. hunc] *Ger.* & *Ald.* deeſt.
15. CCLXVII] *Ger.* & *Al.* CCLVIII.
17. Nabonazarũ] *Ger.* Nabonnagarios. *Ald.* Nabonnagarii.
18. conſurgunt] *Ald.* conſurgant.
20. hunc] *Ger.* huc.
23. anno fuit] *Ger.* anno præſente fuit.
24. Imperatore Antonino] *Ald.* & *Germ.* deeſt.
25. Pio] *Germ.* Vlpio.
II.] *Germ.* & *Ald.* deeſt.
Præſente] *Ger.* Romæ.
26. fuerint] *Ald.* fuerunt.
Pag. 113. ver. 2. eſt, & ſolaris] *Ger.* eſt, ſolaris & canic.
Dei annus] *Germ.* trieteris.
5. ex alio aliquo] *Ald.* τὸ alio deeſt. *In Ger. autem editione totus hic locus ſic concipitur.* Initia autem iſtorũ annorum propterea notavi, ne quis neſciat voluntates, quæ non minus diverſæ ſunt, quam opiniones philoſop.

6. tem-

6. tempore simili] *Ald.* tempore simul.
7. voluntates non minus diversæ sint] *Ald.* voluntates quæ non minus diversæ sunt, quā philosophorū. *.
9. à bruma, aliis ab æstivo] *Ald.* à brumali, ab æstivo solst. *Ger.* à brumali; aliis ab æstivo solstit.
10. autumnali æquinoctio] *Ald.* æquinoctio *deest.*

CAPVT XXII.

PAG. 116. vers. 1. Mensum] *Germ. & Ald.* Mensium.
3. dicantur] *Ger.* dicuntur.
5. orbe] *al.* deest.
9. Romani] *Al. & Ger.* Roma.
11. instituti, &] *Ger.* τὸ & *deest.*
13. sive] *Germ. & Ald.* seu.
neque] *Germ.* nec.

Pag. 117. vers. 5. inæquabiliter] *al.* inæqualiter.
10. aliàs longiores, aliàs] *Ger. & Ald.* alios longiores, alios.
11. civitatium] *Ger. & Ald.* civitatum.
14. Maius viginti & duum] *Ger.* Maius XII. *Sed id typographi vitium arbitror.*
Sextilis duo de viginti] *Ald. & Ger.* Sextilis duo de XXX.
16. October triginta duos] *al.* October XXX.
17. triginta novem] *al.* XXXIV.
19. plerique] *Germ.* plæraque.
22. CCCLV. haberent] *al.* CCCLXV. hab. *Germ* CCCLX. haberent.
24. neque] *al.* nec.
25. ut sic] *Germ.* & sic.
27. illis] *al.* illius.

Pag. 118. vers. 4. Aphrodite, id est Venere] *Ger. & Ald.* Aphrodite Venere.
10. mensum] *Germ. & Ald.* mensium.
11. antiquiores, quam] *Germ. & Ald.* antiquiores fuisse, quam urbem, satis δεχὴ docet.
13. quia Rom.] *Ald.* non quod Rom.
20. Maiæ fiat] *Ger.* Maiæ fit.
21. quod illo] *Ald.* quia illo.
22. maxime Iunon] *Germ. & Ald.* maximi Iunoni habentur honores.
24. à numeris [*Germ. & Ald.* τὸ à *deest.*
27. & Ianuar.] *Germ. & Ald.* τὸ & *deest.*
adtributus est] *In Germ.* τὸ est *desideratur.*

Pag. 119. vers. 2. piat] *Ger. & Ald.* expiat.
4. & 7. Februm] *Germ. & Ald.* Februum.
8. Februatus] *al.* Februarius.

9. vocita-

9. vocitatur] *Ger.* vocitatus. *Ald.* vocitatus est.
11. immutata] *Germ.* & *Ald.* mutata.
nam qui Quinctilis fuit] *Ald.* & *Ger.* nam Quinctilis, Iulius cognom.
14. ex S.C. Marcio] *Ger.* Qui autem Sextilis fuerat, C. Marco (*Ald.* Marcio) Censorino.
16. Augustano] *Germ.* & *Ald.* Augustio.
18. mensum immutaverunt] *Ger.* & *Ald.* mensium mutavere.
21. mensibus fuerunt] *Ger.* & *Ald.* fuerunt *deest.*

CAPVT XXIII.

PAG. 122. vers. 2. aut ann.] *al.* & ann.
3. dies est temp.] *Ald.* dies, temp.
4. tempus est] *Ald.* est tempus.
5. usque ad exortum] *Ger.* & *Ald.* solis ad exortum.
6. quod fit] fit *abest à veteri lib.*
7. circumactu] *Ald.* circuitu.
12. astri, diem] *al. desunt.*
14. Athenienses] *al.* Athenis.
Pag. 123. vers. 2. ceterum] *al.* ceteri.
Romani] *al.* Romæ.
7. dicitur] *Ger.* & *Ald.* dicetur.
8. Idem significat, quod qui à media nocte, ad proximã mediam noctem] *Hæc Ger. desunt.*
15. dicunt] *al.* ducunt.
16. Capitolio] *al.* Capitolino.
20. ad clima] *Germ.* & *Ald.* à climate.
24. solarium] *Ger.* & *Ald.* horarium.
26. nam in XII.] *Ger.* nam XII.
Pag. 124. vers. 4. idque similit.] *Germ.* & *Ald.* id similit.
6. & tertia] & *abest à vetere cod.*

CAPVT XXIV.

PAG. 126. vers. 2. aliis subnotata] *Germ.* & *Ald.* aliis *deest.*
5. incipiam] *Germ.* & *Ald.* incipio.
9. dein] *Germ.* & *Ald.* deinde.
conticuerunt] *Ger.* & *Ald.* conticuere.
10. Sole nondum orto] *Ald.* cum Sole orto iam lucet. *Germ.* tunc ante lucem, & sic diluculum vocatur. Mane, *&c.*
12. videtur Solis] *Ald.* videtur. Sol
13. medii diei] *Ger.* meridiei.
14. hinc] *al.* tunc.
Hinc suprema] *Germ.* hinc tempestas suprema.

plurimi

Plurimi] *al.* multi.
16. Existimant.] *Ald.* existiment.
17. SOL OCCASVS] *Ger.* & *Ald.* Solis occasus.
Plætorius] *Germ.* Plectorius.
20. POST HAC FVAT] *Germ.* Post hac fuerit. *Ald.* p. h. erit.
21. ISQ. VSQ. AD. SVPR.] *Ald.* Iisque supremam (*al.* seprimam) ad Solem occasum ius inter cives dicito. *Germ.* Iisq; supremum ad Solis occasum ius inter cives dicito.

23. sequitur vespera] *Ger.* & *Ald.* dicitur vesper.
Pag. 127. vers. 1. hesperon] *Ger.* hesperum.
3. quod] *Ald.* quia.
4. noctis sit] *Ald.* noctis ne sit.
Post id seq.] *Ald.* id. *deest.*
8. qua nihil agi] *Germ.* & *Ald.* quia nihil. *Sed* & agi, *non est in vet. lib.*
9. tempestivum est, tunc ad med.] *Ger.* tempestivum tunc, cum ad med.
tunc] *Ald.* Tum.

F I N I S.

FRAGMENTVM INCERTI SCRIPTORIS, ANTEA CENSORINO TRIBVTVM, ET CVM EIVS DE DIE NATALI LIBRO

continenter impreſſum, nunc ab eodem ſeparatum, correctiuſq; & aliquot capitibus, ex veteri libro additis, auctius editum

A. LVD. CARRIONE.

DE NATVRALI INSTITVTIONE.

CAPVT I.

INITIA rerum eadem elementa & principia dicuntur. ea Stoici credunt tenorem atq; materiam. Tenorem, qui, rareſcente materia à medio tendat ad ſummum; eadem concreſ-
5
cente, rurſus à ſummo referatur ad medium. Thales Mileſius aquam principium omnium rerum dixit. Alias opiniones ſupra retuli. Stoicorum opinio probanda: qui, cum arte compoſitum mundi opus
10 conſiderarent, introduxerunt Naturam providam ac ſapientem, quam ordo impermutabilis oſtenderet; & induſtria factum pronunciaverunt. Sive perpetuus, ſive longævus eſt mundus, & in flammas abit, & viciſſim ex flammis renovatur, at re-

 ſtitui-

ſtituitur, durantibus tamen principiis: nec recidere adnihilũ videri poteſt, quod in ſe deficit, & in ſe regignitur. Et conſtat quidem quatuor elementis, terra, aqua, igne, aëre. cuius principalem Solem quidam putant, ut Cleanthes; ut Chryſippus, æthera: cuius motu perenni ſubiecta tenentur, & adminiſtrantur, & ipſe quidem æther nihil patitur. aer ætherem ſupra, infra aquam, & aër ſupra aquã infra terram. terra omnia ex omnium permixtione progignit, & temperantia fovetur, intemperantia læditur. Invicem porro elementa ſuccedere & interitu ſingulorum univerſa fieri ſempiterna, manifeſtum eſt.

DE COELI POSITIONE.

CAPVT II.

COELVM circulis quinq; diſtinguitur, quorũ duo extremi maxime frigidi, auſtralis humillimus, & aquilonius excelſiſſimus. His utrimque proximi duo paralleli vocantur, æque, ut ita dixerim, diſtantes, iidem tropici, iidem ſolſtitiales: alter hibernus, per quem Sol tranſmittens octavam partem Capricorni, ſolſtitium hibernum facit; alter æſtivus, per quem Sol octava parte Cancri ſolſtitium æſtivum facit. medius eſt æquinoctialis, qui octava parte Arietis æquinoctium vernum, octava parte Libræ autumnale conſtituit. Vt circuli

culi in cœlo, ita in terra zonæ vocantur: inhabitabilis infra frigidus circulus ob rigorem, quod ab his longiſſime Sol abeſt: item extenſus in radios æquinoctiales, quod ſub vertice Solis eſt, ſub quo
5 quidam habitare dicunt cydrophe, & Æthiopiæ maximam partem. item plurimas inſulas maris rubri, alioſque vertices eminentiaſque terrarum noſtris ampliores, ſub tropicis habitare nihil dubium eſt. Noſter ſolſtitialis æſtivus eſt excelſus atq; ardu-
10 us. diviſi à nobis circulo æquinoctiali antichthones vocantur: videntur humiles atque depreſſi, quibuſq; antipodes infra ſunt. quod ut poſſe videatur, efficiunt flexus obliquitateſque terrarum. Antichthones idem Antœcoe nominantur. Incipit
15 ſignifer non ab extremo circulo, nec ad extremum pertenditur, ſed ab imo tropico auſtrali brumaliq; eodem per æquinoctialem ad ſummum ſoſtitialem eundemque æſtivalem per medium longitudinis latitudiniſque porrectus obliquum. circuli ſi-
20 gniferi partes CCCLX. ſigna XII. partium ſingula tricenarum, quorum quædam minora quædam ampliora & populo . . . * . . . dicuntur. ſed compenſatio quinque partes creditur applicare, ut ſint omnes ſigniferi partes CCCLXV. horum incipientia ab
25 ariete altera ſunt maſculina, altera feminina: & maſculina quidem maſculorum natalibus, alia feminarum convenientia. item quartum quodque eo-

rum aut tropicum, aut solidum, aut deforme. Incipiet dinumeratio ab Ariete, quod signũ tropicum est. Tropicorũ duo sunt æquinoctialia, Aries & Libra: duo solstitialia, Capricornus & Cancer. Tropicis proxima solida, antepolita his deformia. 5

DE STELLIS FIXIS ET STANTIBVS.

CAPVT. III.

STELLARVM aliæ cum cœlo feruntur, ideoq;, quod non excedunt suos locos, fixæ nominantur: aliæ contra cœlum, & in ortus cœli eunt, sed mundi celeritare victæ occidere videntur cum eo, quamvis cursum suum peragant. Sol maximum sidus ætheris medii limite ignescit, singulis diebus & noctibus peragit singulas partes: signiferum pervadit annum. Luna de Sole flammatur. ambit circuitu brevissimo terram triginta diebus, adeo vicina vertici terræ, iunctaque, ut in umbram eius incidere soleat, & videri deficere. eadem cũ subiit Solem & substitit radiis, facit obscurationem, quæ defectio Solis videtur: interim tamen cava, paucioribus quã triginta diebus circulum suum transit. Saturni stella per maximum ambitum fertur, ideoque tricenis mensibus singulis signis resistit, per triginta annos signiferum pertransit: frigida & sterilis, infecunda, terris nascentibus non salutaris, facit adversa diurna

10 15 20 25

urna & ſubita. Iovis ſtella in ſingulis ſignis annum manet, ſigniferum duodecim annis evadit, ſalutaris & temperata, & univerſis euntibus proſpera. Martis ſtella non eodem ſpatio ſignis ſingulis hæret, ſed
5 ſigniferum novem fere annis pervagatur, ignea, intemperans, & in adverſis & in mortalibus ſubita, vel ferit repentinis morbis, vel ferro perimit. Stellæ Mercurii & Veneris Solem ſequuntur, eademque ſpatia cuſtodiunt. Stella Mercurii fit ſimilis illi, quā
10 videt; Veneris, genitalis & roſcida, & proſpera, & ſalutaris. Luna globum ſuum creditur habere, ſed ignem à Sole concipere, &, quantum percutitur, ardeſcere. Quando igitur à Sole diſcedit, augetur: cum vero contra ſtetit, toto feritur adverſo, & ve-
15 lut ſpeculū, non vim, ſed imaginem reddit. Hac univerſa gignētia creſcente pubeſcunt, tenueſcente tenuantur. humor etiam & ſpiritus omnis augeſcit: tumeſcit Oceanns, deinde cum ipſius fulgore conſidit. Diverſo ergo cœli & vagantium ſtellarū con-
20 curſu, quod temperatur, utrimque deteritur, & infra fluit. id excipit Luna, & Soli tradit: quo & animalia vigeſcunt, & humus quodammodo animatur genitali calore, &, ut ita dixerim, vivo. Plurimum in originibus valent, quæ in ortu ſunt, lan-
25 guent in occaſu. Ortum facit ſtella, quam Sol præterit, deinde ſtationem matutinam cum à quinto loco Solis ſteterit; in eodem manet ſigno, donec

ab eo

12. Mnesistratus] Germ. Mnestratus.
Dositheus] Germ. Doxitheus.
17. proxima] Germ. & Ald. proxime.
23. proventus, sterilitates, item morb.] Ger. proventus, ac sterilitates, morbosque.
Pag. 93. vers. 1. DCCCCXL.] Germ. CCCCXL. Aldus CCCXL.
3. Callippi] Germ. Calippi.
Cyziceni] *Quod sequitur non est in editione Germanica.*
5. interkalentur] Ger. & Ald. intercalarentur.
6. perinde] Germ. deest.
17. solos] Germ. & Ald. solus.
18. itaque] Germ. deest.
quadriennium] Ger. quadriennio.
apud eos uno circiter die minus est, quam naturale quadriennium] *Hæc in Germ. editione desunt.*
20. eoque] Germ. eo.
MCCCCLXI.] Ger. MCCCLXI.
22. ὁ θεῦ ἐνιαυτὸς] Ald. θεοφενιαυτὸς. Ger. ἐνιαυτὸς.
Pag. 94. ver. 2. mundi] Ger. deest.
6. CCCCLXXXIV.] German. CCCCLXXXVIIII.
7. Heraclitus] Germ. Herodotus.
8. X.M.CC. CIƆ. XXCIV.] Germ. XIII. DCCCCLXXXIIII. Ald. X. M. C ∞ XXCIV.
8. Orpheus C.M.XX.] Germ. & Ald. Orpheus CXX.
12. notandis] Ger. notandas.
13. quas vocant] quas vocat.
Pag. 95. vers. 2. fuit, duodecimo] fuit die duodecimo.
5. unde quadragesimus] Ger. & Ald. undequadraginta.
6. dictum, nunc] Germ. & Ald. dictum est, nunc.
7. locus] Germ. & Ald. *addunt* videtur.

CAPUT XIX.

PAG. 100. vers. 4. nondum] Ger. deest.
7. Aphrodisius] Germ. Aphrodius.
7. & part. diei oct. Callip. a. CCCLXV. & Arist. Sam. tant. & pr. diei part. M. Meton vero CCCLX. & dier. quin. und. p. Oen CCCLXV.] *Hæc Germ. editio non habet.*
9. M. DCXXIII.] Ald. MDXXXII.
10. Oenopides] Ald. Venopides.
12. Harpalus] Ger. Arpalus.
14. incomprehensibile] Ger. & Ald. incomprehensibilem.
15. quiddam] Germ. & Aldus quidem.
inenuntiabile] Germ. inenume-

numerabilem. *Ald.* innumerabilem.

Pag.101. verſ.5.ſtatuebant,tam] *Ger.& Ald.*ſtatueb.& tam.

8. ab Iſone] *Germ. & Ald.* à Piſone.

9. Arminon] *Germ. & Ald.* annum.

10. perduxiſſe] *Germ. & Ald.* produxiſſe.

12. primo] *Germ. & Ald.* primum.

προσέλινοι appellati] *Ger.* proſelinas appellant.

appellati] *Ald.* appellantur.

14. quod prius] *Germ.* quod quem prius.

15. quam] *Germ.deeſt.*

16. annum] *Ger.& Ald.deeſt.*

18. ὥρας] *Germ. & Ald.* ὧρες.

19. ὥρον] *Ger. & Ald. deeſt.*

eorumq.] τὸ que *Germ.& Ald. deeſt.*

21. circuitum] *Germ. & Ald.* circuitu.

22. ſemeſtres] *Ger.*ſemeſtrem.

23. &] *Germ. & Ald.deeſt.*

24. dies] *Ald* die.

25. coniunctos] *Ger.* cunctos.

CAPVT XX.

PAG. 104. verſ.1. mittam] *Germ. & Ald* omittam.

3. recentioris memoriæ] *Ger. & Ald.*recẽtiores memoria.

6. anquirere] *Germ. & Ald.* inquirere.

Pag.105. verſ. 1. itemque] *Germ.* item.

9. duodecim] *Ger.* XXII. fuiſſe] *Ger.deeſt.*

10. Gracchano] *Ger. & Ald.* Graccho.

11. credendum; qui] *Ger. & Ald.* credendum eſt qui.

13. Hi] *Germ.* in.

14. trecentos quatuor] *Ald.* XXXIIII.

20. Sextilis & September XXX.] *Germ. & Ald.* Sextilis & September tricenos.

25. Tarquinio] *Ger.*Tarquino.

27. videatur] *Ger.* videbatur.

Pag.106.verſ.6.illis] *Ger.& Ald.* his.

dies] *Ger.& Ald. deeſt.*

10. ita[*Germ. & Ald. deeſt.*

13. interkalarem] *Ger.& Ald.* interkalarium.

22. plerique ob] *Ald.* pleriq; vel.

gratiam] *Ger.& Ald.deeſt.*

24. redemtor] *Germ. & Ald.* redemptores.

ex] *Germ.& Ald.deeſt.*

25. eſſet] *Ger. & Ald.* eſſent.

27. ultro] *Ger.& Ald.*vitioſe.

adeoque] que *Ger. & Ald. non habent.*

Pag. 107. verſ. 3. interkalarios] *Germ. & Ald.* interkalares.

4.ſeptem] *Ger. & Ald.* VIII.
in] *Ald.* inter.
14. menſum] *Germ. & Ald.* menſium.
15. religiones] *Ger.* regiones.
ſummoverentur] *Germ.* ſummo verterentur.
27. optime] *Germ.* optimi.
Pag. 108. verſ. 1. etiamſi] *Germ.* etiam.
decimeſtres] *Germ.* decem menſes.
2. vel] *Germ. deeſt.*
3. quantum poterat, idem fuerunt] *Ald.* quantũ iidem poſtea fuerunt. *Ger.* quantum poſtea.

CAPUT XXI.

PAG. 110. verſ. 1. id] *Ger.* ad.
5. quod p. ig. v. αδ.] *Germ. & Ald. deſunt.*
6. à cataclyſmo priore] *Germ. & Ald. non habent.*
Pag. 111 verſ. 2. in] *Germ. deeſt.*
7. Ogygium] *Germ. & Ald.* Ogygis.
8. anni] *Ger. & Ald.* annis.
12. quidem] *Germ.* quod.
14. Aretes] *Ger. & Al.* Orethes.
IↃXIIII.] *Germ.* CL.
Pag. 112. verſ. 3. Parilibus] *Germ.* Palilibus.
5. CCXXCIII] *Germ.* CCLXXXVIII.
8. Auguſtorum] *Germ. & Ald.* Auguſtani.
perinde] *Germ.* pridie.
ex] *Germ. & Ald. deeſt.*
10. Imp. Cæſ. D. F.] *Germ.* Iul. Cæſ. Divi filius Imperator Auguſtus.
L.] *Germ. & Ald. deeſt.*
Munacii] *Ger.* Numacii.
11. Auguſtus] *Ger. & Ald. deeſt.*
12. Vipſanio] *Germ.* Vipſano.
III.] *Germ. deeſt.*
14. hunc] *Ger. & Ald. deeſt.*
15. CCLXVII] *Ger. & Al.* CCLVIII.
17. Nabonazarũ] *Ger.* Nabonnagarios. *Ald.* Nabonnagarii.
18. conſurgunt] *Ald.* conſurgant.
20. hunc] *Ger.* huc.
23. anno fuit] *Ger.* anno præſente fuit.
24. Imperatore Antonino] *Ald. & Germ. deeſt.*
25. Pio] *Germ.* Vlpio.
II.] *Germ. & Ald. deeſt.*
Præſente] *Ger.* Romæ.
26. fuerint] *Ald.* fuerunt.
Pag. 113. ver. 2. eſt, & ſolaris] *Ger.* eſt, ſolaris & canic.
Dei annus] *Germ.* trieteris.
5. ex alio aliquo] *Ald.* τὸ alio *deeſt. In Ger. autem editione totus hic locus ſic concipitur.* Initia autem iſtorũ annorum propterea notavi, ne quis neſciat voluntates, quæ non minus diverſæ ſunt, quam opiniones philoſop.

6. tem-

6. tempore ſimili] *Ald.* tempore ſimul.

7. voluntates non minus diverſæ ſint] *Ald.* voluntates quæ non minus diverſæ ſunt, quã philoſophorũ. *.

9. à bruma, aliis ab æſtivo] *Ald.* à brumali, ab æſtivo ſolſt. *Ger.* à brumali; aliis ab æſtivo ſolſtit.

10. autumnali æquinoctio] *Ald.* æquinoctio *deeſt.*

CAPVT XXII.

PAG. 116. verſ. 1. Menſum] *Germ.* & *Ald.* Menſium.

3. dicantur] *Ger.* dicuntur.

5. orbe] *al.* *deeſt.*

9. Romani] *Al.* & *Ger.* Roma.

11. inſtituti, &] *Ger.* τὸ & *deeſt.*

13. ſive] *Germ.* & *Ald.* ſeu. neque] *Germ.* nec.

Pag. 117. verſ. 5. inæquabiliter] *al.* inæqualiter.

10. aliàs longiores, aliàs] *Ger.* & *Ald.* alios longiores, alios.

11. civitatium] *Ger.* & *Ald.* civitatum.

14. Maius viginti & duum] *Ger.* Maius XII. *Sed id typographi vitium arbitror.*

Sextilis duo de viginti] *Ald.* & *Ger.* Sextilis duo de XXX.

16. October triginta duos] *al.* October XXX.

17. triginta novem] *al.* XXXIV.

19. plerique] *Germ.* plæraque.

22. CCCLV. haberent] *al.* CCCLXV. hab. *Germ* CCCLX. haberent.

24. neque] *al.* nec.

25. ut ſic] *Germ.* & ſic.

27. illis] *al.* illius.

Pag. 118. verſ. 4. Aphrodite, id eſt Venere] *Ger.* & *Ald.* Aphrodite Venere.

10. menſum] *Germ.* & *Ald.* menſium.

11. antiquiores, quam] *Germ.* & *Ald.* antiquiores fuiſſe, quam urbem, ſatis ἀρχὴ docet.

13. quia Rom.] *Ald.* non quod Rom.

20. Maiæ fiat] *Ger.* Maiæ fit.

21. quod illo] *Ald.* quia illo.

22. maxime Iunon] *Germ.* & *Ald.* maximi Iunoni habentur honores.

24. à numeris[*Germ.* & *Ald.* τὸ à *deeſt.*

27. & Ianuar.] *Germ.* & *Ald.* τὸ & *deeſt.*

adtributus eſt] *In Germ.* τὸ eſt *deſideratur.*

Pag. 119. verſ. 2. piat] *Ger.* & *Ald.* expiat.

4. & 7. Februm] *Germ.* & *Ald.* Februum.

8. Februatus] *al.* Februarius.

9. vocita-

9. vocitatur] *Ger.* vocitatus. *Ald.* vocitatus est.

11. immutata] *Germ.* & *Ald.* mutata.

nam qui Quinctilis fuit] *Ald.* & *Ger.* nam Quinctilis, Iulius cognom.

14. ex S.C. Marcio] *Ger.* Qui autem Sextilis fuerat, C. Marco (*Ald.* Marcio) Censorino.

16. Augustano] *Germ.* & *Ald.* Augustio.

18. mensum immutaverunt] *Ger.* & *Ald.* mensium mutavere.

21. mensibus fuerunt] *Ger.* & *Ald.* fuerunt *deest*.

CAPVT XXIII.

PAG. 122. vers. 2. aut ann.] *al.* & ann.

3. dies est temp.] *Ald.* dies, temp.

4. tempus est] *Ald.* est tempus.

5. usque ad exortum] *Ger.* & *Ald.* solis ad exortum.

6. quod fit] fit *abest à veteri lib.*

7. circumactu] *Ald.* circuitu.

12. astri, diem] *al. desunt.*

14. Athenienses] *al.* Athenis.

Pag. 123. vers. 2. ceterum] *al.* ceteri.

Romani] *al.* Romæ.

7. dicitur] *Ger.* & *Ald.* dicetur.

8. Idem significat, quod qui à media nocte, ad proximã mediam noctem] *Hæc Ger. desunt.*

15. dicunt] *al.* ducunt.

16. Capitolio] *al.* Capitolino.

20. ad clima] *Germ.* & *Ald.* à climate.

24. solarium] *Ger.* & *Ald.* horarium.

26. nam in XII.] *Ger.* nam XII.

Pag. 124. vers. 4. idque similit.] *Germ.* & *Ald.* id similit.

6. & tertia] & *abest à vetere cod.*

CAPVT XXIV.

PAG. 126. vers. 2. aliis subnotata] *Germ.* & *Ald.* aliis *deest*.

5. incipiam] *Germ.* & *Ald.* incipio.

9. dein] *Germ.* & *Ald.* deinde.

conticuerunt] *Ger.* & *Ald.* conticuere.

10. Sole nondum orto] *Ald.* cum Sole orto iam lucet. *Germ.* tunc ante lucem, & sic diluculum vocatur. Mane, &c.

12. videtur Solis] *Ald.* videtur. Sol

13. medii diei] *Ger.* meridiei.

14. hinc] *al.* tunc.

Hinc suprema] *Germ.* hinc tempestas suprema.

plurimi

Plurimi] *al.* multi.
16. Existimant.] *Ald.* existiment.
17. SOL OCCASVS] *Ger.* & *Ald.* Solis occasus.
Plætorius] *Germ.* Plectorius.
20. POST HAC FVAT] *Germ.* Post hac fuerit. *Ald.* p. h. erit.
21. ISQ. VSQ. AD. SVPR.] *Ald.* Iisque supremam (*al.* seprimam) ad Solem occasum ius inter cives dicito. *Germ.* Iisq; supremum ad Solis occasum ius inter cives dicito.
23. sequitur vespera] *Ger.* & *Ald.* dicitur vesper.
Pag. 127. vers. 1. hesperon] *Ger.* hesperum.
3. quod] *Ald.* quia.
4. noctis sit] *Ald.* noctis ne sit.
Post id seq.] *Ald.* id. *deest.*
8. qua nihil agi] *Germ.* & *Ald.* quia nihil. *Sed* & agi, *non est in vet. lib.*
9. tempestivum est, tunc ad med.] *Ger.* tempestivum tunc, cum ad med.
tunc] *Ald.* Tum.

FINIS.

T FRAGMEN-

FRAGMENTVM INCERTI SCRIPTORIS, ANTEA CENSORINO TRIBVTVM, ET CVM EIVS DE DIE NATALI LIBRO

continenter impressum, nunc ab eodem separatum, correctiusq; & aliquot capitibus, ex veteri libro additis, auctius editum

A. LVD. CARRIONE.

DE NATVRALI INSTITVTIONE.

CAPVT I.

INITIA rerum eadem elementa & principia dicuntur. ea Stoici credunt tenorem atq; materiam. Tenorem, qui, rarescente materia à medio
5 tendat ad summum; eadem concrescente, rursus à summo referatur ad medium. Thales Milesius aquam principium omnium rerum dixit. Alias opiniones supra retuli. Stoicorum opinio probanda: qui, cum arte compositum mundi opus
10 considerarent, introduxerunt Naturam providam ac sapientem, quam ordo impermutabilis ostenderet; & industria factum pronunciaverunt. Sive perpetuus, sive longaevus est mundus, & in flammas abit, & vicissim ex flammis renovatur, at re-

ſtituitur,durantibus tamen principiis: nec recidere ad nihilũ videri poteſt,quod in ſe deficit, & in ſe regignitur. Et conſtat quidem quatuor elementis, terra, aqua,igne, aëre. cuius principalem Solem quidam putant, ut Cleanthes; ut Chryſippus, æthera: cuius motu perenni ſubiecta tenentur, & adminiſtrantur, & ipſe quidem æther nihil patitur. aer ætherem ſupra,infra aquam, & aër ſupra aquã infra terram. terra omnia ex omnium permixtione progignit, & temperantia fovetur, intemperantia læditur. Invicem porro elementa ſuccedere & interitu ſingulorum univerſa fieri ſempiterna,manifeſtum eſt.

DE COELI POSITIONE.

CAPVT II.

COELVM circulis quinq; diſtinguitur, quorũ duo extremi maxime frigidi, auſtralis humillimus, & aquilonius excelſiſſimus. His utrimque proximi duo paralleli vocantur, æque, ut ita dixerim, diſtantes, iidem tropici, iidem ſolſtitiales: alter hibernus, per quem Sol tranſmittens octavam partem Capricorni, ſolſtitium hibernum facit; alter æſtivus, per quem Sol octava parte Cancri ſolſtitium æſtivum facit. medius eſt æquinoctialis, qui octava parte Arietis æquinoctium vernum, octava parte Libræ autumnale conſtituit. Vt circuli

culi in cœlo, ita in terra zonæ vocantur: inhabitabilis infra frigidus circulus ob rigorem, quod ab his longissime Sol abest: item extensus in radios æquinoctiales, quod sub vertice Solis est, sub quo
5 quidam habitare dicunt cydrophe, & Æthiopiæ maximam partem. item plurimas insulas maris rubri, aliosque vertices eminentiasque terrarum nostris ampliores, sub tropicis habitare nihil dubium est. Noster solstitialis æstivus est excelsus atq; ardu-
10 us. divisi à nobis circulo æquinoctiali antichthones vocantur: videntur humiles atque depressi, quibusq; antipodes infra sunt. quod ut posse videatur, efficiunt flexus obliquitatesque terrarum. Antichthones idem Antœcoe nominantur. Incipit
15 signifer non ab extremo circulo, nec ad extremum pertenditur, sed ab imo tropico australi brumaliq; eodem per æquinoctialem ad summum solstitialem eundemque æstivalem per medium longitudinis latitudinisque porrectus obliquum. circuli si-
20 gniferi partes CCCLX. signa XII. partium singula tricenarum, quorum quædam minora quædam ampliora & populo . . . * . . . dicuntur. sed compensatio quinque partes creditur applicare, ut sint omnes signiferi partes CCCLXV. horum incipientia ab
25 ariete altera sunt masculina, altera feminina: & masculina quidem masculorum natalibus, alia feminarum convenientia. item quartum quodque eo-

 rum

urna & ſubita. Iovis ſtella in ſingulis ſignis annum manet, ſigniferum duodecim annis evadit, ſalutaris & temperata, & univerſis euntibus proſpera. Martis ſtella non eodem ſpatio ſignis ſingulis hæret, ſed
5 ſigniferum novem fere annis pervagatur, ignea, intemperans, & in adverſis & in mortalibus ſubita, vel ferit repentinis morbis, vel ferro perimit. Stellæ Mercurii & Veneris Solem ſequuntur, eademque ſpatia cuſtodiunt. Stella Mercurii fit ſimilis illi, quā
10 videt; Veneris, genitalis & roſcida, & proſpera, & ſalutaris. Luna globum ſuum creditur habere, ſed ignem à Sole concipere, &, quantum percutitur, ardeſcere. Quando igitur à Sole diſcedit, augetur: cum vero contra ſtetit, toto feritur adverſo, & ve-
15 lut ſpeculū, non vim, ſed imaginem reddit. Hac univerſa gignētia creſcente pubeſcunt, tenueſcente tenuantur. humor etiam & ſpiritus omnis augeſcit: tumeſcit Oceanns, deinde cum ipſius fulgore conſidit. Diverſo ergo cœli & vagantium ſtellarū con-
20 curſu, quod temperatur, utrimque deteritur, & infra fluit. id excipit Luna, & Soli tradit: quo & animalia vigeſcunt, & humus quodammodo animatur genitali calore, &, ut ita dixerim, vivo. Plurimum in originibus valent, quæ in ortu ſunt, lan-
25 guent in occaſu. Ortum facit ſtella, quam Sol præterit, deinde ſtationem matutinam cum à quinto loco Solis ſteterit; in eodem manet ſigno, donec

ab eo

ab eodē Sole moveatur. quæ contraria est Soli mane occidit, oritur simul nocte & vocatur * deinde rursus altero latere à quinto signo deprehensa post meridianam stationem facit: donec ingresso Sole idem signum sub radiis eius delitescat, & in totum 5 occidat. Adspiciunt inter se stellæ ex quinto signo, quod dicitur trigonon: & habent maximam consensionem. item à quarto, quod dicitur tetragonō, & centrum vocatur, & in alterutrum maximum præstant effectum. item ex contrario, quod est sextum signum, & diametron vocatur, estque maxime adversum, cætera dissident, vel leviter adspiciuntur. tertium quodque dicitur hexagonon. Signa tropica perigrinationibus præsunt, & omnino mobilibus, & in consiliis subinde variant atq; permutant: biformia geminatione rerum omnium repetitionem significant; & interim dilatione solida vehementer & instanter efficiunt, & ad exitum vel prospera vel adversa perducunt, sicut adspiciuntur à stellis, vel faventibus, vel repugnantibus. Multum tamen refert cuius quæque stellæ domus sit, aliena an ipsius. domus Solis est Leo, Lunæ Cancer, Mercurii Virgo & Gemini, Veneris Libra & Taurus, Martis Scorpio & Aries, Iovis Sagittarius & Piscis, Saturni Capricornus & Aquarius. Nocturnis originibus favent Luna, Mars, Venus: plus die possunt Sol, Saturnus, Iupiter; Mercurius varie, & quomodo consensit aut visus est.

DE

DE TERRA.

CAPVT IV.

TErra omnium rerum est media, forma globosa, aquis cingitur, in aëra prominet, excipit coelum: aquæ omni vel temperie quantum afficitur, ita quæcunque sustinet, afficit & movet.

Poterat finem liber plenus omnibus necessariis, iam videri consecutus; sed cum & mundi dimensiones, & plurima præterea in universis rebus, ratio Geometrica impleverit, pauca de numeris mensurisque dicamus.

DE GEOMETRIA.

CAPVT V.

GEometria est scientia digerendi figuras, & numeros emetiendi cum suis resolutionibus. Numerus est congregatio singulorum, finita semper, & infinita natura.

DE FORMIS.

CAPVT VI.

NOta est, cuius pars nulla est. Linea longitudo sine latitudine. lineæ autem finis, notæ. Recta linea est, quæ super se positis notis æquabiliter posita & summissa est. quod longitudinem tantum habet summitatis. finis lineæ super plana, quæ dicitur ἐπίπεδος. Summitas est, quæ super se

positis rectis lineis æquabiliter posita est, vel quæ suis finibus æquabiliter posita est. Planus angulus est, in planicie duarum linearum, non è regione positarum, ad unum signum contingens curvatio. Hæ lineæ, quæ angulũ continent, cum rectæ sint, 5 is angulus rectis lineis contineri dicitur. Si recta linea supra rectam lineam stans continuos angulos inter se pares facit, tum uterque ex paribus angulis rectus dicitur; & ea linea Græcè κάθετος, Latine norma dicitur. Rectus angulus, est modi- 10 cus & sibi congruens; hebes, maior recto; acutus, minor recto.

DE FIGVRIS.
CAPVT VII.

FIGVRA est, quæ aliquo fine, aut aliquibus finibus continetur. Circulus est figura plana, una 15 linea comprehensa, intra quem mediæ omnes lineæ inter se pares sunt. Centron est nota circuli medii. Diametros est recta linea per centron emissa, & in utramque partem secans circulnm. Hemicyclium est circuli dimidium. Euthygrammoe 20 formæ sunt, quæ rectis lineis continentur. Trigonum, trilaterum; tetragonũ, quod quatuor; multilaterum, quod pluribus. Triangulum æquilaterũ, quod paribus trinis lateribus concurrit; isosceles, quod duo tantum latera paria habet. Scalenon, 25 quod

quod tria latera inæqualia habet. Orthogonum, quod habet [rectum angulum: amphigonum quod habet hinc, inde angulum hebetem: oxygonon, quod acutos omnes tres angulos habet,]
5 quadrilaterum formarum quadratum est, quod omnia quatuor latera habet, & angulos rectos: heteromeces, [quod nec angulos, nec latera paria habet. Scutula id est rhombos, quod] latera paria habet, nec angulos rectos, similes scutulæ: cuius cō-
10 traria latera, & contrarii anguli, inter se pares sunt, sed neque æqualiter nec undique æque rectis angulis. Trapezia, cætera nominantur. parallelæ lineæ, quæ sunt in eadem planitie positæ, nunquam inter se contingunt.

15

DE POSTVLATIS.

CAPVT VIII.

POSTVLATA Geometrarum sunt quinque, ut liceat ab omni signo ad omne signum rectam lineam ducere, & omnem finitam rectam lineam
20 è regione eiicere, & omni modo & intervallo circulum scribere; & omnes rectos angulos inter se pares esse, & si in lineam recta linea immissa interiores angulos minores duos rectis pares fecerit, erectas lineas concurrere. Si paribus paria
25 adiecta fuerint, omnia paria erunt: & si paribus paria demta, reliqua erunt paria; & quæ eisdem paria sunt, & inter se paria sunt.

DE MVSICA.

CAPVT IX.

PRIOR est Musica inventione metrica. Cum sint enim antiquissimi poëtarum Homerus, Hesiodus, Pisander, & hos secuti elegiarii, 5 Callimachus, Mimnermus, Euhemerus: mox Archilochus & Simonides trimetrum iambicum, chorium catalecticum, tetrametron composuerunt. Archilochus etiam commata versibus applicando variavit. Eupolis per plurimas speci- 10 es secuit, Alcman numeros etiam minuit in carmen. hinc poëtriæ melicæ; at Telesilla etiam Argiva minutiores edidit numeros. Quæ species cum iam displiceret, & integra brevior videretur, magnitudine Pindari asserta est. qui etiam libros 15 innumeris modis edidit. hos secuti musici Timotheus, & Pondos, & Hyperides, & Follis, & clarissimus cum peritia tum eloquentia Aristoxenus, modulati protinus cantus. Nec tamen non putes antiquiores cantus esse numeris, sed rusticos & in- 20 conditos: post quos poëtica valuit, veluti legitima Musica licentior, magisque modulata.

DE RHYTHMO.

CAPVT X.

RHYTHMVS creditur dictus à Rhythmonio Or- 25 phei filio, & Idomoneæ nymphæ Maricæ, ut tradit

tradit Nicostratus, libro quem composuit de musico fratre Rhythmonii: * tradit Hymenæ Varrithonis autem & Chloridis Tiresæ filiæ Periclymenum & Perimedem, qui primus cecinerit res
5 gestas heroum musicis cantibus.

DE MVSICA.
CAPVT XI.

MVSICA est peritia faciendorum & canendorum modorum, eius partes harmonica,
10 organica, crusmatica. Crusmata, pulsus decori sine carmine vocantur. harmonia, est consonantia. organica, rhythmos Græcè, modus dicitur Latinè. Nominatur versus ab eo, quod fluat, seq; ipse circumeat. Modus autem, est lex quædam &
15 ordo vocalium intervallorum & differentia; vel, ut Aristoxenus definit, non utcumque compositum vocalium temporũ intervallum. * Carmen est modus motus. Tempus, est syllabæ spatium. huius elementum brevis syllaba. divisio brevis a-
20 lia, longa alia, & neutrius ratio est.

DE MODVLATIONE.
CAPVT XII.

MODVLATIO, est modorum prudens dispositio. Eius tres species, τόνος, χρῶμα, ἁρμονία.
25 Species carminũ tredecim: ex quibus primæ sunt,

Dorium, Phrygium, Lydium. His accesserunt gravissimũ hypodoriũ, mox duo hypophrygii, gravior & acutior, [deinde hypolydii totidem, & perinde gravior & acutior :] deinde Dorius medius, tum Phrygius gravis, & alter excelsus : totidem 5
Lydii, gravis & acutus : tum mixolydii pari diversitate : postremo hypermyxolydius acutissimus. Organum quondam habuit tres intensiones, gravem, mediam, & acutam. inde Musæ quoque tres olim æstimatæ, Hypate, Mese, Nete. Nunc in am- 10
pliore numero soni considerantur, ut sit proslambanomenos Hypate hypaton, deinde perhypate hypaton, deinde Lycanos hypaton, deinde hypate, deinde hypatesmeson, deinde peripatemeson, deinde Lycanos meson, deinde triscelmeu- 15
menon netesmommenon paramese trite diezeumenon, paranete diezeumenõ, trite hyperboleon: Quas animadvertisse cum resonantia suavitatis in arcu sororis Apollinem tradunt, & intendisse protinus citharam, tum notasse, quod adstrictiora fila 20
nervorum in acumen excitarentur, gravibus responderent remissa. inde fecisse tres primos, de quibus supra dictum est : hanc excepisse intensionem Linon, quem quidam Apollinis filium tradunt, & nymphæ Paramesæ Chrysthemidi reli- 25
quisse, ab ea adiunctum modum, qui syneumenos dicitur : hunc numerum auxisse Terpandrum adiectio-

iectione diezeumenou, qui primus à gravibus in acumen avertitur. deinde Timotheus addidit duos, paramefon & hyperboleon. Initium modi dicitur diesis; dimidium, hemitonium; totum, tonos.
5 Toni duo & dimidius, diatessaron nominatur; tres & dimidius, diapente; sex, diapason. Hæc Musicæ summa est.

DE METRIS ET PEDIBVS. CAPVT XIII.

10 METRVM Græcè, Latinè numerus vocatur. Numerus est æqualium pedum legitima ordinatiô. huius arsis & thesis partes sunt. Pedum syllabæ elementa, numeri modorum elementa, spatia syllabarum ac tempora. Pedes componun-
15 tur ex syllabis ut minimum binis, ut plurimum ternis. incipiunt temporibus binis, ad sex perveniunt. dissyllabi quatuor, trisyllabi octo, plures quã duodecim esse non possunt. Pyrrhichius, ex duabus brevibus: cuius exemplum, *Deus*. Chorius, ex
20 longa & brevi: ut, *Roma*. Iambus, ex brevi & longa: ut, *salus*. Spondeus, ex duabus longis: ut, *vates*. Duo igitur quantitate contrarii, Spondeus & Pyrrhichius, duorum alter, alter quatuor temporum. duo in ordine, quorum uterque trinorum
25 temporũ, Iambus & Chorius. Ita non plures, quam quatuor pedes dissyllabi sunt, nec esse possunt.

Trina-

Trinarum ſyllabarum primus eſt dactylus: qui conſtat ex longa & duabus brevibus, cuius exemplum, *Aeolus*. huic contrarius anapæſtus, ex duabus brevibus & longa, ut *pietas*. Amphibrachus, ex brevi, & longa, & brevi: cuius exemplũ, *avarus*. 5
Brachyſyllabus, ex tribus brevibus, cuius exemplum *Cicero*. & contrarius Moloſſus, ex tribus longis: cuius exemplum, *Mæcenas*. item tres quinûm temporum, Bacchius ex duabus longis & brevi: cuius exemplum, *Latona*. huic ordini adverſus pa- 10
limbacchius, ex brevi & duabus longis: ut, *Aquinas*. Creticus & amphimacrus ex longa, brevi, & longa: ut *ſanitas*. duobus à quantitate contrariis brachyſyllabo & Moloſſo, quorum alter trium temporum eſt, alter ſex: ordine tres in quaternis, 15
tres in quinis temporibus.

DE LEGITIMIS NVMERIS. CAPVT XIV.

PRIMVS eſt & legitimus maxime numerus, hexameter heroicus. huius pedes aut dactyli 20
ſunt, aut ſpondei: raro & in verſu extremo repe-rietur trochæus; huius exemplum, *Avia Pieridum peragra loca nullius ante*. Totus iſte dactylus fuit, & habuit ſummum trochæum. Sed mixtus ex ſpondeis hic erit. *Italiam fato profugus La-* 25
vinaq; venit. totus ex ſpondeis: *Cives Romani*

tunc

tunc facti sunt Campani. Hoc genus numeri paucissimarum duodecim syllabarum, plurimarum octodecim: tempora recipit vigintiquatuor, interim vigintitria: pedibus tribus tantum conficitur. formas excipit triginta duas, quas enumerare festinantibus longum est. Pentameter elegiacus habet exemplum: *Dum meus assiduo luceat igne focus.* recipit dactylum, spondeum, anapæstos duos in fine versus, aliquando brachysyllabos: fit syllabarum paucissimarum duodecim, plurimarũ quatuordecim. tertium pedem spondeum semper habet, quartum & quintum aliquando brachysyllabum. Trimetros iambicus Latine senarius dicitur: cuius exemplum, *Phaselus iste quem videtis hospites.* duodecim syllabarum est. recipit aliquando præter cæteros iambos, extremo pyrrhychion. Trimetros tragicus: *Pro veste pinnis membra textis contegit.* &, *Aquilonis stridor gelidas molitur nives.* recipit in parte prima gressionis spondeum, & alio loco dactylon & anapæston, & pro iambo chorium & tribrachyn: fit syllabarum paucissimarum duodecim, plurimarum septendecim. recipit tempora plurima undeviginti, paucissima tredecim. Comicus trimetros solet magis in breves minui. Trimetros Hipponactius pedem novissimum assumens spondeum vel chorium talis est: *calentibusq́ lympha fontibus.* semper eosdem pedes, quos reliqui trimetri, præter novissimum,

recipit,

recipit, & tetrametros, qui Latine quadratus vocatur. Choriacus talis eſt: *Tela famuli, tela propere, ſequitur me Thoas.* recipit eoſdem pedes, pervenit ad ſeptem & ſemipedem, ſummum pedem patitur aut creticum aut dactylum. Octonarius iambus: *Proinde & abs te regimen Argos dum eſt poteſtas conſulendi.* Septenarius; *Hæc bellicoſus cui pater, mater cluet Minerva.* Conſtat ex pedibus iiſdem Ionicus ſeptenarius: *Ibant mala viere Veneream coronam.* Ionicus maior eſt: *Ille ictus retrocecidit in natem ſupinus.* habet vitium in tertia ſyllaba. minor, *Metuentis patruæ verbera linguæ.* Percipiunt pedes, maxime pyrrhichium & ſpondeos: & ſolent diviſis ſyllabis longis plurium ſyllabarum pedes admittere. Ariſtophanius anapæſtus: *Axena Ponti per freta Colchos deniq; delatus adhæſi.* recipit pedes quaternorum temporum, omnis implet pedes ſeptem & ſemipedem. Anapæſtus Octonarius: *Ore beato lumine volitans qui per cœlum candidus equitas.* recipit eoſdem pedes, præter ſemipedem. Ariſtobolius, *Quædam terribilis tua pectora turbat terrifico ſonitu intulit.* hic circuitus magis, quam verſus eſt. dactylum crebrum habet, rarum ſpondeum. Pæon duodenarius; *Quis meum nominans nomen exciet, quis tu multum invocans incolarum fidem?* & hic circuitus magis quam verſus eſt. Huic ſuberit denarius. *Qui repens ſemipulſus onere gravi fores ſtrepitu terrent?*

terrent? recipiunt pedes, creticos,chorios,ſpondeos,iambos, brachyſyllabos, anapæſtos. Vndecim ſyllabarum Phalæcius,*Paſſer delitiæ meæ puellæ.*recipit pedes ſpondeum,dactylum,creticum,
5 palymbacchium. Angelicus numeros & ſyllabam coarctat hexametro : ut , *Hectoris Andromache Pyrrhin' connubia ſervas?* Anacreontius : *Miſeri invidi vivimus ſcientes.* recipit pyrrhichios, chorium,ſpondeum,brachyſyllabũ, anapæſtum : pri-
10 mus ſemper eſt pyrrhichius. Numerus Saturnius. *Magnum numerum triumphat hoſtibus devictis.* Sunt qui hunc Archebolion vocant. recipit pedem ſpondeum,iambum,pyrrhichium,chorium, dactylum,brachyſyllabum , anapæſtum. Priapeius,*Hunc lucum tibi dedico conſecroq; Priape.* ter-
15 tium pedem pro dactylo creticum habet,alioqui hexametros eſſet.

DE NVMERIS SIMPLICIBVS. CAPVT XV.

20 PYRRHICHIVS, *Rapite,agite,ruite celeripedes.* Contrarius eſt huic & duodecaſyllabos ſpondaiſon:*Olli crateribus exauratis hauſerunt.* Dactylicus, *Pulverulenta putrem ſonitu quatit ungula campum.* Amphibrachus non facit nume-
25 rum. Anapæſtus: *Agilis ſonipes rapitur celeriſonitu trepidans.* Creticus: *Horridi tranſeunt ad pedes ex equis.* Palymbacchius, *Amicos ad hanc*

rem si voles advoca. Bacchius non facit numerũ. Mollosus idem eſt, qui ſpondiaſon. Nunc quemadmodum à principali heroico plures numeri transfigurantur oſtendam, ac primus trimetrus fit heroicus ſpondiaſon: *Cives Romani tunc facti* 5 *sunt Campani.* Syllabam unam, quæ eſt ante extremam, ex longa contraho: ut *Cives Romani tunc facti sunt Appuli.* & eſſe cœpit trimetron. Elegiacũ tranſibit, *Bella per Emathios.* Rurſus ad pentametros, ut componam heroicos, ſumo par- 10 tem poſteriorem. *Dum meus aßiduo luceat igne focus*, & compono, *Luceat igne focus Troiæ qui primus ab oris.* Phalæcium numerum qui eſt, *Altis flumina vallibus tumescunt*, inſertis verbis facio heroicum, *Altis flumina prodita vallibus indè tu-* 15 *mescunt.* Ionicus eſt, *metuentis patruæ verbera linguæ*, adiiciam trinas verbis ſingulis ſyllabas: *Nunc metuentis nunc patruæ nunc verbera linguæ.* verto *Italiam fato profugus Lavinaq; venit:* Ariſtophanius fit heroico: *Arma virumq; cano* 20 *Troiæ qui primus ab oris.* Numerum angelicum, ſyllaba breviata eſſe monſtravi heroicum: item Priapeium, ſi ſyllabam ſurripias, fit heroicum.

LVD.

LVDOVICI CARRIONIS NOTÆ

IN FRAGMENTVM.

PAG.147. verſ. 8. Supra retulit] *Hæc ab aliis huc iniecta occaſionem dederunt, ut Cenſorino tribuerentur, cum non diſſimiliter eadem ſuperius tractaſſe videretur.*

Pag.148.verſ.1. nec recidere ad nihilum] *Hæc vulgo malè corrupta ſunt, quà à ſcriptura, quà à diſtinctione.*

6. ſubiecti tenentur & adminiſtrantur] *Reliqua vulgo deſunt.*

8. & aër ſupra] *Hæc corrupta ſunt, deeſt enim quod de igne dici debet: neque ſatis conſiſtunt.*

CAPVT II.

DE COELI POSITIONE] *Hæc quatuor capita, quæ vulgo deſunt, edidimus ex Vet. Cod. item ex vetuſta editione Mediol.*

Pag. 149. verſ. 5. cydrophe] *In litura eſt hæc vox in V. Cod. Pithœano, & vet. edit.* Cydropiæ.

10. antichthones] *Ita rectè vetus Mediolan. malè alii* actiones.

14. Antæcoë] *In membranis* antiſchepæ, *in aliis* antiſtochæret antiſchepæ.

16. imo tropico] *Pith. & Mediolan.* initio.

18. longitudinis] *Pith.* longitudo in his.

22. populo * dicuntur] *Hæc in litura in membranis.*

25. maſculina] *Hæc valde prava in membranis.*

Pag.150.verſ.3. Aries] *Hæc deſunt in membranis.*

CAPVT III.

Pag.151.verſ.1. & ſubita] *Mediol.* nec ſubita.

16. tenueſcente] *Membran.* pubeſcent.

19. diverſo] diverſi.

cœli &] q. circuli.

vagantium] vagantia.

24. ſunt] *Aliquid deletum in libro vetere.*

Pag.152.verſ. 2. * deinde rurſus]

 Mem-

Membrana acronicos. *Pith*. Acronicos aronicus: *Mediol.* Acronios. *in optimis est litura.*

9. centrum] *Hæc in Membr. in litura.*

10. sextum signum] *Correctum in vet. lib.* septimum; *uti est in Pith. & Med.*

CAPVT IIII.

Pag. 153. v. 7. Poterat finem liber] *Vel hinc videri potest, hæc à superiore Censorini libro esse aliena.*

CAPVT V.

16. & infinita natura] *Ita membrana corrigunt, ut & Pith. & Mediolan. sed in iis ante aberat copula* Et. *Vid. Euclidem principio Element. 1.*

CAPVT VI.

Pag. 154. vers. 1. sepositis] *Pith.* se positis.

vel quæ] *Hæc addunt membranæ & vet. editio.*

10. norma] q. normales.

11. recte] *deest vulgo, male.*

CAPVT VII.

PAG. 155. vers. 2. rectum ang.] *His notis* [ ] *inclusa ab editionibus absunt.*

3. inde angulum] *Vet. Cod.* habet inde angulum habetem. *Corr.* habentem & *in litura.*

4. quod acutos] *Et hæc ab editionibus absunt.*

10. sunt, sed] *Hæc ineptissime scribuntur vulgo.*

CAPVT VIII.

19. eiicere] *Pith.* ducere.

20. & intervallo] *Interponunt vulgo* signo ex intervallo.

21. & omnes] *Hæc omnia turpissimè vulgo corrupta sunt.*

CAPVT IX.

PAG. 156. vers. 6. Callimachus] *In V. C.* Gallinus, *sed & sequentia nomina ibidem corrupte*, Minervus Eurectus.

10. Eupolis] *Vet. Cod.* ea potius *& in litura.*

12. Poëtriæ melicæ] *Vulgo* poëticæ melicæ.

13. at Telesilla] ἀπλῆς illa *vulgo. In membr.* ἄτλης illa. *Scribe.* At Telesilla. *de qua vide Pausaniam.*

15. innumeris] *Recte. Tale est illud*, numeri innumeri, *ut in Gellio diximus.*

16. Timotheus] *Vid. Plutarchum & Suidam. Tria sequentia nomina vereor ut recte se habeant.*

vers. 19.

19. nec tamen nō put.] *Membranæ & vetus editio*, nec tamen an putes. *Correct. in membr.* nec tamen anno putes.

CAPVT X.

26. Idomoneæ Nymp.] *Membran.* Et id nomen Ænymphæ Maricæ.

Pag. 157. ver. 1. Nicostratus] *Vulgo* Nicratus. *Membr.* Nicoscratis. *aliæ*, Nicostratus.

2. * tradit] *Locus fœde corruptus. Membr.* tradit Hymene Varri, Tonis.

3. Periclymenum &] *Ita Vet. Cod vulgo.* Pendemenum & Peridemen. *Alius vet. cod.* Periclimenum & Perimedium.

CAPVT XI.

vers. 17. * Carmen] *Hæc omnia in membranis & alibi, æquè atque hic, corrupta.*

CAP. XII.

Pag. 185. vers. 1. Dorium] *In membranis videtur fuisse* Dorio Phrygio Lydio.

3. deinde] *Notis inclusa vulgo desunt.*

6. mixolydii] *Vulgo* mesolydii *Sed ita Vet. Cod. ut etiam* upera mixolydius, *non* hyper mesolydius.

15. triscelmeumenon] Tritesyneumenon netesyneumenon *Vet. Cod. Vulgo* & intendisse potius dytarantium notasse.

25. Chrysthemidi] *Vet. Cod.* Chrysothemidi.

CAP. XIII.

Pag. 159. vers. 16. incipiunt] *Ita optime Vet. Cod. Editiones aliæ omnes vitiosæ.*

19. Deus] *Vet. Cod.* Cato.

24. duo in ord.] *Hæc desunt vulgo.*

Pag. 160. v. 3. Æolus] *V. C.* Hannibal.

4. pietas] *Vetus Cod.* Capaneus.

CAP. XIV.

Pag. 161. vers. 4. interim] *Hæc vulgo perperam.*

7. assiduo] *V. C.* assiduus.

22. undeviginti] *V. C.* decem & octo.

23. tredecim] *V. C.* quatuordecim.

Pag. 162. vers. 8. cluet] *Vulgo* ut.

9. viere Veneream] *Male vulgo* cluere venena.

10. ille ictus] *Et hoc malè* ille ictus retrocedit in natem supinus.

13. Percipiunt] *Perperam vulgo* præcipiunt in Cerere.

18. septem & semip.] *Vulgo* præter semipedem.

23. Pæon duodenar.] *Vulgo* pene duodenarius.

24. exciet] *Vulgo malè*, excitet.

quis tu] *Vulgo* quemvis tumultum *pessime*.

Pag. 163. vers. 5. numeros & syll.] *Vet. lib.* numeratus syllabam coartat.

12. Archebolion] *Vulgo* Aristolochium. *Membrana* Aristodolium.

CAPVT XV.

22. Olli craterib.] *Duæ primæ voces sunt in litura in Vet. Cod.*

26. trepidans] *Vulgo* crepitans.

Pag. 164. vers. 2. Spondiason] *Ita semper membrana, no* spondaicum.

6. ante extremam] *Vulgo* extrema.

11. assiduo] *Vet. Cod.* assiduus.

16. verbera linguæ] *Reliqua desunt Vet. Cod. & videntur excidisse quatuor paginæ.*

19. Venit] *Vulgo* capit.

FINIS.

INDEX

INDEX SCRIPTORVM ALIORVMQ. MONVMENTORVM, QVORVM APVD CENSORINVM MENTIO.

STASEAS

INDEX AVTORVM QVI IN NOTIS LAVDANTVR.

Iul.

INDEX

RERVM MEMORABILIVM, QVARVM IN CENSORINO ET IN EVM NOTIS MENTIO.

Z 2 Cœlestis

De me-

Gravidæ

Isocra-

 Mulier

Numerus

Romani

 Stadium

Tibici-

INDEX AVTHORVM
IN FRAGMENTO NOMINATORVM.

INDEX
RERVM VERBORVMQVE IN FRAGMENTO.

Anapæstus

 Circuli

LEO

Culpae operarum sic corrigantur.

IN CENSORINO.

PAG 36. *vers.* 5. *πετράγωνοι τρίγωνοι*] *Lege πετράγωνοι* & *τρίγωνοι.* 47. *vers.* 1. sescupam] sescuplam. 72. *vers.* 20. [Xenophantes] Xenophanes. 93. *vers.* 7. interκalantur] interκalatur. 95. *vers.* 1. qorum] quorum. 100. *vers.* 9. Meton vero CCCLX.] Meton vero CCCLXV. 101. *vers.* 9. quadimestrem] quadrimestrem. 155. *vers.* 9. augulos] angulos.

IN NOTIS.

PAG 4. *vers.* 13. *νομίξω*] *Lege, νομίζω.* 21. *vers.* 4. pepriat] Peripat. 24. *vers.* 8. *ῥιξαν*] *ῥίζαν.* 102. *vers.* 27. Ælian. lib. x. Varia lect.] Variar. Histor. 104. *vers.* 19. *ὤρων*] *ὥρον.*